3 1761 08296864 5

PRAMONINĖS DEMOKRATIJOS PAGRINDAI

HD
4851
U67
1923
c.1
ROBARTS

PRAMONINĖS DEMOKRATIJOS PAGRINDAI.

Parašė ir išleido
UOSIS

Kaina 75 c.

1923
"Darbininko" spauda
366 W. Broadway, So. Boston, Mass.

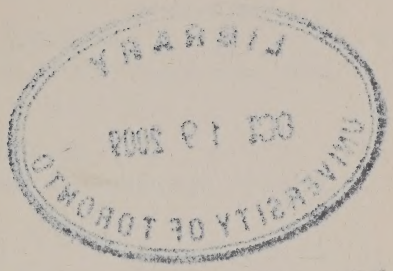

MOTUTEI

SUNUS

LIBRARY
OCT 19 2009
UNIVERSITY OF TORONTO

TURINYS

PUSL.

Įžangos Žodis 7

I. Didžioji Amžių Kryžkelė 9

Ekonominė suirutė. Moralis susmukimas. Protų klaidžiojimas.

II. Apčiuopkime Pamatus . . . 14

Kas tai yra pramoninė demokratija. Pagrindiniai dėsniai.

III. Amžinoji Šviesa 21

Visų Tėvas ir brolybė. Meilė. Lygybė. Vertybė ir Teisės. Pareigos ir Atsakomybė. Darbas. Turtas. Šventas Raštas apie didelius turtus.

IV. Bažnyčios Tėvų Liūdijimai . . . 44

V. Ekonominės Kapitalizmo Blogybės . 56

Kuno sveikata. Ramios žudynės. Kaip padalinti turtai? Kaip tai įvyksta? Kaip padalintos ineigos? Bankininkai. Amerikos skolos. Eikvojimas. Kas Ameriką valdo? Kaip jie valdo? Nauji imperatoriai. Politinis viešpatavimas. Teismų valdymas. Viešoji opinija. Bažnyčia, mokyklos ir pasilinksminimai.

VI. Dabartinės Tvarkos Moralės Blogybės 89

Organizmo maitinimas. žmogaus prigimtis. Varžytinės. Kas atsakomingas? Neturtas. Darbo pažeminimas. Rytojaus netikrumas. Trejopas demokratinės valdžios tikslas. Privatinės nuosavybės apsaugojimas. Asmens laisvė. Progos lygybė. Įtaka į turtuolius. Literatura ir dailė. Tikyba ir dora.

VII. Kokia Turės Būti Ateities Tvarka . 112

Dėsniai ir jų pritaikymas. Privatinė nuosavybė. Reikia apriboti. Turto norma. Darbo dėsnys. Nuošimčiai. Nuoma. Neuždirbtas prieauglius. "Demokratinė taisyklė." Pramonės organizacija. Politika. Mokesniai. Tarptautiniai santikiai. Tarifai, ginklavimasis, taika. Revoliucija ar rami pervarta?

ĮŽANGOS ŽODIS.

Pastaraisiais laikais daug kalbama ir rašoma apie Pramoninę Demokratiją. Žmonija, ypač darbininkų pasaulis rengiasi sutikti tą valdovę, daugelio laukiamą, kai-kieno prisibijomą. Ją įveda mūsų gyveniman žmonijos sąžinė, toji sąžinė, kuri Dievo mokslo nušviesta, išnaikino vergiją, prašalino baudžiavas ir kuri rimtai ruošiasi likviduoti paskutinę naujos gadynės kapitalistinę vergiją.

Šios knygos rašytojui rūpi prašalinti tai valdovei nuo kelio dvi didžiausi kliūti. Viena—tai daugelio žmonių nežinojimas, arba pamiršimas tikrosios demokratijos—taigi ir pramoninės demokratijos—šaltinio ir pamatų. Mūsų gadynėje daugelis tuo žodžiu švaisto į visas puses, nesuprasdami jo tikros reikšmės.

Antra kliūtis, tai daugelio manymas, kad pramoninė demokratija yra galima ir dabartinėje neapribotojo kapitalizmo tvarkoje.

Autoriaus tad tikslu buvo priminti, kad veliui žmonija stengtųsi demokratiją įvykinti, be josios Davėjo pagelbos, kad reikia tam tikslui grąžinti meilę žmonių prie Sutvertojo ir savo pačių tarpe.

Autoriui rūpėjo taip-pat nurodyti, kad žmonijos organizmo gydymą reikia pradėti nuo materijalės pusės, nuo ekonomijos. In corpore sano —mens sana. Iki kol nepereis į darbo žmonių rankas didžiuma pasaulio turtų—iki kol darbas bus sistematingai apvagiamas iki tol ir žmonijos organizmo funkcijonavimas nebus normalis, iki tol ir dvasinis, moralis gyvenimas, ir dvasinė žmonijos tvėryba menkės ir nyks.

Gal man ir nepasisekė tuodu, man ypač rūpimuoju dalyku visai tinkamai įrodyti. Ko ypatingai trokščiau, tai kad šiais klausimais susiindomintų gyviau mūsų plačioji visuomenė, kaip mūsų išeivijoje, taip ir Lietuvoje. Čia pakeliami klausimai ne vien Amerikoje svarbūs, (nors čia jie gal labjau jau pribrendę); jie svarbūs ir Lietuvoje, kur visos politinės partijos nori būti perdėm demokratinės. Ir ten tos pačios problėmos bręsta, ir jas reikės šiaip ar taip rišti. Šiek tiek plačiau nušviestas Amerikos socijaliai-ekonominis gyvenimas gal duos mano broliams Lietuvoje reikiamos medžiagos, besvarstant ir berišant Lietuvos socijaliai-ekonomines problemas.

Ką parašiau—kritikuokite, ko nedarašiau—už tai nesmerkite, lai kiti dapildo ir varo toliau menkai pradėtą darbą.

Autorius.

I. DIDŽIOJI AMŽIŲ KRYŽKELĖ.

Vos išaušus šiam dvidešimtam šimtmečiui, žmonija buvo liudininkė dviejų įvykių, vienas kitam griežtai priešingų. Tai buvo indomus supuolimas Šimtmetinio jubiliejaus su Boerų respublikos karu prieš Angliją. Kada šimtai milijonų krikščionių, po visą pasaulį išsiskirsčiusių, paraginti Krikščionių tėvo meldėsi, kad įvyktų visatinoji taika, tuo pačiu laiku viena iš seniausių krikščioniškų šalių prislėgė su visa savo militare galybe silpnutę tautą, bausdama ją už tai, kad panorėjo būti laisva.

Bet tai buvo tarsi tik pradžia ir užsakymas naujų daug didesnių nelaimių,—tikrai gi sakant —baisiausios katastrofos, kokią tik pasaulis yra matęs. Čia turime omenyje Didįjį Karą 1914—1918 metų. Nuo to karo prabėgo jau penketas metų, o mes vis dar nežinome tikrai, ar toji baisi auka dešimties milijonų jaunų gyvybių ir 200 bilijonų dolerių praleisto turto, atnešė žmonijai kokią naudą, ar ne. Viena tik žinome, kad tasai karas neišmokino mus karų neapkęsti ir jų vengti. "Šių dienų karas su jo masiniu žudymu, su milijonais tik pusiau užmuštų žmonių —yra tai tokia baisi kankynė, kad ji net laukiniams žmonėms galėtų nešti gėdą."*)

*) W. E. Orchard, "The World Tomorrow," Nov. 1922, p. 330.

O betgi pradedant nuo 1918-tų metų karo paliaubų ir Versalio "Taikos" Sutarties, visa eilė tautų išnaujo perėjo per tas kankynes, ir dabar vėl ir Europa, ir Azija, ir Amerika deda visų pastangų, kad prisirengus prie dar didesnio ir baisesnio karo, negu anasai 1914—1918 metų.

Ir Europa, ir Azija, ir Amerika dabar daugiau laiko kariuomenės po ginklu, negu vasarą 1914-tais metais.

Jeigu tulą dar laiką bus išvengta baisaus susirėmimo, tai tik delto, kad Europa nebeteko pajėgų kariauti.

Ekonominė Suirutė.

Pažvelgkime trumpai, kaip atrodo 1923-ių metų pasaulis politiniai-ekonominiu žvilgsniu.

Rusijoj vargas ir pilnoji ekonominė suirutė, taip-pat didžiausioji politinė priespauda. Vokietijoje, Austrijoje, Lenkijoje — ekonominė agonija, pranašaujanti socijales revoliucijas. Artimiausiuose Rytuose—rivalizacijos, pavydai, lenktynės ir revoliucijos. Indijoj ir Kynijoj—badas. Didžiojo Karo laimėtojai-sąjungininkai —ir tie ne k ą geresnėje padėtyje. Anglijoj—milijonai bedarbių, Francija slėgiama milžiniškų skolų, kurios vis dar auga. Dabar ji turi apie 300 bilijonų frankų vidaus skolos, be to daug skolų kitoms šalims. Pagal apskaitymų Čeko-Slovakų vado p. Benes—Francija iki 1930-tų

metų prieis prie tokios padėties, kad visų jos ineigų užteks vien tik apmokėjimui nuošimčių už skolas. Mažne visose kitose šalyse matome, kaip pinigų kursas nuolat puola žemyn, ekonominė suirutė didinasi ir baisi katastrofa visur artinasi.

Moralis Susmukimas.

Drauge su ekonomine suirute eina ir moralis nupuolimas. Mūsų gadynės ryškiausioji žymė yra ta, kad tautos nebeteko moralės sąvokos ir lygsvaros. Tautų vadų širdys pripildytos neapykanta, godumu ir keršto troškimu. Mes matome, kaip Francija "veikia" Ruhr'e, Azijoj, Afrikoj; kaip Lenkija "darbuojasi" Ukrainoje, Baltgudijoje, Lietuvoje, Vokietijoje; kaip Rumunija slegia Ungariją ir Besarabiją; kaip Italija lenda į Jugo-Slaviją; kaip Britanija "valdo" visose pasaulio šalyse; kaip visa Europa, Japonija ir Amerika "prietelingai" veržiasi į Kynus; mes girdime, kaip tenbūviai gyventojai iššudomi bombomis vien delto, kad jiems pasitaikė gyventi netoli nuo gazo šulinių; kaip šimtai ir tūkstančiai Indijos gyventojų iššudoma už tai, kad jie trokšta išvyti badą iš savo žemės. Mat jie išdrįsta manyti, kad jų šalyje, kur gyventojų keturi penktadaliai yra žemdirbiai, turėtų jiems užtekti ryžių ir duonos, ir bado neturėtų būti jų krašte.

Valdžios, tautų vadai nebeteko moralio jausmo ir regėjimo, pati ekonominė sistema veda prie demoralizacijos; pastebimas visatinis doros puolimas šeimynų ir viešame gyvenime, taip-pat susilpnėjimas tikėjimo ir šeimynų pairimas.

Ant bedugnės kranto atsidūrusi žmonija, kaž kaip instinktyviai žiūri į galingąją Ameriką ir iš jos laukia sau pagelbos. Bet ir čia ji užsivilia. Amerika džiaugiasi savo sotumu ir turtais, gi kitų šalių likimas jai neperdaug terūpi. Tiesa, ji nesigaili trupinių nuo savo gausiai apkrauto stalo, bet imties moraliai vadovauti pasauliui—neturi nei noro, nei energijos, nežino, nei kaip, nemato dar nei reikalo; be to ji pati turi pakankamai vargų ir rūpesnių savo namie.

Protų Klaidžiojimas.

Galima būtų atstatyti ekonominę padėtį; galima būtų grąžinti dorą į žmonių ir tautų gyvenimą ir santikius—jei tik žmonės žinotų, kaip tai padaryti. Bet čia tai ir esama didžiausios nelaimės mūsų gadynėje, kad tautų vadai visiškai nebesutaria net ir svarbiausiais, pagrindiniais klausimais. Jų tarpe nėra protų vienybės, delto negali būti nei vienybės veikime. Didelė didžiuma tų, kurie šiandien vadovauja politikoje ir finansuose, taip-pat daugelis ir mokslo žmonių—senai jau pasitraukė nuo krikščioni-

jos intakos. Milijonai organizuotų darbininkų seka mokslus ir teorijas, kurios įžeidžia ir nupuldo juos pačius ir jų išsiliuoavimo reikalą.

Dar didesnis darbininkų skaičius, kurie atsisako tikėti į klaidinančias utopijas—ir tie perdaug jau užvilti, nuolat matydami, kaip galybė pavergė teisybę, kaip stiprasis išnaudoja silpnesnį. Tatai nenuostabu, kad pasaulyje auga socijaliai neramumai.

Mūsų amžius paveldėjo iš praeities daug neišrištų problėmų, tarpe kurių bene bus svarbiausia socijalė problėma. Ar mes eisime ir toliau priprastu keliu neapribotojo individualizmo (keliu neapribotos laisvės ir turto)? Daugeliui tas kelias patinka. Naują pasirinkti bijo ir tingi. Bet jeigu tuo pačiu keliu eitume, tai beabejo susilauktume naujų karų, dar baisesnių negu anas 1914—1918 m.; turėtume pereiti per socijalius eksperimentus (išbandymus), dar baisesnius, negu Rusijoj. Pati mūsų civilizacija atsidurtų ilgainiui didžiausiame pavojuje.

Ar gal mes paseksime tą malonią Betliejaus žvaigždutę, skelbiančią ramybę geros valios žmonėms. Mūsų amžiaus kalba šnekant, tą žvaigždutę reikėtų pavadinti "Pramoninė Demokratija," arba visatinoji žmonių brolybė socijaliai-ekonominiuose santikiuose.

Bet čia vėl mes susiduriame su ištisa klausimų eile. Daleiskime, kad toji Pramoninė De-

mokratija ištikrųjų yra tinkamiausias būdas prieiti žmonijai prie taikos ir gerbuvio; turime patirti jos tikrąją prigimtį ir sužinoti, iš kur ji prasidėjo? Kokie yra pagrindiniai Pramoninės Demokratijos dėsniai? Kiek jie yra taikomi prie gyvenimo mūsų gadynėje? Kaip jie turėtų būti pritaikinti?

Šioje knygoje pasistengsime tuos klausimus atsakyti.

II. APČIUOPKIME PAMATUS.

Kas Tai Yra Pramoninė Demokratija.

Pramoninė Demokratija yra tai broliškoji meilė pritaikinta prie pramonės santikių. Kalbant smulkiau—Pramoninė Demokratija yra tai sutvarkymas žmonių santikių produkcijoje, distribucijoje ir konsumpcijoje (prekių gamyboje, dalyboje ir suvartojime) sulig Dievo apreikštų dėsnių, tai yra lygių teisių, teisingumo ir broliškos meilės pagrindais.

Mes tikime ir suprantame, kad carų ir kaizerių gadynė jau sykį ant visados praėjo, kad paskutiniųjų imperatorių-plutokratų (turčių) sostai jau dreba, ir kad ateitis priklauso žmonijos kolektyviam (visų) protui ir valiai, augančiai demokratijai. Ekonominiam progresui beaugant, auga ir pramonės svarba. Tad lengva numanyti, kad būsimoji pramoninė demokratija labjau negu kas kita nustatys ir sutvarkys socijalius ir politinius žmonijos santikius.

Delto tai ir yra mums begalo svarbu apčiuopti tikruosius pramoninės demokratijos pagrindus ir jos sankciją (patvirtinimą). Mes negalime priimti nuomonės tų, kurie demokratiją vadina "Nežinomoji Didenybė" (The Great Unknown)*), arba tų, kuriems ji atrodo tiesiai negalima ir neprotinga.**) Mes žinome, kad demokratija yra Dievo dovana, duota žmonijai jos pačios labui, kad demokratijos idealas ir sąvoka yra indiegta žmonių širdysna, kad jos pagrindiniai dėsniai yra Dievo apreikšti ir Šventame Rašte užrašyti.

Mūsų ypatingasai uždavinys bus: padaryti dijagnozę (ištyrimą) dabartinės ekonominės sistemos ir surasti josios pamatinius nedateklius. Tai yra labai svarbu del sutvarkymo visų kitų žmonijos santikių, kad juos geriau pritaikius prie būsimosios pramoninės demokratijos tvarkos.

Žmonija—tai tarsi vienas didelis kolektyvis žmogus. Kaip pavienis žmogus susideda iš kūno ir sielos, surištų tarp savęs nesuskaitomais ryšiais; kaip proto veiklumas priklauso nuo geros sveikatos,—taip lygiai yra ir visos žmonijos gyvenime. Tąjį gyvenimą sudaro ekonominiai ir dvasiniai santikai. Materijalė gyvenimo pusė—ekonomija—turi labai didelės intakos į

*) "Industrial Democracy" by Sidney and Beatrice Webb, p. 850.

**) "Public Opinion" by Walter Lipman, N. Y. Harcourt, Brace & Co.

dvasinę ir moralę žmonijos pusę, ir atvirkščiai. Jeigu ekonominiai santikiai blogai ir neteisingai yra sutvarkyti, tai būtinai turi įvykti nupuolimas dvasinio, protinio ir moralio gyvenimo. Kaip žmogaus siela gali tinkamai veikti ir reikštis tik būdama normaliame ir sveikame kūne, taip-pat ir dvasinis, ir moralis žmonijos gyvenimas savo gerbuviui reikalingas yra tinkamo ekonominio surėdymo. Ir kadangi mūsų amžius rodo žymų nupuolimą dvasinio ir moralio gyvenimo—delto tai mes nuosakiai ir darome išvadą, kad pirmoji to blogumo priežastis turi būti ekonominėje tvarkoje. Žmonijos siela neveikia tinkamai, delto kad jos kūnas yra ligotas.

Delto tai mūsų pirmuoju uždaviniu yra surasti, kokie yra tie ekonominės tvarkos trūkumai ir iš kur jie atsirado. Kada mes tai surasime; mes paieškosime kelių ir būdų juos prašalinti, kad užtikrinus geresnę ateitį.

Tečiau kad suradus, kokios yra tos ekonominės blogybės ir įvairūs kiti nedatekliai žmonijos organizme, mes pirmiausia turime grįžti į pagrindinius žmonijos santikių dėsnius, taip kaip jie buvo apreikšti To, kurs begalo mus myli ir kurs viską parūpino mūsų čia ramybei ir gerbūviui.

Giliau pažvelgę į demokratinės idejos esmę, mes išvystame didelę tiesą, kad patsai Sutvertojas yra tos idejos davėjas. Jisai ją įdė

jo į žmonių širdis ir protus ir padarė ją didžiuoju akstinu žmonijos progreso ant šios žemės. Įvairių rasių žmonės, kurie tik miglotus pirmojo Dievo apreiškimo padavimus teišlaikė, ir kurie nieko nebuvo girdėję apie Švento Rašto knygas, ir jie jau įsivaizdindavo geresnę ateitį demokratinėmis spalvomis. Jų filosofai (Sokratas, Seneka) dėjo pastangų, kad padarius ją gyvenimo teorija, jų valdonai (Hamurabi) mėgino apvilkti ją rašytų įstatymų rūbais; gi liaudis, nors ir iš palengva vykino ją gyveniman. Jau amžių gludumose žmonės turėjo šiek tiek supratimo apie žmonių pamatinės lygybės idėją, apie visų žmonių teisę prie gyvenimo ir laimės, apie lygią visų priedermę elgties su kitais taip, kaip norima, kad kiti elgtūs su jais, kad todel žmonių tarpe yra reikalingas bendravimas, sutarimas, solidarumas. Bet toji demokratijos idėja nušvito daug aiškiau, kada rašytas Dievo žodis buvo paskelbtas žydų tautai. Dekalogas (10 Dievo prisakymų) nebepaliko jokių abejonių apie tai, kokiais pagrindais turėtų remties savytarpiai žmonių santikiai. Pirmiausia tuose pagrinduose buvo Dievo ir artimo meilė. Žmogus turėjo mylėti Dievą labjau už viską, gi savo artimą—kaipo patsai savę.

Kristaus atėjimas pažymi naują gadynę demokratijos idealų išsivystyme. Senajame Įstatyme Žydų rasės žmonės žiūrėjo į meilės įsakymą, kaipo į gražią teoriją, pritaikomą nebent

tik prie savo tautos žmonių. Kristus gi ir pats visų žmonių meilę savo gyvenimu rodė, ir būtinai reikalavo jos iš Savo pasekėjų.

Pagrindiniai Dėsniai.

Pagrindiniai demokratijos dėsniai, kaip jie yra Dievo apreikšti ir Šventame Rašte užrašyti, yra šie: 1) Brolybė, 2) Meilė, 3) Lygybė, 4) Žmogaus vertybė ir jo teisės, 5) Žmogaus pareigos ir jo atsakomybė, 6) Darbas.

1. Visi tie dėsniai yra tarp savęs nuosakiai susirišę. Jeigu žmogus yra Dievo sutvėrimas, tai aišku, kad Sutvertojas yra visų žmonių Tėvas. Jeigu visi žmonės turi vieną bendrą Tėvą, tad visi be išimties yra tarp savęs broliai. Tad nuo Dievo tėviškumo lengvai prieiname prie visų žmonių brolybės.

2. Dievas yra meilė. Nors toji tiesa Senąme Įstatyme buvo žmonėms apreikšta, tečiau nebuvo jų suprasta ir priimta pilnybėje. Kristus aiškiausiai tą tiesą pabrėžė ir parodė ją Savo gyvenimo praktikoje ir ypač savo didžiąja auka ant kryžiaus. Dievo meilė prie žmonių iššaukia žmonių meilę prie Dievo ir bendrą savytarpę meilę visų žmonių tarpe. Tad pirmasis šaltinis visokios meilės yra Dievo meilė prie savo sutvėrimų-žmonių.

Meilė yra tikriausis išrišimas žmogaus gyvenimo problėmos. Visos kitos gyvenimo teorijos priešingos tai apreikštai tiesai negali tu-

rėti pasisekimo ir gali tik teikti skausmo ir vargo jų pasekėjams. Toji trilypė meilė (Dievo prie žmonių, žmonių prie Dievo ir žmonių tarp savęs) nuo Kristaus laikų patapo prakilniausia ir naudingiausia tiesa, nes būtinąja sąlyga tikrojo gyvenimo ir laimės.

Po to kaip tą tiesą Kristus įrodė savo gyvenimu, kaip tą pat įrodė visi Jo pasekėjai ir milijonų milijonai visų amžių tikrų krikščionių —žmonija nebegali protingai abejoti apie tos tiesos galimybę ir praktingumą.

Tasai meilės gyvenimas galimas tik tuomet, kada žmonės pilnai pasitiki Dievu ir kada savytarpiai žmonių santikiai yra paremti gera valia. Delto tai meilės gyvenime ir yra palikta plati dirva teisėtam autoritetui, jeigu tik jisai yra pripažįstamas ir priimamas ne iš baimės, bet iš meilės, ir jeigu yra paremtas Dangiškojo Tėvo autoritetu.

3. Jeigu visi žmonės yra Dievo sutvėrimai, tad visi jie yra lygiai Jam brangūs ir visus juos Jisai lygiai myli. Iš to ir išeina žmonių pagrindinė lygybė. Visi žmonės yra Dievo vaikeliai ir delto jie turi sutvarkyti savo gyvenimą ir savo santikius ant žemės lygybės pamatais, kad padarius tą visatiną žmonių brolybę ne vien gražia teorija, bet ir tikru gyvenimo faktu.

4. Visiems žmonėms yra skirta susivienyti su Dangiškuoju Tėvu pomirtiniame gyvenime. Iš to paeina kiekvieno žmogaus nepapras-

tai augšta vertybė, o taip-pat jo teisės prie gyvybės, plėtojimosi, prie džiaugsmo ir laimės, prie laisvės ir apsisprendimo ir abelnai prie visų reikalingų ir teisėtų įrankių, kad atsiekus savo amžinąjį tikslą.

5. Su žmogaus vertybe ir jo teisėmis rišasi jo pareigos ir atsakomybė. Žmogus turi svarbių pareigų linkui savo Sutvertojaus: turi Jį mylėti, Jo klausyti ir garbinti Jį; taip pat ir linkui savo artimų: turi būti teisus, teisingas, solidarus, turi savo artimus mylėti ir jiems tarnauti. Už kiekvieną savo žodį ir darbą žmogus yra atsakomingas prieš Dievą ir prieš žmones.

6. Kiekvienas žmogus turi dirbti; kiekvienas savo srityje, bet teisingai, uoliai ir naudingai. Yra tai visatinas žmonijos įstatymas, o taip-pat būtinoji sąlyga gyvenimui, ramybei ir laimei.

Lengva suprasti kad meilės dėsnys duoda gyvybę viisems kitiems čia išskaitliuotiems dėsniams. Ji yra tarsi šaltinis ir pradžia visų kitų dėsnių.

Meilė teikia motyvą (priežastį) demokratijos gyvybei, jos progresui ir augimui, ir ten kur jos nėra, kur viešpatauja saumeilė pavienių žmonių, luomų ir tautų, ten negali būti tikros demokratijos, nei demokratinio progreso.

Trumpame veikalėlyje negalima privesti visas Švento Rašto vietas, kurios patvirtintų aug-

ščiau nurodytų dėsnių tikrumą. Delto mes esame priversti užcituoti sekamame parskyrime tik kai-kurias Šv. Rašto vietas, labjausiai karakteringas, aiškias ir iškalbingas.

III. AMŽINOJI ŠVIESA.

Visų Tėvas ir Brolybė.

"Pabėgai nuo išminties šaltinio: nes jei tu būtumei Dievo keliu vaikščiojęs, tu tikrai būtumei visada gyvenęs ramybėje."—Bar. III. 12, 13.

"Tasai, kurs ieško įstatymo, bus juomi pripildytas: gi tas, kursai elgiasi apgaulingai, suras sau parioglintą ant kelio kelmą."—Ecclus. XXXII. 19.

"Duok man sužinoti tavo kelią, kuriuo aš turiu vaikščioti: nes aš pakėliau į Tavę mano sielą . . .

Išmokink manę pildyti Tavo valią, nes tu esi mano Dievas."—Ps. CXLII. 8, 10.

"Nes tavyje yra gyvenimo šaltinis ir tavo šviesoje mes regėsime šviesą."—Ps. XXXV, 10.

"Dievas juk yra ne mirusiųjų, bet gyvųjų Dievas; nes visi jam gyvi."—Luko XX. 38.

"Jezus jai tarė: Aš atsikėlimas ir gyvybė; kas tiki į manę nors ir būtų miręs, bus gyvas."—Jono XI. 25.

"Aš kelias, tiesa ir gyvenimas."—Jono XIV. 6.

"Sūnau, duok man savo širdį, ir lai tavo akys sergsti mano kelius."—Prov. XXIII. 26.

"Nė vienas negali tarnauti dviem valdovam; nes arba jis vieno nekęs ir mylės kitą, arba vieno laikysis ir niekins kitą. Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai."—Mato. VI. 24.

"Mano vaikeliai, žiūrėkite į žmonių kartas: ir žinokite, kad nei vienas iš tų, kurie pasitikėjo Viešpačiu, nebuvo pažemintas."—Ecclus. II. 12.

"Jūs juk gavote ne vergystės dvasią, kad jums vėl reiktų bijoti, bet gavote įsūnystės dvasią, kurioje šaukiame: Abba, Tėve!"—Rom. VIII. 15.

"Pradžioje Dievas sutvėrė dangų ir žemę."—Gen. I. 1.

"Visa per jį padaryta, ir be jo nepadaryta nieko iš to, kas padaryta."—Jono I. 3.

"O dabar, Viešpatie, tu esi mūsų tėvas, gi mes esame molis, o tu esi mūsų Sutvėrėjas, ir visi mes esame tavo rankų darbas."—Iz. LXIV. 8.

"Argi ne visi mes turime vieną tėvą? Argi ne vienas Dievas mus sutvėrė? Kodėl gi tat kiekvienas iš mūsų paniekina savo brolį, sulaužydamas mūsų tėvų sutartį?"—Malach. II. 10.

"Kadangi jūs esate sūnūs, Dievas siuntė savo sūnaus Dvasią į jūsų širdis, kuri šaukia: Abba, Tėve!"— Gal. IV. 6.

"Vienas Dievas ir visų Tėvas, kurs stovi aukščiau už visus, visuose veikia ir yra visuose mumyse." Efez. IV. 6.

"Nes tikėjimu į Jezų Kristų jūs visi esate Dievo vaikai."—Gal. III. 26.

"Palaimintieji taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais."—Mato V. 9.

"Nes Dievas mirties nepadarė, ir nebuvo Jam malonu atimti gyvybę.

Nes Jisai sutvėrė visus daiktus, kad jie būtų: ir Jisai padarė tautas ant žemės del sveikatos, ir nėra jose naikinančių nuodų, ir nėra ant žemės pragaro karalystės."—Wis. I. 13, 14.

"Nes tu myli visus daiktus, kurie yra, ir nei vieno neapkenti iš tų, kuriuos tu padarei: nes tu nieko nepaskyrei, ir nieko nepadarei tokio, ko tu neapkęstumei."—Wis. XI. 25.

"Štai Dievas padarė manę taip lygiai, kaip ir tavę, ir iš to paties molio ir aš buvau padarytas."—Job. XXXIII. 6.

"Taigi, jūs taip melsitės: Mūsų Tėve, kurs esi danguje; tebūnie tavo vardas švenčiamas."—Mato VI. 9.

"Arba ar Dievas yra tiktai žydų Dievas? Ar ne taipojau ir pagonių? Taip, ir pagonių."—Rom. III. 29.

"Nes kaip viename kūne turime daug narių, visi gi nariai turi ne tą patį veikimą, taip mes daugelis esame vienas kūnas Kristuje, ypačiai gi esame kits kito nariai."—RomXII. 4.

"Nes tikėjimu į Jezų Kristų jūs visi esate Dievo vaikai . . . Čia nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyriškio, nei moteriškės, nes jūs visi esate vienas Kristuje Jezuje."—Gal. III. 26, 28.

"Nes per jį mes turime priėjimą prie Tėvo, vieni ir kiti vienoje dvasioje. Taigi, jūs jau nebesate svetimi ir atėjūnai; jūs esate piliečiai draug su šventaisiais ir Dievo įnamiai."—Efez. II. 18, 19.

"Bet jei vaikščiojame šviesoje, kaip ir jis pats yra šviesoje, mes turime kiti su kitais draugystę, ir jo Sūnaus Jėžaus Kristaus kraujas apvalo mus nuo kiekvienos nuodėmės."—I. Jono I. 7.

"Štai kaip gera ir malonu, broliai, gyventi vienybėje."—Ps. CXXXII. 1.

"Brolis savo brolio sušelptas—tai taip kaip stiprus miestas."—Prov. XVIII. 19.

"Brolių meilė tepasilieka jūsų tarpe."—Žyd. XIII. 1.

"Nuvalykite savo sielas meilės paklusnumu broliškaijai meilei; tikra širdimi karštai mylėkite kits kitą."— 1 Petro I. 22.

"Visus gerbkite, mylėkite brolius." 1 Petro II. 17.

"Pagaliau, būkite visi vienos minties, užjaučią, mylėkite brolius, būkite gailestingi, romūs, nuolankūs; neatsilyginkite piktu už piktą, nė keiksmu už keiksmą, bet priešingai, laiminkite, nes tam esate pašaukti, kad paveldėtumėt palaiminimą." 1 Petro II. 8, 9.

Meilė.

"Tuo Dievo meilė apsireiškė mumyse, jog Dievas siuntė savo viengimį Sūnų į pasaulį, kad mes būtumėm per Jį gyvi. Tame yra meilė; ne kad mes mylėjome Dievą, bet kad jis pirmas mus mylėjo ir siuntė savo Sūnų kaipo permaldavimą už mūsų nuodėmes."—1 Jono IV. 9, 10.

"Mes pažinome ir įtikėjome meilei, kuria Dievas mus myli. Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje, ir Dievas jame.

Tuo Dievo meilė yra tobula pas mus, kad mes turime pasitikėjimo teismo diena . . .

Taigi mes mylėkime Dievą, nes Dievas pirmas mus mylėjo."— 1 Jono IV. 16, 17, 19.

"Ar gali moteriškė pamiršti savo kūdikį, taip kad nesigailėtų savo įščios sūnaus? Bet jeigu ir ji pamirštų, tai aš nepamiršiu."—Is. XLIX. 15.

"Kad tavo vaikeliai, Viešpatie, kuriuos tu myli, galėtų žinoti, kad ne auginimas vaisių žmones peni, bet kad tavo žodis užlaiko tuos, kurie tiki į tavę." Wis. XVI. 26.

"Niekas neturi didesnės meilės, kaip tą, kad kas guldo savo gyvybę už savo prietelius. Jūs mano prieteliai, jei darysite, ką aš jums įsakiau.

Aš jau nebevadinu jūsų tarnais, nes tarnas nežino, ką jo viešpats daro. Jus aš pavadinau prieteliais, nes pasakiau jums visa, ką tik esu girdėjęs iš savo tėvo."—Jono XV. 13, 15.

"Tai kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? Ar vargas? ar suspaudimas? ar badas- ar plikumas? ar pavojus? ar persekiojimas? ar kalavijas? . .

Bet visa tai mes nugalime del to, kurs mus mylėjo." Rom. VIII. 35, 37.

"Esu gyvas, tačiau jau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus. O kad dabar aš esu gyvas kūne, tai gyvenu tikėjime į Dievo Sūnų, kurs manę mylėjo ir pats save išdavė už manę."—Gal. II. 20.

"Tuo mes pažinome Dievo meilę, kad jisai paguldė savo gyvybę už mus: ir mes turime guldyti savo gyvybes už brolius."—Jono III. 16.

"Jei aš kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis, bet neturėčiau meilės, aš būčiau kaip žvangantis varis ir skambančios kanklės. Jei turėčiau pranašystės dovaną, žinočiau visas paslaptis ir visokį mokslą; jei turėčiau visą tikėjimą, taip kad galėčiau perkelti kalnus, neturėčiau gi meilės, aš esu niekas. Jei išdalinčiau visą mano lobį beturčiams valgydinti ir jei išduočiau savo

kūną sudeginti, bet neturėčiau meilės, nieko man nepadeda.

Meilė yra kantri, maloninga. Meilė nepavydi, nesielgia sauvalingai, nesipučia. Ji yra nesididžiuojanti, neieško, kas jos yra, nesusierzina, neįtaria piktume, nesidžiaugia neteisybe, džiaugiasi gi tiesa; visa nukenčia, visa tiki, visako viliasi, visa pakelia.

Meilė niekuomet nepaliauja, nors pranašystės paliaus buvusios, nors kalbų nebebus, nors žinojimas nieku pavirs . . .

Taigi dabar pasilieka tie trys dalykai, tikėjimas, viltis, meilė; tačiau didžiausis tarp jų yra meilė."—1 Cor. XIII. 1—8, 13.

Dvasios gi vaisius yra: meilė, džiaugsmas, ramybė, kantrumas, maloningumas, gerumas, romumas."—Gal. V. 22.

"Įsakymo tikslas yra meilė iš nesuteptos širdies, geros sąžinės ir neveidmainingo tikėjimo."—1 Tim. I. 5.

"Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje, ir Dievas jame . . .

Baimės nėra meilėje, bet tobula meilė varo šalin baimę, nes baimė turi kančios; kas gi bijo, tas netobulas meilėje."—1 Jono IV. 16, 18.

"Kas-gi laiko jo žodį, tame tikrai Dievo meilė yra tobula."—1 Jono V. 3.

"Tai yra meilė, kad elgtumėmės sulig jo įsakymais."—2 Jono I. 6.

"Visa ką jūs darote, tebūnie daroma meilėje." 1 Cor. XVI. 14.

"Tai padarykite mano džiaugsmą tobulą, vienaip manydami, turėdami tokią pat meilę, tokią pat širdį, tokius pat jausmus."—Pilip. II. 2.

"Bet visų-pirma turėkite meilę, kuri yra tobulumo ryšys."—Kolos. III. 14.

"Jus gi Viešpats tepadaugina ir tepagausina jūsų meilę vienų kitiems ir visiems." 1 Tessal. III. 12.

"Ir vienas jų, įstatymo mokytojas, jį paklausė, gundindamas jį: Mokytojau, koks didžiausis įsakymas įstatyme. Jezus jam tarė: mylėsi Viešpatį, savo Dievą, visa savo širdimi, visa savo siela ir visa savo mintimi. Tai didžiausis ir pirmasis įsakymas. Antras gi į jį panašus: Mylėsi savo artimą kaipo pats savę. Šitiedviem įsakymais remiasi visas įstatymas ir pranašai."—Mato XXII. 35—40.

"Aš atėjau ugnies siųsti į žemę ir ko gi norėčiau, jei ne kad kurentūsi?"—Luko XII. 49.

"Jei jūs manę mylite, laikykite mano įsakymus.

... Kas turi mano įsakymų ir juos laiko, tas manę myli.

... Atsakydamas Jezus jam tarė: jei kas manę myli, tas laikys mano žodžius.—Jono XIV. 15, 21, 23.

"Jei kas sakytų: aš myliu Dievą, ir nekęstų savo brolio, tas melagis. Nes kas nemyli savo brolio, kurį mato, kaip jis gali mylėti Dievą, kurio nemato?

Tą įsakymą mes turime iš Dievo, kad kas myli Dievą, mylėtų ir savo brolį."—1 Jono IV. 20, 21.

"Iš to visi pažins, kad jūs mano mokytiniai, jei turėsite meilę kits kito."—Jono XIII. 35.

"Nes visas įstatymas įvykinamas vienu pasakymu: mylėsi savo artimą, kaip pats savę."—Gal. V. 14.

"Nešiokite kits kito naštas ir taip įvykinsite Kristaus įstatymą."—Gal. VI. 2.

"Kas myli savo brolį, tas pasilieka šviesoje, ir jame nėra papiktinimo." 1 Jono II. 10.

"Tuo pasirodo Dievo vaikai ir velnio vaikai. Kiekvienas, kurs nėra teisus yra ne iš Dievo, taip-pat kas nemyli savo brolio. Nes ta yra žinia, kurią girdėjote nuo pradžios, kad mylėtumėte kits kitą."—1 Jono III. 10, 11.

"Mes žinome, kad perėjome iš mirties į gyvenimą, nes mes mylime brolius. Kas nemyli, pasilieka mirtyje."—1 Jono III. 14.

"Jeigu svetimšalis gyvena jūsų žemėje ir liekasi tarp jūsų, neišmetinėkit jam:

Bet lai jis būnie tarp jūsų tarsi vienas iš to krašto: ir mylėkite jį kaip savę pačius: nes ir

jūs buvote svetimšaliai Egypto žemėje. Aš esu Viešpats jūsų Dievas."—Lev. XIX 33, 34.

"Tą įsakymą mes turime iš Dievo, kad kas myli Dievą, mylėtų savo brolį."—1 Jono IV. 21.

"Mylėk savo artimą ir vienykis su juomi ištikimybėje."—Ecclus. XXVII. 18.

"Mylėkite kits kitą brolių meile. Pagerbimu kits kitą pralenkite."—Rom. XII. 10.

"Mano vaikeliai, nemylėkime žodžiu, nė liežuviu, bet darbu ir tiesa."—1 Jono III. 18.

"Jei mylite tuos, kurie jus myli, koks čia jūsų nuopelnas? juk ir nusidėjėliai myli tuos, kurie juos myli."—Luko VI. 32.

Taigi, jei tavo neprietelis alksta, papenėk jį; jei jis trokšta duok jam atsigerti. Nes tai darydamas, tu krausi žarijas ant jo galvos.

Neįsiduok apgalėti savęs piktumui, bet apgalėk piktą gerumu."—Rom. XII. 20, 21.

"Tad klausykite, jūs, karaliai, ir supraskite: jūs, kurie esate teisėjai iki žemės kraštų, mokinkitės.

Klausykite jūs, kurie valdote žmones ir kuriuos džiugina tautų daugybė.

Nes Viešpats suteikė jums valdžią, ir Augščiausis davė jums stiprybę, kurs ištirs jūsų darbu ir suras jūsų mintis."—Wis. VI. 2—4.

"Žemės valdžia yra Dievo rankoje, ir savo laiku jisai pakels joje tinkamą valdoną."—Ecclus. X. IV.

"Pasitikėk viešpačiu ir daryk gerą, ir gyvenk ant žemės, ir jos gerybės prisotins tavę.

. . . Pavesk savo kelius viešpačiui, ir pasitikėk juomi, ir jisai tai padarys.

Ir jisai parodys tavo teisingumą, kaip šviesą, ir tavo išmanymą kaip dienos šviesą."—Ps. XXXVI. 3, 5, 6.

"Nes nėra nusiminimo tiems, kurie pasitiki tavimi." Dan. III. 40.

"Viešpats yra ištikimas visuose savo žodžiuose, ir šventas visuose savo darbuose."—Ps. CXLIV. 13.

"Daug žmonių yra pavadinti gailestingais, bet kas atras ištikimą žmogų?" Prov. XX. 6.

"Ištikimas žmogus bus labai garbinamas." —Prov. XXVIII. 20.

"Visokis papirkimas ir neteisybė bus ištrinta, gi ištikimybė tvers per amžius."—Ecclus. XL. 12.

L y g y b ė .

"Susitiko turtuolis ir vargšas: Dievas juos abudu sutvėrė."—Prov. XXII. 2.

"Nes Dievas nežiūrės asmens ir nenusistebės prieš kokio nors žmogaus didybę: nes jisai padarė didelius ir mažus, ir visais jis lygiai rūpinasi."—Wis. VI. 8.

"Atverdamas savo burną, Petras tarė: dabar aš tikrai suprantu, kad Dievas nežiūri asmens, kad kiekvienoje tautoje, kas jo bijo ir tei-

singai elgiasi, tas jam patinka."—Ap. D. X. 34, 35.

"Dievas, kurs pažįsta širdis, paliūdijo, duodamas jiems šventosios Dvasios, kaip ir mums, ir nedarė jokio skirtumo tarp mūsų ir jų, tikėjimu apvalydamas jų širdis."—Ap. D. XV. 8, 9.

"Nes nėra skirtumo tarp žydo ir graiko, juk tas pats yra visų Viešpats, turtingas visiems, kurie jo šaukiasi."—Rom. X. 12.

"Žinokite, kad kiekvienas, ką jis padarys gera, tai atsiims iš Viešpaties, ar jis vergas, ar laisvas.

Ir jūs, valdovai, darykite jiems, tą-pat, susilaikydami nuo grasymų; žinokite, kad ir jų, ir jūsų Viešpats yra danguje, ir jis nežiūri asmens." Efez. VI. 8, 9.

"Ten nėra nei pagonies, nei žydo, apipjaustymo ir neapipjaustymo, svetimtaučio ir skito, vergo ir laisvojo, bet visa ir visuose yra Kristus."—Col. III. 11.

Vertybė ir Teisės.

"Pagirtas teesie Dievas ir mūsų Viešpats Jezaus Kristaus Tėvas, kurs sulig didžiu savo gailestingumu atgimdė mus gyvajai vilčiai Jezaus Kristaus atsikėlimu iš numirusių, negendančiai, nesuteptai ir nevystančiai tėvainystei, laikomai danguje jums."—1 Petro I. 3, 4.

"Nes šitas gendąs turi apsivilkti negedimu ir tas marus turi apsivilkti nemarumu.

Kuomet gi tas marusis apsivilks nemarumu, tuomet įvyks žodžiai, kurie yra parašyti: Mirtis praryta apgalėjimo."—1 Kor. XV. 53, 54.

"Taigi tiems žydams, kurie į jį įtikėjo, Jezus sakė: jei pasiliksite mano moksle, jūs būsite tikri mano mokytiniai, pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus."—Jono VIII. 31, 32.

"Viešpatie, juk aš esu tavo tarnas: esu tavo tarnas, ir tarnaitės sūnus. Tu sutraukei mano retėžius."—Ps. CXV. 16.

"Kad ir pats sutvėrimas bus išliuosuotas iš sugedimo vergijos į Dievo vaikų garbės laisvę." —Rom. VIII. 21.

"Nes jūs, broliai, esate pašaukti į laisvę; tik ta laisve neduokite progos kūnui; velyk tarnaukite dvasios meile vieni kitiems."—Gal. V. 13.

"Kaip laisvieji, ne kaip tie, kurie daro iš laisvės piktenybei dangalą, bet kaip Dievo tarnai."—1 Petro II. 16.

"Nes jie, kalbėdami puikius, tuštybės pilnus dalykus, vilioja kūno geiduliais ir ištvirkimu tuos, kurie buvo truputį atsitraukę nuo gyvenančiųjų paklydime. Jie žada jiems laisvę. patys būdami sugedimo vergai; nes kas kieno nugalėtas, to jis ir vergas."—2 Petro II. 18, 19.

"Viešpats yra Dvasia; kame gi Viešpaties Dvasia, ten yra laisvė."—2 kor. III. 17.

"Iki šiolei jūs nieko neprašėte mano vardu. Prašykite ir gausite, kad jūsų džiaugsmas būtų pilnas."—Jono XVI. 24.

"Ir kas yra, kurs jums kenktų, jei uoliai stengsitės daryti gera?

Bet jei ir turėtumėt ką kentėti del teisybės, jūs esate palaiminti. Nebijokite jų gąsdinimo ir nenustokite ramybės."—1 Petro III. 13, 14.

Pareigos ir Atsakomybė.

"Ištikrųjų, ištikrųjų sakau jums, jei kas laikys mano žodžius, tas nematys mirties per amžius."—Jono VIII. 51.

"Ar gi nebus mano siela paduota Dievo valdžiai? nes iš jo yra mano išganymas."—Ps. LXI. 2.

"Išdalyk savo duoną alkaniems, ir atsivesk į savo namus vargšus ir kurie be pastogės: kada pamatysi nuogą, apdengk jį, ir nepaniekink savo paties kūno.

Tada tavo šviesa nušvis kaip rytas, ir tavo sveikata staigiai pagerės, ir tavo teisingumas reikšis tavo veide, ir Viešpaties garbė teks tau."—Is. LVIII. 7, 8.

"Kiekvienas eis į pagelbą savo artimui, ir sakys savo broliui: turėk gerą drąsą."—Is. XLI. 6.

"Ir tėmykite vieni kitus, kad ragintumėmės į meilę ir į gerus darbus."—Žyd. X. 24.

"Visame aš jums rodžiau, kad, taip dirbant, reikia šelpti silpnieji ir atsiminti Viešpaties Jezaus žodis: nes jis pasakė: laimingesnis dalykas duoti, kaip imti."—Ap. D. XX. 35.

"Taigi aš, kalinys Viešpatyje, maldauju jus elgties, kaip verta to pašaukimo, į kurį jūs esate pašaukti, visu nuolankumu ir romumu, kantrybe, meile, pakenčiant kits kitą."—Efez. IV. 1, 2.

"Tikras ir nesuteptas maldingumas Dievo ir Tėvo akyvaizdoje yra toks: lankyti našlaičius ir našles jų sielvarte ir sergėti save nesuteptą šiuo pasauliu."—Jok. I. 27.

"Vargas tam, kurs neteisingumais stato savo namus, ir savo kambarius nenusimanydamas; kurs be priežasties engia savo draugą ir nemoka jam algos."—Jer. XXII. 13.

"Ar jūs nežinote, kad neteisingieji nepaveldės dangaus karalystės?"—1 Kor. VI. 9.

"Teisingajam šviesa nušvito tamsybėse: jis yra gailestingas, pilnas užuojautos ir teisingas."—Ps. LXI. 4.

"Gailestingas žmogus daro gerą savo sielai, bet kurs yra nuožmus, tasai atstumia net savo giminę."—Prov. XI, 17.

"Prigavingo sielos klaidžioja nuodėmėse; gi teisingi yra gailestingi ir rodo pasigailėjimą." —Prov. XIII. 13.

"Būkite kits kitam maloningi, gailestingi, kits kitam dovanokite, kaip ir Dievas dovanojo jums Kristuje."—Efez. IV. 32.

Darbas.

"Tavo veido prakaite valgysi savo duoną, iki kol nesugrįši į tą žemę, iš kurios buvai paimtas: nes dulkė esi ir į dulkę pavirsi."—Gen. III. 19.

"Taip tas atrodė man gera, kad žmogus turėtų valgyti ir gerti ir naudoties savo darbo vaisiais, kada jis darbavosi su saule per visas savo gyvenimo dienas, kurias jam Dievas davė: ir tai yra jo dalis."—Ecclus V. 17.

"Gyvenimas darbininko, kurs yra patenkintas tuo, ką turi, bus saldus, ir jame tu surasi turtą."—Ecclus XL. 18.

"Kas vogė, tegul jau nebevagia; teužsiima velyk darbu, dirbdamas savo rankomis, kas gera, kad turėtų ko suteikti kenčiančiam skurdą." —Efez. IV. 28.

"Ir nevalgėme nėkieno duonos dovanai, bet dirbome naktį ir dieną, vargdami ir nuvargdami, kad neapsunkintumėm nėvieno jūsų . . .

Juk ir pas jus būdami, mes jums tai aiškinome, kad jei kas nenori dirbti, tegul ir nevalgo.

Tečiau mes girdėjome, kad kai-kurie jūsų tarpe elgiasi netvarkingai, nieko nedirbdami, ir užsiima tuščiais dalykais.

Tiems, kurie yra tokie, mes įsakome ir juos įspėjame Viešpatyje Jėzuje Kristuje, kad ramiai dirbdami valgytų savo duoną."—2 Tesal. III. 8, 10—12.

"Turtas staigiai ingytas, sutirps; bet tai, kas buvo surinkta po truputį, augs."—Prov. XIII. 11.

"Kur daug darbo, ten yra gausumas, gi kur daug kalbų, ten dažnai esti skurdas."—Prov. XXI. 5.

"Sėk sėklą ryte, ir lai tavo rankos nepaliauna dirbusios ir vakare: nes tu nežinai, kuri iš jų išdygs, toji, ar anoji; o jeigu abidvi sykiu, bus juo geriau."—Eccles. XI. 6.

"Bet jeigu tu būsi darbštus, tavo derlius pasirodys kaip šaltinis, ir skurdas pabėgs toli nuo tavęs."—Prov. VI. 11.

'Būk greitas visuose tavo darbuose, ir neaplankys tavęs liga."—Ecclus XXXI. 27.

"Tinginystė paduoda žmogų giliam miegui, ir tingi siela kentės badą."—Prov. XIX. 15.

"Nes tinginystė išmokino daug bloga."—Ecclus XXXII. 29.

"Podraug jos išmoksta vaikščioti dykinėdamos iš namų į namus, ir ne tiktai dykinėti, bet ir daug šnekėti ir žingeidauti, ir kalba, kas nereikia."—1 Tim. V. 13.

"Mano sūnau, neužmiršk įstatymo ir lai tavo širdis užlaiko mano prisakymus.

Nes jie prailgins tavo dienas ir metus tavo gyvenimo ir ramybės."—Prov. III. 1, 2.

"Kad gi tu būtumei klausęs mano prisakymų: tavo ramybė būtų kaip upė, ir tavo teisingumas, kaip jūros bangos."—Is. XLVIII. 18.

"Tie, kurie juo pasitiki, supras teisybę: ir tie, kurie yra ištikimi meilėje, atsilsės jame: nes malonė ir ramybė yra jo išrinktiesiems."—Wis. III. 9.

"Prislėgti kai-kuriais dalykais, jie bus atlyginti už daugelį dalykų, nes Dievas ištyrė juos ir rado juos savęs vertais."—Wis. III. 5.

T u r t a s .

Dar lieka patirti, kas yra pasakyta Šventame Rašte apie pavienių žmonių didelius turtus. Mes jau esame matę, kad be lygybės visų žmonių teisių ir progų—negali būti demokratijos. Kadangi ekonominės sąlygos turi labai žymios intakos į visus žmonių santikius, delto tai labai svarbu sužinoti Dievo mintį ir Jo valią del didelių nelygybių padalinime turto ir ineigų, ką matome ir praeituose amžiuose, ir mūsų gadynėje.

"Evangelijose randame 13 vietų, kur Kristus prie įvairių progų kalbėjo apie turtus, valdomus pavienių žmonių.

"Jisai kalbėjo apie tai, kad negalima tarnauti Dievui ir mamonai (Mat. VI, 24.); apie mamonizmo pragaištingumą (Luk. XVI. 9); Ji-

sai nurodė, ko verti yra žemiški turtai (Luk. I, 53; Jon. III, 17); Jisai kalbėjo apie turtų tuštybę (Luk. XII. 16—21); Jisai perspėjo prieš pavojus, kurie iš turtų paeina (Mat. XIII, 3, 7, 22; Mat. XIX. 21—24; Mork. X. 23, 24); Jisai net grasino turčiams (Luk. VI, 24; Luk. XVI, 19—26); pagaliaus Jisai mokino, kur yra tikrieji turtai (Mat. VI, 19—21; Mat. XIX. 21, Luk. XII. 33). Dviem atvejais Kristus davė aiškų patarimą turčiams, ką jie turi daryti su savo turtais. Jaunam žmogui, kurs klausė Jojo patarimo, Jisai pasakė: "Parduok ką turi ir atiduok biedniesiems" (Mat. XIX. 21). Prie kitos progos, kalbėdamas savo klausytojams, Jisai tarė: "Parduokite, ką turite ir duokite išmaldas (Luk. XII, 23).

"Apskritai imant apie Kristaus mokslą del nuosavybės ir turtų mes galime daryti tokias išvadas: 1) Jisai pripažino privatinės nuosavybės instituciją, kaipo protingą ir net reikalingą,— kada Jisai patvirtino 7-ąjį ir 10-ąjį Dievo įsakymą, arba kada ragino savo pasekėjus duoti pavargėliams išmaldas (nes juk kiekvienas gali duoti tik iš to, ką turi savo); 2) Jisai darė aiškų skirtingumą tarp privatinės nuosavybės ir didelių turtų valdymo, privatinę nuosavybę pripažindamas, gi didelius turtus, pavienių laikomus nupeikdamas ir net pasmerkdamas. Tiesa Jisai niekuomet nepasmerkė tokių turtuolių, kaip Zakeus, arba Nikodemas iš Arimateos. Bet

juk taip-pat Jisai nepasmerkė nei vieno nors ir didžiausio nusidėjėlio.

"Ar Kristus davė žmonėms aiškų įsakymą išleisti tokius įstatymus, kurie apribotų turtus, pavienių žmonių valdomus? Ne. Kristus nepadavė pilno socijalio programo, arba įstatymams projektų. Jisai pareiškė tik vadovaujamus principus. Gi rašyti programus ir leisti įstatymus Jisai paliko žmonėms, kurie, tvarkydami savytarpius santikius, turėjo vadovautis tais Kristaus paliktais dėsniais. Ir, žinoma, iš tų Kristaus paskelbtų dėsnių—negalima būtų daryti išvados kad Jisai būtų pagyręs ar pataręs, kad pavieniai žmonės valdytų didelius turtus. Priešingai visi Jo augščiau nurodytieji žodžiai sako kaip tik ką kitą.

Šventas Raštas.

"Be aukščiau nurodytųjų Kristaus išsireiškimų apie turtų valdymą, mes randame Šventame Rašte dar 96 vietas, kuriose kalbama apie didelių turtų buvimą pavienių žmonių rankose. Iš tų—septyniose vietose parodoma, kad turčiai yra pavojingoje padėtyje: (Ps. CXI, III. 13—15; Prov. XXII. 2; Prov. XXIII. 6; Prov. XXVIII. 11 Ecclus. XXV. 3, 4; Amos VI. 1, 4—7; Jac. 1. 9—11).

"Kitose penkiose vietose pajuokiama ir nupeikiama žeminimasis ir prisilaižymas turtuo-

liams: (Prov. XIV. 20; Eccles. 10, 19; Ecclus. X. 26; Ecclus XIII. 25, 26, 28; Jac. II. 1—4).

"11-oje vietų žmonės mokinami pasitenkinti nedaugeliu, aprūpinimu tikrų gyvenimo reikmenų: Ps. XXXVI. 16; Prov. XV. 16; Prov. XVI. 8; Prov. XXX. 7—9; Eccles. V. 17; Ecclus XXIX. 27—29; Ecclus. XL. 18; Luko III. 14; Philipp IV. 11, 12; 1 Tim. 6, 8; Heb. XIII. 5.

"12-oje Švento Rašto vietų pabrėžiama, kokias nelaimes žmogui neša blogai ingytieji turtai: (Prov. X. 2; Prov. X. 24; Prov. XXI. 6; Prov. XXII. 16; Prov. XXVIII. 8; Prov. XXIX. 24; Ecclus. V. 1; Ecclus. V. 10; Ecclus. XIV. 4; Ecclus XXXIV. 21; Jer. XVII.11; Hab. II. 6).

"Kitose 12 vietų yra pajuokiama ir pasmerkiama turtų meilė: (Job. XXXI. 14, 24, 25; Ps. LXI. 11, Eccles. V. 9; Ecclus VII. 20; Ecclus X. 10; Ecclus XXVII. 1; Ecclus XXXI, 1; Ecclus XXXI. 5—7; Mat. XXVI. 14, 16; Joan. XII. 4—6; I Tim. III. 8; 1 Tim. VI. 9, 10).

"24-iose vietose yra nurodoma turtų tuštybė: (Job. XX. 15; Job. XXVII. 19; Job. XXX. 15; Ps. XXXI. 16, 17; Ps. XXXVIII. 6, 7; Ps. XLVIII. 7—9, 11, 12; Ps. XLVIII, 17, 18, 20; Ps. LI. 8, 9; Ps. LXXV. 6; Prov. XI. 4; Prov. XI. 28; Prov. XX. 21; Eccles. II, 8, 9, 11; Eccles IV. 7, 8; Eccles. V. 10;

Eccles. V. 12—15; Sap. V. 8—12; Ecclus. XI. 18—20; Ecclus XL. 13; Bar. III. 16, 18, 19; Ezech. VII 19; Soph. I. 18; I. Tim. VI. 7; Apoc., III. 17.)

9-iose vietose randame persergėjimą nuo pavojų, kurie iš turtų paeina: (Prov. XXX. 8, 9; Ecclus VIII. 3; Ecclus, XI. 10; Ecclus XIV. 3; Ecclus. XXI. 5; Ecclus XXXI. 6, 7; Jer. XXII. 21; Oseas XIII. 6; Jac. V. 1—3).

"11-oje vietų yra nurodoma, kur reikia ieškoti tikrų turtų: (Ps. XXXVIII. 8; Prov. VIII. 18, 21; Prov. X. 22; Sap. VIII. 5; Ecclus. XXIX 14; Is. XXXIII. 6; 1 Cor. 1, 4, 5; 2 Cor. VI. 4, 10; 1 Tim. VI. 17—19; Apoc. 11. 9; Apoc. III. 18).

"6-iose vietose skaitome nurodymų, kaip turčiai turi sunaudoti savo turtus: (Eccles. V. 18; Eccless. VII. 12, 13; Ecclus. XIII. 30; Ecclus. XVIII. 25; Ecclus. XXXI. 8—11; 1 Tim. VI. 17—19). Tečiau ir tos vietos lai nedžiugina turčių perdaug, nes ir ten mes randame tokių tekstų, kaip va: "Turtai yra geri tam, kurs neturi ant savo sąžinės nuodėmės (Ecclus XIII. 30), arba "palaimintas yra turtingas žmogus, kurs yra be sutepimo." Bet argi daug rasime tarpe turtuolių, kurie neturėtų ant savo sąžinės nuodėmės, arba būtų be sutepimo?

"Iš visų tų čia paminėtų Šventraščio vietų mes galime padaryti šių išvadų:

"1) Nėra Šventame Rašte tokios vietos, kur troškimas didelių turtų būtų laiminamas ir pagiriamas;

"2) Nėra Šventame Rašte tokios vietos, kur dideli turtai pavienių žmonių rankose būtų pripažinti išganingais, arba naudingais pavieniams žmonėms, arba visuomenei;

"3) Priešingai visur matome vieną bendrą vedamąją mintį: dideli turtai pavienių rankose yra peikiami ir smerkiami."*)

*) Žiur. "Turto Norma" Uosio pp. 35—39.

IV. BAŽNYČIOS TĖVŲ LIŪDIJIMAI.

Didieji krikščionių mokytojai, Bažnyčios tėvai prirašė šimtus tomų, kur jie aiškiai ir iškalbingai išdėstė tas Šventojo Rašto vietas, kuriomis Dievas nustatė žmonėms gyvenimui taisykles. Šv. Klemensas iš Aleksandrijos, Šv. Augustinas, Šv. Ambraziejus, Šv. Jonas Auksaburnis ir daugelis kitų paliko daugybę savo surašytų knygų, kurių beveik kiekviename lape atsispindi Dievo mokslas apie žmonių santikius. Bet jie netik mokino ir rašė Dievo mintin. Jie ir gyveno Dievo mintin. Jų gyvenimas ir darbai tai geriausi liūdininkai, kad jie šventai tikėjo į amžinus dėsnius, Dievo žmonėms nustatytus.

1. Kad Dievas yra visų Tėvas, ir kad visi žmonės yra tarp savęs broliai—tą tiesą uoliausiai ir iškalbingiausiai apaštalavo Šv. Augustinas. Čia privesime keletą vietelių iš jo pamokslų, sakytų apie Naujo Testamento Šv. Raštą.

> "Tėve mūsų, kurs esi danguje." Taigi mes atradome danguje Tėvą . . . "Mūsų tėve." Koks didis nusilenkimas! Tuos žodžius taria imperatorius, ir tuos pačius žodžius taria elgeta; tai sako vergas, ir tą-pat sako valdonas. Visi kartu jie sako: "Mūsų Tėve, kurs esi danguje." Tai-

gi jie supranta, kad jie yra broliai, manydami, kad turi vieną Tėvą.

Jūs prigulite vienai didelei šeimynai. Po tuo Tėvu valdonas ir vergas yra broliai; po tuo Tėvu generolas ir paprastas kareivis yra broliai. Visi tikintieji krikščionys turi įvairių tėvų ant žemės: kai-kurie augštos kilmės, kai-kurie paprastos; bet visi jie šaukiasi vieno ir to paties Tėvo, kurs yra danguje. Jeigu mūsų Tėvas yra tenai, ten yra prirengta mums tėvainystė.*)

Kai-kas gali pasakyti, "Kas yra mano artimas?" Kiekvienas žmogus yra tavo artimas. Argi neturėjome visi mes tų pačių tėvų. Gyvuliai tos pačios rūšies yra vienas kitam artimas: balandis balandžiui, leopardas leopardui, gyvatė gyvatei, avis aviai, tai ar-gi nėra žmogus artimas žmogui?"**)

2. Tokiu būdu Šv. Augustinas deda į žmonijos santikių pagrindus Dievo tėvystę ir žmonių brolybę. Toliau Šv. Augustinas išdėsto Dievo ir artimo meilės filosofiją:

"Mūsų Viešpats davė du įsakymu, kuriais įsakoma turėti trejopa meilė: Dievo, pačių savęs ir artimo. Nes tas, kurs myli Dievą, nemylės savęs perdaug . . .***)

Mes sekame paskui Dievą, Jį mylėdami; mes Jį pasiekiame, ne patapdami visiškai kuo Jisai yra, bet prisiartindami prie Jo, ir stebėtinai dvasiniai su Juo susisiekdami, gaudami vidujį apšvietimą ir perimti Jo teisybe ir šventumu. Jisai yra pati šviesa, mes gauname apšvie-

*) "Post Nicene Fathers," VI, 284, 5, 8.
**) "Nicene and Post—Nicene Fathers, VI, 395.
***) St. Aug. "City of God," Early Church Classics, p. 98.

timą iš Jo. Užtat didysis įsakymas, vedantis į laimingą gyvenimą, ir pirmiausis—yra tas: mylėsi Viešpatį tavo Dievą iš visos savo širdies, sielos ir proto . . . O kai del sutvertųjų daiktų meilės, žmogus negali nei vieno iš jų mylėti, arba jų trokšti,—del jų pačių—bet tik turi juos naudoti savo gyvenimo reikalams, kaipo tvarkus samdytojas, o ne kaipo karštas mylėtojas.*)

Bet kas-gi išpildo įstatymą, jei ne tas, kurs turi meilę? . . Nes visas įstatymas yra viename žodyje, kurs taip yra užrašytas: "Mylėsi savo artimą kaipo patsai savę . . ."**) Tad Kristus davė mums naują įsakymą, kad mes mylėtume viens kitą, taip kaip ir Jisai mus mylėjo. Toji yra meilė, kuri mus atnaujina, darydama mus naujais žmonėmis, Naujo Testamento inpėdiniais, naujos Giesmės giedotojais . . . ji tai dabar atnaujina tautas ir iš visų žmonių giminės sudaro ir surenka į krūvą naują tautą, kūną naujai apsivedusio jaunikio, Dievo viengimio Sūnaus, apie kurį Giesmių Giesmėje yra pasakyta: "Kas-gi yra tasai, kurs ateina, visas baltas patapęs?" Visas baltas, ištikrųjų, nes atnaujintas, ir tai ne kitaip, tik naujuoju įsakymu."***)

"Dievo meilė ateina pirmoji džiaugsmingo patyrimo keliu, tečiau darbais žmogus pirma patiria savo artimo įstatymą . . . mylėdamas savo artimą tu išvalai savo akį, kad galėtumei Dievą matyti, kaip Šv. Jonas aiškiai sako, "Jeigu tu nemyli savo brolio, kurį matai, kaip tu gali mylėti Dievą, kurio nematai?"****)

*) Vol. IV, pp. 46, 47, 53.
**) Nic. and P. N. Fath., VII, 480.
***) Ten pat, VII, 318.
****) Ten pat, VII, 114.

Ir tai yra tiesa, ką Jisai pats yra pasakęs: "Mano jungas yra saldus ir mano našta yra lengva." Nes kas tik yra sunkaus mums uždėta, meilė padaro tai lengvu. Mes žinome, kokius didžius daiktus pati meilė gali padaryti . . . Taigi, jeigu didžiuma žmonių yra tokie, kokia yra jų meilė; ir jeigu mums neturėtų būti didesnio rūpesnio, kaip pasirinkimas, ką mes turime mylėti; kodel gi tad tu stebiesi, jeigu tas, kurs myli Kristų, ir kurs nori Jį sekti, del Jo meilės atsižada savęs? Nes jeigu savę mylėdamas žmogus pražūva, tai be abejo, savęs atsižadėdamas —jis vėl tampa atrastas."*)

Be meilės nėra džiaugsmo, ramybės, nei laimės . . .

"Nes ar-gi tas, kurs nemyli savo džiaugsmo šaltinio, gali tikrai linksminties? Ir ar-gi gali turėti tikrą ramybę tas, kurs neturi jos su tuo, kurį jis tikrai myli. Kas gali ištverti geruose darbuose, nebent tik per karštą meilę? Kas gali būti malonus, jeigu jisai nemyli žmogaus, kuriam jis gelbsti? Kas gali būti geras, jeigu jisai nepatapo tokiuo per meilę? Ir kas susilaikys nuo to, kas jį pažemina, jeigu jisai nemyli to, kas jį daro vertesniu?"**)

Mūsų meilė turi apimti ir mūsų nepriteliu s:

"Mūsų gyvenimas yra meilė: jeigu gyvenimas yra meilė, tai neapykanta yra mirtis. Jeigu žmogus pradeda bijoti, kad jis neimtų nekęsti to, katrą jisai mylėjo, jisai bijo ne ko kita,

*) Ten pat, VI, 408.
**) Ten pat, VI, 400.

kaip mirties; ir tuo baisesnės ir sunkesnės mirties, nes čia užmušama siela, ne kūnas.

Jeigu meilė yra šviesa, tai neapykanta yra tamsybė.''*)

''Pasirodo, kad nėra prieštaravimo tarp pasakymo senųjų laikų: ''nekęsi savo priešo,'' ir tarp Evangelijos žodžių: ''Mylėk savo nepriietelius.'' Nes reikia nekęsti kiekvieno nedoro žmogaus už tą kuo jisai yra nedoras, tečiau jį reikia mylėti kaipo žmogų. Reikia pasmerkti prasikaltimą, kurį mes jame teisingai neapkenčiame, kad jį prašalinus, galėtų būti pataisyta jo žmogiškoji prigimtis, kurią mes teisingai mylime.''**)

3. Pamatinė visų žmonių lygybė yra aiškiai pabrėžta raštuose Leono Didžiojo, Šv. Augustino, Šv. Jono Auksaburnio ir kitų.

''Nes vienas Tvėrėjas mus padarė, vienas Sutvertojas inkvėpė mums gyvybę; mes visi naudojamės ta pačia atmosfera ir oru, tomis pačiomis dienomis ir naktimis; ir nors vieni iš mūsų yra geri, kiti blogi, vieni teisingi, kiti neteisingi, tečiau Dievas yra gausus visiems.''***)

''Lai turtinga žmona, sako Šv. Augustinas, ir biedna žmona kartu pagimdo; lai jos nepamato savo kūdikių ir lai kuriam laikui pasitraukia. Paskui lai sugrįšta prie kūdikių ir lai tada pažįsta, kuris kuriai priguli . . . Ką pasakiau apie jas del jų gimdymo, tą pat galėčiau pasakyti ir apie mirtį. Jeigu taip galėtų būti, kad seni gra-

*) Ten pat, VII, 354—355.
**) Ten pat (Šv. Aug.) VIII, 211.
***) Ten pat, VI, 249.

bai būtų išvartyti, lai mėgina kas nors atskirti kaulus turtuolio nuo kitų žmonių kaulų.''*)

''Prašyti iš Dievo turto—yra tai begėdystė; bet nėra begėdystė prašyti kasdienės duonos.''**)

''Kuomi gi, klausiu aš, skiriasi turtingas žmogus nuo biedno?—sako Šv. Jonas Auksaburnis. Ar-gi jisai neturi tik vieno kūno, kad jį pridengus? Tik vieno pilvo, kad jį prisotinus? Kodel gi tu laikai daugelį tarnų? Koks čia reikalas? Jokio. Nes Dievas taip sutvėrė žmones, kad jie gali pats sau patarnauti, ir dar ir savo artimui. O jeigu tu netiki, klausyk ką Šv. Povilas sako, ''Šitos rankos aptarnavo mano reikalus ir tų, kurie su manimi buvo.'' (Ap. Darbai XX, 34) Nes tuo tikslu Dievas davė mums rankas ir kojas, kad mes nereikalautume tarnų.''***)

''Bet pasakykit man, kodel žmonės ieško didelių turtų? . . . Didžiumai tų, kurie serga ta liga, atrodo jie brangesni už sveikatą ir gyvybę, už gerą vardą ir gerą nuomonę, už savo kraštą, namiškius, už prietelius ir gimines ir už viską kitą . . . Viskas trenkiama žemėn ir kojomis mindžiojama, kada toji žiauri ir nežmoniškoji sugulovė užvaldo dūšias tų, kuriuos ji pavergė. Nes kaipo nežmoniškoji valdovė ir baisi tironė ir nuožmi barbarė, ir vieša ir brangiai atsieinanti prostitutė ji nupuldo ir išnaudoja ir nubaudžia nesuskaitomais pavojais ir kankynėmis tuos, kurie sau pasirinko būti jos vergais; o betgi, nors jinai yra baisi ir nuožmi, ir pikta ir bjauri, ir turi barbarišką veidą, arba tikriau sakant,

*) Ten pat XIII, 122.
**) Ten pat VI, 296, 7.
***) Ten pat VI, 277.

atrodo kaip žvėris, nuožmesnis už vilką ir liūtą, tiems, kuriuos jinai pavergė, ji atrodo gera ir maloni ir saldesnė už medų. Ir nors ji perduria juos kasdien savo kalavijais ir ginklais, ir kasa jiems duobes, ir veda juos į bedugnes, ir užtiesia jiems nesuskaitomus įvairių pabaudų tinklus, tečiau tiems, kurie nori būti jos vergais, atrodo, kad bus garbinga tų visų dalykų siekti. Ir taip kaip degloji džiaugiasi ir kriuksi, besivoliodama griovyje ar purvyne ir kaip vabalas amžinai ropoja po išmatas, taip lygiai ir tie, kuriuos užvaldė pinigų meilė yra toli nelaimingesni, negu anie sutvėrimai. Kodel-gi, žmogeli, tau taip atrodo tie turtai, tarsi būtų verta del jų tiek vargti?

Dideli turtai dar nei vieno nepadarė nei gudresniu, nei labjau susivaldančiu, nei geresniu, nei labjau inteligentišku, nei maloniu, nei duosniu, nei suvaldančiu piktumą, apsirijimą, ar gašlumą; jie neišlavino nei vieno būti tvarkiu, neišmokino būti nužemintu, jie neįvedė ir neįsodino sielon nei trupučio jokių kitokių dorybių . . . Nes jie netik nemoka pasodinti ir išauginti ką nors gera, bet jeigu jie randa kur nors jų (dorybių) priauginta, jie jas sudarko, nustelbia ir sunaikina; kaikurias jie išrauna, ir įveda joms priešingas nedorybes, beribį palaidumą, vietoje šventos apmaudos įveda nedorą rūstybę, puikybę, nachališkumą, kvailystę.''*)

4. Žmogaus tikroji vertybė ir jo teisės paeina iš jo amžino paskyrimo. Kad jų atsiekti, jisai turi pasiliuosuoti nuo nuodėmių ryšio ir užgimti tikrai laisvei—doram gyvenimui.

*) Ten pat. IX, 275—276.

"O dieviškoji paslaptis," šaukia Šv. Klemensas iš Aleksandrijos: "Žaltis nugalėtas, ir tironė mirtis pavergta. Gi kas labjausia nuostabu, kad žmogus, malonumų apgautas ir nedorybių supančiotas, patapo laisvas. O stebėtinoji paslaptis! Viešpats tapo žemai paguldytas, ir žmogus atsikėlė; ir tas, kurs buvo prašalintas iš rojaus, atlyginimui už savo paklusnumą gauna ką nors didesnio ir už rojų, nes patį dangų."*)

Šv. Ambraziejus šiaip aprašo doro gyvenimo laimingumą:

"Taip didelė yra doro gyvenimo grožė, kad rami sąžinė ir tyra nekaltybė sudaro laimingą gyvenimą. Ir kaip užtekėjusi saulė paslepia mėnulį ir žvaigždžių šviesą, taip ir doro gyvenimo šviesumas, kur jisai spindi tikroje garbėje, apgaubia šešėliu visus kitus daiktus, kurie, pagal kūno troškimų yra skaitomi gerais, arba yra pasaulio pripažinti dideliais ir garbingais."**)

5. Žmogus atsako už savo darbus savo Sutvėrėjui. Jo gyvenimo vedamasis dėsnys turi būti iš vienos pusės Dievui paklusnumas ir meilė, iš antros gi pusės meilė, teisingumas, gailestingumas, solidarumas ir patarnavimo dvasia linkui savo artimų. Begalo svarbu yra tą kelią pasirinkti, nes nuo to priklauso žmogaus amžinas likimas.

Šv. Klemensas iš Aleksandrijos ypatingai tą dalyką pabrėžia savo "Patarimuose Stabmeldžiams:"

*) Ante—Nic. II, 203.
**) Nic. and P.—Nic., X, 43.

"Štai, aš pastačiau prieš jus gyvybę ir mirtį. Viešpats išmėgina jus, kad "jūs pasirinktumėt gyvybę." Jisai pataria jums kaip tėvas klausyti Dievo. "Nes jeigu jūs klausysite manęs," sako Jisai, "ir būsite geros valios, jūs ragausite žemės turtų;" tai bus dovana už paklusnumą. "Bet jeigu jūs manęs neklausysite ir neturėsite geros valios, kardas ir ugnis išnaikins jus!"—tai bus bausmė už nepaklusnumą."*)

Šv. Augustinas apie pasirinkimą gero vietoje blogo taip rašo:

"Jeigu Dievas įsako ką nors daryti, kas būtų priešinga papročiams arba sutartims kurios nors tautos, tai nors tai ir nebuvo niekuomet daryta, turi būti padaryta; gi jeigu tai buvo užmiršta, turi būti vėl atnaujinta, ir jeigu tai nebuvo niekuomet įvesta, turi būti įvesta."**)

"Jeigu atimti teisingumą," sako Šv. Augustinas,***) "kuogi tada virsta valstybės, jeigu ne plėšikėmis? . . Ištikrųjų buvo tai geras atsakymas, kurį davė Aleksandrui Didžiajam pagautas piratas (jurių plėšikas). Nes kada tasai karalius paklausė jo, ką jisai gera mano, laikydamas savo valdžioj jūrą, jisai drąsiai atrėžė: "O ką tu gera manai, užgriebdamas visą pasaulį? bet kai aš tai darau su menku laivu, tai manę vadina plėšiku; o kada tu tai darai su dideliu laivynu, tai tavę šaukia imperatorium." Tečiau vieno teisingumo neužtenka.

"Nes," sako Leonas Didysis, "nors žmogus ir būtų giliai tikintis, ir skaistus, ir blaivus, ir

*) Ante—Nic., II, 198.
**) Nic. and P. Nic. I, 65.
***) Ten pat, II, 66.

papuoštas kitais dar didesniais pagražinimais, tečiau jeigu jisai nebus gailestingas, jisai negalės ir sau gailestingumo susilaukti, nes Viešpats sako: palaiminti gailestingi, nes Dievas bus jiems gailestingas.''*)

''Būk ištvermingas, krikščionie davėjau; duok ką pats gali gauti, sėk ką gali pjauti, barstyk ką gali surinkti. Nebijok praleisti, nedūsauk del pelno netikrumo. Tavo turtas auga, kada jį sunaudoji protingai. Susirūpink tais pelnais, kuriuos duoda gailestingumas, ir verskis del amžinų laimėjimų.''**)

6. Bažnyčios tėvai kuostipriausiai pabrėžia reikalingumą visiems dirbti. Šv. Jonas Kassianas, aiškindamas Šv .Povilo žodžius ''Ir nevalgėme mes duonos už dyką, bet dirbome ir vargome dieną ir naktį, kad nebūtume bent kam iš jūsų sunkenybe'' (II Tess. III. 8), nurodo gero pavyzdžio svarbą, nuo ko nei didysis Apaštalas nenorėjo savęs išskirti, nes:

''Tie, kurie apsakinėja Evangeliją, turi ir gyventi iš Evangelijos,'' ir vėl: ''Vertas yra darbuotojas savo uždarbio.''

Ir taip jeigu tas, kurs apsakinėjo Evangeliją, atlikdamas taip prakilnų ir dvasinį darbą, tečiau pildė Viešpaties įsakymą—nevalgyti duonos už dyką—, ką gi darysime mes, kuriems netik nebuvo pavesta Dievo žodžio skelbimas, bet nei gelbėti dūšių, išskyrus vien savo? . . Ir jisai liūdija, kad tai ne jis tiktai vienas taip gyvena tarp jų . . . bet . . . visi tie, kurie buvo paskirti

*) Ten pat, XIII, 121.
**) Nic. and P.—Nic., XIII. 201.

su juo Evangelijai apaštalauti, t. y. Silvanus ir Timotėjus, kurie dirbo su juo, darbavosi tokiu pat būdu . . . "Dabar mes įsakome jiems, kurie yra tokie, ir maldaujame jų vardan Viešpaties Jezaus, kad tyliai dirbdami jie valgytų savo duoną." (II Tess., III, 12). Priežastis visų tų skaudulių, kurių šaknys yra tinginystėje, jisai kaip prityręs gydytojas pagydo vienu išganingu įsakymu dirbti; nes jisai žino, kad visi kiti blogi simptomai, kurie paeina iš tos pačios krūvos, išnyks tuojau, kada bus pašalinta didžiausios ligos priežastis."*)

Šv. Krizostomas šiuos linksmus žodžius taiko darbininkams.

"Jisai neturi baimės del turtų, jisai valgo su noru, jisai saldžiai miega."

Dievo įstatymo išpildymas duoda tikros ramybės tiems, kurie jį užlaiko:

"Daug ramybės turi tie, kurie myli tavo įstatymą, ir jie neturi skriaudos." Tuos žodžius aiškindamas popiežius Leonas Didysis sako:**) Tokios ramybės nesuteikia net artimiausios prietelystės ryšiai ir net visiška protų harmonija, jeigu jie nesutinka su Dievo valia. Piktų pageidimų panašumas, sutartys daryti prasižengimus, sąjungos blogiems darbas—negali nupelnyti ramybės."

Kaip tie Leono Didžiojo žodžiai tinka 20-jo amžiaus diplomatams, Versalio Sutarčiai, Tautų Sąjungai ir tt.

---

*) "The Institutes of John Cassian, Nic. and. P.—Nic., IX, 240, 1.

**) Ten pat, XIII 205.

Šitam perskyrimui užbaigti—bus pravartu atsiminti Šv. Augustino žodžius, kuriais jisai aiškina Kristaus Pamokslą ant Kalno:

"Tai yra tobula krikščioniško gyvenimo taisyklė; ir tai mes nespėliojame tuščiai, bet imame tai iš pačių žodžių mūsų Išganytojaus. Nes patsai Pamokslas yra užbaigtas tokiuo būdu, kad yra visiškai aišku, kad jame yra visi prisakymai, nustatantieji mūsų gyvenimą. Nes Jisai taip kalba: "Delto tai kas tik girdės tuos mano žodžius, ir pildys juos, aš tą žmogų prilyginsiu protingam vyrui, kurs stato savo namus ant uolos: ir užėjo lietus, ir ištiko potvinis, ir ūžė audros ir daužė tuos namus; ir jie nesugriuvo, nes buvo pastatyti ant uolos. Ir kiekvieną, kurs klauso šitų mano žodžių ir nepildo jų, aš prilyginsiu kvailam žmogui, kurs pastatė savo namus ant smėlio: ir užėjo lietus, ir ištiko potvinis, ir ūžė audros, ir daužė tuos namus; ir jie sugriuvo; ir baisus buvo jų griuvimas."*)

*) Ten pat, VIII, 603.

V. EKONOMINĖS KAPITALIZMO BLOGYBĖS.

"Grąžink man tas sužeistas, žustančias vaikų dušeles, o bovelnos pramonė lai sau žinosi."

Carlyle.

Apreikštoji Dievo Tiesa turi būi įvesta žmonių gyvenimo praktikon. Bet dabartinė ekonominė sistema to neprileidžia ir įvairiais būdais trukdo. Mokslo išradimai fizikoje ir mekanikoje, nors buvo labai skaitlingi ir stebėtini, nors jie daugelio gyvenimą padarė lengvu ir linksmu, tečiau žmonių didžiumai jie nepadaugino nei tikros ramybės, nei laimės. Greta su teknikos progresu mes matome visur baisų dvasinį nupuolimą ir liūdną pamiršimą anų pagrindinių dėsnių, kuriais turėtų būti paremti žmonių draugijiniai santikiai. Šiandieną tautų valdonai—viešieji ir slaptieji—(tie slaptieji yra daug tikresni už anuos viešuosius)—anaiptol nesiskaito su tiesa, kad Dievas yra visų Tėvas, ir kad visi žmonės yra tarp savęs broliai. Žmonių likimą jie kreipia taip, kaip reikalauja jų stabmeldiškas gyvenimo supratimas. Net ir daugeliui krikščionių atrodo, kad pamatinės tiesos apie meilę Dievo ir savytarpę meilę tarp visų žmonių—kad jos jau atgyveno savo amžių. Socijalė, politinė ir ekonominė lygybė, beveik jau bai-

gia virsti utopija (negudria, neįvykinama svajone), kuri daugelio jau skaitoma net nedorybe, pavojingu radikalizmu. Žmogaus vertybė pastatyta žemiau aukso veršio; žmogaus teisės perkamos ir parduodamos be jokio pasidrovėjimo. Gražiausios ir švenčiausios idejos—laisvės ir demokratijos—šventvagiškai panaudojamos kelti karams ir revoliucijoms, iš kurių naudojasi ne liaudis, ne tauta, o tik gudrūs ir saumeilingi vadai. Žodžiu sakant, visa Evangelijos grožė ir brangumas jau nebetenka reikšmės tikrajame gyvenime ir tampa,—anot Italijos premjero Mussolini—"deivės Laisvės pūvančiu kūnu." Žodis "atsakomybė" beliko tik ant žmonių lūpų, bet nebėra jo jų širdyse. Darbas išstatomas vis didesniam pažeminimui, neapykantai ir persekiojimams.

Tad yra reikalo giliau patirinėti dabartinę žmonijos padėtį. Reikėtų tirti tą padėtį, žiūrint į ją dvejopu žvilgsniu: materijaliu ir moraliu, tai yra kaip aprūpinami 1) žmonių kūno reikalai, 2) dvasios reikalai. Tie dvejopi reikalai yra arti susirišę ir persipynę, taip kaip žmogaus kūnas yra artimiausiai surištas su siela. Delto tai ir tirinėjant materijalę ir moralę padėtį—sunku bus išvengti peržengimo ribos, dalijančios vieną ir kitą gyvenimo sritį. Pradėsime nuo materijalės pusės.

Kūno Sveikata.

Didysis karas buvo tai skaudus ištyrimas vyrų sveikatos stovio. Prieš akis turime tų ištyrimų rezultatus, paimtus iš dviejų vadovaujančių pasaulio tautų: Anglijos ir Suvienytų Amerikos Valstijų.

> "Kada užėjo Didysis Karas—rašo Sidney ir Beatrice Webb—buvo patirta, kad apie trečdalis mūsų suaugusių karinio amžiaus vyrų buvo žymiai fiziškai išsigimę—nesuskaitomoje atsitikimų daugybėje iš priežasties neprižiūrėjimo jų jaunatvėje."*)

Tie patys rezultatai buvo patėmyti ir Suvienytose Valstijose. Ir taip, nuo 1917 m. gruodžio 15 d. ir iki 1918 m. rugsėjo 11 d. 1918 m. Suvienytų Valstijų vietiniai karo komitetai ištyrė sveikatą 3,208,446-ių jaunų vyrų.

> "Šitie fiziški tirinėjimai . . . iškėlė aikštėn faktą, kad tik $64,_{71}$ nuošimčiai užsiregistravusių amžiuje 21-ų ir 31-ų metų—pilnai buvo tinkami karinėms priedermėms atlikti."**)

Darbininkų klasės sveikata yra anaiptol nepavydėtina. Tarpe visų Suvienytų Valstijų darbininkų kasmet esti 248,750,000 sergamųjų dienų, kurios atsieina į $792,892,860. Plieno pramonėje kiekvienas darbininkas turi prarasti kas met vidutiniškai po 9 dienas iš priežas-

*) "Industrial Democracy," Sidney and Beatrice Webb, Introduction, p. XV.

**) Provost Marchal General's Report, Public Report, XXXIV (1919), 624, 633, 34.

ties ligos ir 4 dienas iš priežasties susižeidimų. New Yorko mieste pagelbos punktai ir ligonbučiai yra pripildyti daugiausiai biedniausios klasės žmonių, taip kad milžiniška didžiuma sirgimo lėšų krinta ant pačių darbininkų klasės žmonių.*)

Ramios Žudynės.

Žudymas žmonių pramonėje eina pirmyn nesulaikomai. Apie 100 žmonių užmušama kasdien Suv. Valstijų pramonėje ir apie 550 kasdieną sužeidžiama.**) Tiesa mokslas surado ir nurodė daug būdų, kaip sulaikyti tą žmonių žudymą. Daugelis darbdavių gal ir pasinaudojo tais išradimais. Bet tų išradimų pasekmės bus labai aprubežiuotos patol, pakol dirbtuvių savininkai ir užvaizdos neingys meilės ir užuojautos prie darbininkų. Pirma negu bus išauginta žmonių rasė, kuri mokės pilnai prisitaikinti prie mašinų gadynės, žmonija turi pradėti darbą nuo pamatų ir išmokti tinkamai vertinti žmogaus gyvybę. Bet kadangi tai užmirštama, delto pramonė ir sužeidžia ir užmuša daugiau žmonių, negu visi karai krūvon paimti. Žmonės išmoks apsaugoti gyvybes nuo mirties tada, kada jie ims žiūrėti į žmogaus gyvybę krikščioniško mokslo šviesoje.

*) The Practicability of Compulsory Insurance in America, Amer. Labor Legislative Rev., IV (1914), 52—53.

**) History of Work & Accid. Indemnity in Iowa, 1—5, (1912).

Kaip Padalinti Turtai?

Suvienytose Amerikos Valstijose vienas visų gyventojų nuošimtis valdo pusę viso krašto turtų. Tose pačiose Suv. Valstijose, taip-pat Anglijoj, Francijoj ir Vokietijoj trys penktadaliai gyventojų neturi jokios žymesnės nuosavybės. New Yorko mieste du trečdaliu gyventojų neturi užregistravę jokios nuosavybės. Dideliuose pramonės centruose maž daug apie 90% darbininkų neturi jokios nuosavybės.

Vidurinioji klasė, sudaranti apie trečdalį visų gyventojų, valdo apie trečią dalį krašto nuosavybių. 1915-ais metais vienas žmogus turėjo nuosavybės už $1,000,000,000.00, (vieną milijardą dolerių) tai yra tiek, kiek valdė du milijonu ir penki šimtai tūkstančių žmonių žemesnės klasės*)

Kaip Tai Įvyksta?

Ona Youngman savo knygoje "The Economic Causes of Great Fortunes, 1909" (Ekonominės didelių turtų priežastys) aprašo, kaip susikrovė dideli turtai Astorų, Gouldų, Rockfellerių, Morganų ir kitų Amerikos didžturčių. Ji nurodo visą eilę taisyklių, kurių laikėsi tie didžturčiai savo turtus augindami. Ir taip:

---

*) "Principles of the New Economics," Lionell D. Edie, 177—185.

1. Kad padarius "gerą pradžią," reikia nutildyti sąžinės balsą ir atsižadėti teisingumo ir padorumo dėsnių.
2. Didžturčio sostas turi būti pastatytas ant žmonių kaulų, dažniausia ant tų, kurie krito auka jo godumo.
3. Reikia išnaudoti kitų trūkumus, neapsižiūrėjimus, mažesnį gabumą ir nepasisekimus. Geriausia proga ateina tada, kada esti ekonominiai kriziai—pramonės ir prekybos nupuolimas. Leidimas vandeninių šėrų (watering), verteivystė šėrais (stock-jobing), bankrutijimai, biznių uždarymai, padavimai į receiver'ių rankas—vis tai išbandytos priemonės praturtėti.
4. Suliejant atskirų kompanijų šėrus į vieną monopolinį trustą, esti gera proga padvigubinti, patrigubinti ir tt. visų šėrų skaičių. (Tie ekstra išleisti šėrai dažniausiai patenka į kišenius trustų promotorių—už jų "vargą").
5. Visose panašiose "biznio" tranzakcijose negalima atsižiūrėti į tarnavimą savo artimui, miestui ar kraštui; priešingai tas didžturčių "pasisekimas" reikš bankrotą daugeliui atskirų asmenų, sunaikins kraštui daug turto, gi doros pasauliui neš pražūtį.
6. Kada turtas esti išaugintas aprašytais būdais iki tam tikro laipsnio augštumo—to-

liau jisai auga savaimi be jokio galvosukio ir vargo.

Žmogaus gabumas ir darbas reikalingas tik iš pradžių. Gi toliau veikia ir turtą augina jau aplinkybės, kaip tai ekonominiai kriziai, kitų nepasisekimai ir tt. Be barstydami savo ineigų perviršį įvairiose manipuliacijose su šėrais, turtuoliai atlieka tikrą nakinimą ir pūstijimą kitų žmonių nuosavybių. Fetter'is savo knygoje "Principles of Economics" (p. 378) taip aprašo padėtį:

> "Jų resursai (turtai) yra taip dideli, kad jiems reikia tik nukreipti domę į kieno nors nuosavybę, kad galėjus daryti su ja kas tinkama ... Tokiam jau visiškai nebėra jokios galimybės ..."

Minėtoji Ona Youngman taip užbaigia savo straipsnį:

> "Jeigu Gould'as galėjo Erie's ir kitų gelžkelių šėrus iškelti ir numušti—sulig to, kaip jam reikėjo—delto, kad jis turėjo kontrolę savo srityje, nors ir gana apribotoje—, tai ko-gi negalėtų atsiekti "Standard Oil," arba Morgano grupė?? Sulig savo reikalų tos grupės gali žaisti su kerosino, elektros, plieno, miestų gelžkelių ir daugybe kitų šėrų. Kad įvyktų žymios atmainos šėrų kainose ant biržos—užtenka vieno paprasto pareiškimo, kokio kelio laikysis tie biržos magnatai."

Kaip Padalintos Ineigos?

Dar nelygiau esti padalinamos visos šalies metinės ineigos. Pagal prof. L. Edie, Suvienytos Valstijos ineigų turėjo:*)

1913 m.	$34,400,000,000
1918 m.	$61,000,000,000
1920 m.	$65,000,000,000

Tų visų ineigų penkiolika nuošimčių pasisavina vienas Suvienytų Valstijų gyventojų nuošimtis.

Prof. Edie taip rašo:

> "Apskritai imant darbininkas per metus suima daugiau ineigų, negu išneša visa jo nuosavybė; gi tuo tarpu turtingo žmogaus ineigos, susidedančios daugiausiai iš nuomų, nuošimčių ir dividendų—vidutiniškai imant sudaro tik nuo trijų iki dešimties nuošimčių viso jo turto.**) Jeigu sustatyti ineigų ir nuosavybės skaitlines greta viena kitos, tai pasirodys, kad vienas gyventojų nuošimtis valdo pusę viso šalies turto."

Anglijoj dvylika nuošimčių visų gyventojų suima pusę visų šalies ineigų; gi trys gyventojų nuošimčiai paima trečią dalį visų šalies ineigų.***)

Kuo augštesnės ineigos, tuo didesnė jų dalis pripuola iš nuosavybės, o ne iš asmeniško pasidarbavimo.

*) Prof. L. Edie, "The Principles of New Economics." Pp. 75—186.

**) W. J. King "Wealth and Income of People, of U. S." p. 96.

***) Prof. L. Edie, op. cit.

	Iš asmeniško pasidarbavimo	*Iš nuosavybės*
Ineigos tarp $3,000 ir $4,000	50%	50%
" apie $10,000	25%	75%
" arti mil. dol.	14%	86%
" daugiau milijono	4%	96%*)

Korporacijos suima beabejo didelę tų ineigų didžiumą.

> "Vidaus Pajamų Biuras 1917-ais metais turėjo užrekordavęs 345,047 korporacijas, inkorporuotas ant šimto bilijonų dolerių (maž-daug), kurių apie trečia dalis buvo bondsai ir apie du trečdaliu šērai.")

Sulig prof. David Friday—pavieniai žmonės ir korporacijos savo pranešimuose Vidaus Pajamų Biurui parodė, kad jų bizniai padarė per metus pelno keturioliką ir pusę bilijonų, arba apie 21 nuošimtį visų metinių ineigų. Iš tų $14,500,000,000—nuo 5 iki 9 nuošimčių buvo išmokėta nuošimčiais ant bondsų ir notų (vekselių), gi kitas pelnas, padengus išlaidas, nuėjo dividendams.

1918-ais metais visų rūšių darbininkų algos Suvienytose Valstijose išnešė $35,437,000,000, arba 58,7 nuošimčius visų krašto ineigų. Tais pačiais metais ineigos visų tų, kurie darbininkus samdė—buvo $24,929,000,000, arba 41,3 nuošimčių. Penki visų gyventojų nuošimčiai (priskaitant ir didžiuosius ūkininkus) 1913-tais metais

*) Prof. L. Edie, op. cit. pp. 175—186.

suēmē 33-is nuošimčius visų krašto ineigų; 1919-tais metais—24-is nuošimčius; ūkininkų nepriskaitant—tais pačiais metais 5 nuošimčiai gyventojų suēmē 35 nuošimčius visų ineigų; 1919 —27 nuošimčius.*)

Jeigu paimsime $2,000-ių dolerių ineigas kaipo atidalinamą liniją tarp įvairių žmonių metinių ineigų, mes tuos ineigų gavējus galētume šiaip suskirstyti:

Asmenų skaičius	1910		1919	
Mažiau kaip $2,000	34,352 (tukst.)	asm.	34,233 (tukst.)	asm.
Daugiau kaip $2,000	1,411 (tukst.)	asm.	5,508 (tukst.)	asm.

Kiek visi turējo ineigų		
Mažiau kaip po $2,000	$20,000,000,000	$39,500,000,000
Daugiau kaip po $2,000	$ 9,900,000,000	$25,200,000,000

Visų ineigų nuošimtis		
Mažiau kaip po $2,000	67	61
Daugiau kaip po $2,000	33	39**)

Metinis darbininkų uždarbis žemdirbystēje, mineralų gaminime, dirbtuvēse, rankų darbuose, važmoje (transportacijoje) ir bankuose—1918 metais buvo kiek augštesnis negu 1909-tais metais (1918-tų metų uždarbį nulyginant pagal 1913-tų metų kainų). Bet tuo pačiu laiku valdžios darbininkų algos krito nuo $774 (vidutiniškų) iki $567 (pagal 1913-tų metų kainų); ir įvairių neklasifikuotų darbų darbininkų algos nukrito nuo $750 iki $667. Dvi pastarosios darbo rūšys (valdžios ir neklasifikuotieji darbininkai) yra gana žymios savo skaičiumi. Valdžios

*) "Income in the U. S." by the Staff of the National Bureau of Economic Research pp. 107—116.

**) "Income in the U. S.' by the Nat. Bureau of Economic Research, p. 107.

darbininkai 1909-tais metais sudarė penkis visų darbininkų nuošimčius, 1918-tais metais—8.$_{97}$ nuošimčių. Gi neklasifikuotieji darbininkai 1909-tais sudarė 34.$_{19}$ nuošimčius ir 1918-tais metais—25.$_{38}$*) Reikėtų atsiminti taip-pat ir tai, kad 1918-tais metais darbininkų unijos buvo taip galingos, kad jos stačiai diktavo darbadaviams, kokias jie algas turi mokėti. Atatinkamos skaitlinės 1922-tų metų, po to kada algos visur buvo labai numuštos—atrodytų be abejo visai kitoniškai.

Hugh Dalton apskaitė kiek įvairiuose kraštuose gauna ineigų nuosavybė ir kiek darbas. Ir taip:

	Nuosavybė gauna	*Darbas gauna*
Anglijoje	32 nuošimčius	68 nuošimčius
Suv. Valstijose	29 ”	71 ”
Francijoje	39 ”	61 ”
Italijoje	26 ”	74 ”**)

Ūkininkai nedaug turi naudos iš dabartinės sistemos ineigų padalinimo.

> ”Bendroji Kongreso Komisija surado, kad iš kiekvieno dolerio, kurį darbininkas užmoka už ūkio produktus, ūkininkas gauna tik 37 centus. Gi 63 centai eina tarpininkams.”***)

Sulig senatoriaus Brookhardt:

*) Ten pat, p. 102—103.
**) L. Edie, op. cit. p. 182.
***) Senat. Brookhardt ”Washington Post” March. 9, 1923.

"Iš dabartinės sistemos neturi naudos nei miestų darbininkai, nes iš kiekvieno dolerio, kurį ūkininkas užmoka už miesto išdirbinius, darbininkas gauna mažiau kaip 35 centus."*)

Kaip atsiliepia toksai ineigų paskirstymas į žmonių taupymą ir kiek sutaupo įvairios žmonių klasės? Sulig apskaitymų prof. David Friday**) Suvienytų Valstijų gyventojai sutaupo dabar per metus apie 10 bilijonų dolerių, arba apie šeštą dalį visų metinių šio krašto ineigų. Jisai paskirsto visus taupytojus į keturias kategorijas:

1) Tie, kurie turi didelius turtus ir dideles ineigas,
2) Darbininkai, gaunantieji nedideles algas,
3) Maži ir vidutiniški biznieriai,
4) Ūkininkai.

Jisai tvirtina, kad pirmosios kategorijos žmonės sutaupo apie 8 bilijonus, gi žmonės kitų visų trijų kategorijų sutaupo tik 2 bilijonu. Tai reiškia, kad metai po metų mes nesulaikomai einame prie vis didesnės kapitalo koncentracijos, kad nelygybės paskirstyme turtų ir ineigų nuolat auga.

*) "Co-operation," March, 1923, p. 48.
**) "New Republic" Febr. 7, 1923.

Bankininkai.

Iš dabartinės sistemos didžiausią naudą turi bankininkai. J. W. Nash Fordo laikraštyje "Dearborn Independent" (1923 m. vas. 24 d., kovo 31, balandžio 14 d.) patiekia mums labai indomų aprašymą, kaip nežymi saujalė žmonių be jokio ypatingo tveriamojo genijaus neeikvodami perdaug energijos, bet . . . tik per žmonių nesusipratimą priėjo prie didžiausios galybės.

1791-ais metais Aleksandras Hamilton'as įsteigė pirmąjį valdišką Suv. Valstijų banką. Tasai bankas buvo nepriklausomas nuo privačių bankų. Bet tas bankas gyvavo tik 20 metų. Privatiški bankininkai susiorganizavo ir 1811-ais metais sutrukdė charterio atnaujinimą. Po antrajam karui su Anglija prezidentas Madisonas 1816-tais metais pasirašė įstatymą, kuriuomi buvo steigiamas antras valdiškas Suv. Valstijų Bankas. Čarteris vėl buvo išimtas 20-iai metų. Privatiški bankininkai pasistengė jį nubankrutyti. Valdžia nuostolių neturėjo. Nuostolius panešė banko šėrininkai. Nuo to laiko pradėjo kurtis Nacijonaliai Bankai (National Banks). Jie išleisdavo banknotus (popierinius pinigus), padengtus ne auksu bet valdžios bondsais, už kuriuos valdžia mokėjo bankams nuošimčius.

> "Šiandien apyvartoje yra arti bilijono dolerių banknotų, išleistų tų nacijonalių bankų; žmonės priversti yra priimti juos už pinigus."

1870 metais buvo 1,526 Nacij. Bankai su $ 542,261,563 depozitų
1890 metais buvo 3,214 Nacij. Bankai su $ 1,521,745,663 depozitų
1922 metais buvo 8,249 Nacij. Bankai su $16,320,564,000 depozitų

1922-ais metais tie bankai turėjo gryno pelno $372,013,000, tai yra apie tiek, kiek jų buvo viso šėrų kapitalo (100% pelno). Mūsų kredito sistemos pamatas yra—visas tautos valdžioje esantis auksas. Nuo 1492-ų metų ir iki 1920-tų m. išviso pasaulyje buvo iškasta aukso už $18,100,874,536. (Suvienytose Valstijose nuo 1792-ų metų iki 1920—aukso buvo iškasta už $4,141,980,400). 1921 metais Suvienytose Valstijose aukso ir sidabro išviso buvo (pinigais ir šmotuose): aukso $3,294,909,763; sidabro $619,725,982. 1922-ais metais visokios rūšies pinigų apyvartoje Suvienytose Valstijose buvo $8,178,602,408. (Suvienytų Valstijų visas materijalis turtas apskaitomas į 250 bilijonų dolerių).

Tečiau galėtų atrodyti keista, kad tais pačiais 1922-ais metais visų bankų depozitai išnešė net $35,459,155,000; gi visas bankų turtas (resursai) 1921-ais metais siekė net $49,671,390,000. Kokiu gi būdu tai galėjo įvykti? J. W. Nash išaiškina tą paslaptį.

> "Kada mūsų valstybės arba vietinė vyriausybė kreipiasi į didelį New Yorko banką, kad pasiskolinus pinigų, ji užstato visos šalies, arba jos dalies turtą, kurį bus galima apdėti mokesniais. "Pinigai," kuriuos bankas skolina yra visų-pirma tik popiera. Už gautą popierinę paskolą dar negimusi karta yra apkraunama mokesniais, kuriuos ji turės sumokėti kaipo nuo-

šimčius už paskolą, gi tie metiniai nuošimčiai už paskolas jau siekia labai didelių augštybių. Būsimosios kartos turės tas visas skolas išmokėti. Ištikrųjų jeigu kada buvo tikras aptaksavimas be atstovavimo—tai mes jį turime šiame atveju-je.

Tasai išleidimas valdiškų nešančių nuošimčius bondsų su pagelba bankų—yra tiesioginė pasekmė to, kad po šiai dienai palaikoma yra toji oficijalė prigavystė, vadinamoji aukso valiuta—visa tai Wall Street'o naudai. Faktas yra, kad šalis nevaro savo biznių aukso pamatu, bet popieros pamatu; tai gali patvirtinti bile koks kredito vadovėlis. Toji aukso valiuta (gold standard) yra palaikoma tik su pagelba ekonominės apgaulės.''*)

Kas tai yra banko ''depozitai?'' Žymus Pittsburgho bankininkas J. T. Holdsworth taip atsako:

''Bankas daro paskolas daugiausiai iš depozitų, gi depozitai atsiranda labjausiai iš paskolų.''

''Banko pinigai atsiranda iš paskolų, kurias jis duoda įvairiems pramoninkams . . . Tuo tarpu bankas jiems skaito už tai nuošimčius.''

Tikrenybėje kreditą suteikia tikrieji kreditoriai: ūkininkai ir fabrikantai. Gi bankas išduoda tik popierą, o už tą popierą jisai skaito nuošimčius.

''Ne bankai duoda galimybės savo ''kostumeriams'' varyti biznį,'' bet ūkininkų ir fabri-

*) J. W. Nash ''Dearborn Independet'' Febr. 24, 1923.

kantų kreditas duoda galimybės bankams varyti biznį ir krauti pelnus; kitais žodžiais sakant, anų bankų "resursams," siekiantiems penkių dešimtų bilijonų dolerių pamatą duoda ne kas kitas, kaip produktyvės pramonės kreditas (ūkininkų ir fabrikantų), kuriuo ir remiasi bankininko čekiai. Patsai bankas neturi savo nuosavo turto. Sunku net apskaitliuoti, ant kiek finansiniai monopolistai yra pajungę žemdirbystę ir pramonę. Tuli net pranašauja, kad neužilgo visos metinės krašto ineigos eis tik apmokėjimui nuošimčių už skolas; ir visas tas leidimas ilgalaikių bondsų su augštais nuošimčiais—paduoda krašto valdžią, biznius ir žmones ekonominei vergijai netik dabarčiai, bet ir visai ateičiai.*)

Amerikos Skolos.

Kiek gi Amerikos valdžia turi skolų?

Suvienytose Valstijose yra milijonas žmonių, kurie gyvena iš nuošimčių; tuos nuošimčius turi jiems sumokėti 110 milijonų žmonių. 1922-ais metais tas vienas milijonas žmonių suėmė nuošimčių vien iš viešųjų paskolų (nacijonalių, valstijų ir miestų)—vieną bilijoną, 329 milijonus, 485 tūkstančius ir 410 dolerių."

Nuo 1791 m. Suv. Valst. valdžia išmokėjo nuoš.	$ 7,225,854,905.00
Per tą laiką valdžia pasiskolino išviso	$278,109,690,969.46
Per tą laiką valdžia atmokėjo skolos	$255,145,611,769.46
Dar valdžia turi skolos (už kurią reikia mokėti nuošimčiai)	$ 22,964,079,200.00
Beto dar 48 valstijos turi skolos	$ 1,071,506,978.28
Miestai, valsčiai ir tt. skolos turi	$ 7,428,494,021.72
1922 m. visų viešųjų skolų Suv. Valstijos turėjo	$ 31,464,080,200.00

*) J. W. Nash "Dearborn Independent" March 31, 1923.

Valstijų ir miestų skolos augo tokioje proporcijoje:

1880 m.	valstijų	ir	miestų	skolos	išnešė	$1,123,278,647.00
1890 m.	”	”	”	”	”	$1,137,290,090.00
1902 m.	”	”	”	”	”	$1,864,978,483.00
1913 m.	”	”	”	”	”	$3,821,896,658.00
1922 m.	”	”	”	”	”	$8,500,000,000.00*)

Jeigu skolos augs toje pat proporcijoje, kaip ligšiol, tai į 30 metų vien valstijų ir miestų skolos (neskaitant nacijonalės skolos) išneš apie 66 bilijonus dolerių. Tų miestų ir valstijų skolų dabar kiekvienai galvai pripuola $77,_{27}$. Po 30 metų, tai pačiai augimo proporcijai tebesant, kiekvienai galvai, didelei ar mažai—pripultų skolos po $600.00. Vis tai dar neskaitant nacijonalės Suv. Valstijų skolos, kurios dabar yra arti 23 bilijonų (po 209 dol. kiekvienai galvai). Jeigu bėgyje tų būsimųjų 30-ties metų įvyktų bent vienas didelis karas, panašus anam 1914—1918—jisai be abejo pareikalautų daug daugiau pinigų, negu anasai pasaulinis karas. Tada užgriūtų naujos, dar didesnės skolos. Tasai karas bebejo įvyks, jeigu dar kurį laiką tęsis neapribotojo kapitalizmo sistema. Jisai įvyks dar nesuspėjus išmokėti anuos 23 bilijonus. Dar nebuvo išmokėtos skolos Civilio Amerikos Karo—jau įvyko naujas karas su Ispanija. To karo skoloms dar nepranykus, ištiko didysis Europos karas. Naujas Amerikos karas uoliai gaminamas, šalis prie jo nuosekliai ruošiama. Kurgi tad galas Amerikos skoloms?

*) J. M. Miller “The Dearborn Independt” April 14, 1923.

Tiesa, dabartinės skaitlinės Amerikos skolų neatrodo labai bauginančios, atsižvelgus į krašto įvairius didelius turtus, atsiminus daug didesnes skolas Europos valstybių. Bet labai pavojingas yra krypsnys skolų auginimo, kurį dabar visi aiškiai matome.

Europos kraštai jau baigia eiti į finansinę pražūtį. 1913-iais metais viso pasaulio valstybės turėjo skolų $43,200,931,000. 1922 m. tų skolų buvo $382,634,000,000.*)

Kapitalistinė sistema sudarė tokią padėtį, kad jeigu atsirastų kokia nepaprasto gudrumo ir ištvermės rasė, ar tauta, kuri užsibrėžtų sau tikslą pavergti finansiniai ir išnaudoti ekonominiai, protiniai ir moraliai visą žmoniją—tai tokiai tautai ar rasei atsiekti savo tikslą nebūtų didelio sunkumo ir neimtų per daug laiko. Ji galėtų tokį tikslą sau užsibrėžti jei ne del ko kito, tai nors iš neapykantos tų pamatinių dėsnių, kuriais krikščionių civilizacija buvo paremta.

Ir bene tik tokios tautelės esama pasaulyje.

Ir, rodos, kad jau nebetolimas jos tikslo atsiekimas.

Eikvojimas.

Pažvelgkime į dabartinę tvarką dar ir kitu žvilgsniu. Baisus eikvojimas veltui gamtos turtų ir žmonių energijos metasi į akis. Tie gamtos turtai ir žmonių pajėgos juk yra aprubežiuoti.

*) J. M. Miller "The Dearborn Independent" April 14, 1923.

Juos vartoti reikėtų labai rūpestingai, su meile ir protingai. Bet mūsų sistemoje viešpatauja obalsis "aprės mons la dėluge"—po mūsų nors ir tvanas—; ir delto eikvojimas veltui turto ir energijos yra neišvengiamas. Sidney ir Beatrice Webb, gal mokyčiausieji ir darbščiausieji Anglijos ekonomistai, savo veikale "Kapitalistinės civilizacijos suirimas"—įrodinėja, kad be atodairos yra eikvojami gamtos turtai, kaip tai žemė, augalai, mineralai, oras ir vanduo; kad darbas yra eikvojamas perdideliu varginimu, bedarbėmis, gyvenimo netikrumu; pagaliaus kad daugelis proto darbininkų yra verčiami dirbti nenaudingai ir be pasekmių. Visas tas eikvojimas įvyksta, kuomet tarp kapitalistų eina varžytinės. Tečiau kada kapitalistai paliauna tarp savęs varžyties ir pereina į sutartinį kapitalizmą (monopoliai ir trustai), tuomet nuostoliai esti dar didesni. Kaip darbadaviai, taip ir darbininkai yra linkę panašiai elgties sabotažo klausime. Ir vieniems, ir kitiems atrodo, kad būsią sveikiau ir pelningiau mažinti produktingumą, gamybą.

"Vos vieni metai atgal eikvojimą tyrinėjo Amerikos Inžinierių Taryba. Jie ištyrė šešias didžiąsias pramonės šakas. Jie ėmė praktiką geriausiai vedamos pramonės ir vidutiniškai vedamos ir paskui lygino pasekmes. Tarp vienos ir kitos skirtumas parodė, kaip didelio esama eikvojimo. Jie surado, kad tas eikvojimas siekė 28-ių nuošimčių metalo pramonėje, gi vyrų dra-

panų pramonėje jisai siekė net 64-ių nuošimčių; vidutiniškai imant visose ištirtose industrijose eikvojimas siekė maž daug 40 nuošimčių. Viena didžiausių eikvojimo priežasčių buvo ta, kad nebūta nustatytā bendrų būdų vartojimui žalios medžiagos, užbaigimui išdirbinių, darbui ir kitiems dalykams, prie kurių būtų buvę galima pritaikinti bendrai tinkamos taisyklės.*)

Kas Ameriką Valdo?

Henry H. Klein savo knygoje "Dinastinė Amerika ir kam ji priklauso" parodo, kad Ameriką valdo dinastijos, turinčios didžiausius turtus, kaip antai:

Žibalo dinastija	Gelžkelių dinastija
Plieno dinastija	Laivų dinastija
Anglių dinastija	Tabako dinastija
Mėsos dinastija	Gumos dinastija
Vario dinastija	Cukraus dinastija

Gazo, elektros, šviesos ir važmos dinastijos
Telefonų ir telegrafų dinastijos
Parako ir ginklų dinastijos.

Štai kai-kurie iš tų dinastinių valdovų:

$2,500,000,000		Rockfeller John D.
Po $ 500,000,000	kiekvienas	—Astor, Du Pont, Gugenheim, Vanderbilt.
Po $ 400,000,000	"	—Harkness.
Po $ 300,000,000	"	—Mellon, Pratt, Weyerhauser.
Po $ 200,000,000	"	—Armour, Ford,*) Goelet, Morgan, Rockfeller (Wm.)
Po $ 150,000,000	"	—Baker, Brady, Carnegie, Clarke, Field, Frick, Gould, Harriman, Hill, Swift, Taylor, Payne.

*) "The Dearborn Independent" Febr. 10, 1923.

Be tų dar yra 14 šeimynų, turinčių po 100 milijonų dolerių, 21 šeimyna—po 75 milijonus, 83 šeimynos—po 50 milijonų kiekviena ir 361 šeimyna, turinti po 20 milijonų kiekviena.

Paskutinis valdiškas apie pavienių žmonių turtus parodo, kad Amerikoje esama suviršum 50,000 milijonierių.

Kaip Jie Valdo?

Senatoriaus La Folette'o komitetas, senato paskirtas ištyrimui žibalo pramonės, 1923 metais kovo 4 d. inteikė senatui savo raportą, kuriame sakoma:

> "Kad Standard Oil kompanijos sulaužė Augščiausiojo Teismo nuosprendį del žibalo trusto suardymo ir kad tas trustas dabar pilnai kontroliuoja ir valdo žibalo pramonę . . . "Standard Oil" kompanijos nustato kainą, kurią gali gauti žibalo gamintojas, ką tik išgavęs jį iš šulinio; taip-pat kainą, kurią gauną už žibalą ir gazoliną valytojas (refiner'is); ir taip-pat kainą, kurią turi mokėti vartotojas. Kai kuriais žvilgsniais visa pramonė dabar labiau priklauso nuo "Standard Oil" kompanijų malonės, negu prieš aną Viršiausiojo Teismo nusprendį, sulig kurio New Jersey's "Standard Oil" kompanija turėjo būti išardyta. Tos kompanijos dabar vartoja šiuos būdus: ingija savastin didžiau-

*) Kai-kurios iš tų skaitlinių nėra teisingos. Pavyzdžiui Henry Ford'o turtas, kaip nesenai paaiškėjo, siekia milijardo dolerių. Taip-pat žymiai paugėjo po karo turtas J. P. Morgan'o ir kai-kurių kitų.

sias dūdų (pipes) linijas; įvairių kompanijų direktoriai dalinasi ir apsimaino šėrais, nustato kainas išdirbystės vietoje, lupa perdidelius ir nelygius mokesnius už važmą, išnaudoja patentus žibalo išdirbystėje. "Standard Oil" grupė pasiskirsto tarp savo grupės narių visą Suvienytų Valstijų teritoriją ir, kad išvengus konkurencijos, nustato visur vienodas kainas ant žibalo ir gazolino. Bet čia dar ne galas: dvi didžiausios "Standard Oil" kompanijos—New Yorko ir New Jerseys pasidalino tarp savęs visą pasaulį savo biznio operacijoms ir kiekviena iš jų rūpestingai vengia įžengti į kitos teritoriją; tuo gi tarpu ir viena, ir kita vengia konkurencijos su "Anglo-American Oil Company Lim." (viena iš buvusių "Standard Oil" grupės narių), kuri varo biznį ant Britanijos salų. Nors žibalo dūdų linijos sulig senai išleistų įstatymų turėjo būti visiems prieinamos, tečiau niekam neparūpo to įstatymo gyveniman vykinti."*)

Kad monopolių galybė nėra vartojama visuomenės labui, o tik asmeniniams turčių reikalams, tai aiškiai patvirtina Suvienytų Valstijų Plieno Korporacijos pasielgimai:

"Lokwood'o Komitetui buvo įrodyta, kad Suv. Valstijų Plieno Korporacija,, valdanti gelžkelius, gali pagaminti plieno toną nuo $3.00 iki $5.00 pigiau, kaip neprigulmingos kompanijos. Pereitais metais Plieno korporacija dirbo tik 45 nuoš. pilnos savo galimybės. Ji galėjo numušti plieno kainą, dirbti beveik iki pilnos savo ga-

*) Žiurėk senatoriaus S. W. Brookhardt'o kalbą "Washington Post" kovo 10 d., 1923.

limybės, išpildyti visus plieno užsakymus, ir dar padaryti gryną pelną. Vietoje to ji palaikė augštas kainas, numušė algas, vežiojo nuolankiai savo konkurentų geležies rūdą (žinoma, gerai uždirbdama), ir turėjo daugiau gryno pelno, negu pelningais 1920-tais metais."*)

Kitą pavyzdį, kaip piniginiai didžiūnai saumeilingai valdo savo pramones—matome iš pasielgimo Suvienytų Valstijų Gelžkelių kompanijų. 1920-tų metų Transportacijos aktas nustatė visų gelžkelių kainą ant 19-kos bilijonų dolerių ir garantavo 5¾% tai pinigų sumai. 1920-tų metų gegužio mėnesį "Federal Reserve Board'as" padarė du didelės svarbos nutarimu:

1. Kad padarius reikalaujamą nuošimtį visai sumai 19-os bilijonų dolerių, gelžkelių važmos mokesniai turi būti pakelti.
2. Visų kitų nuosavybių ir prekių kaina turi būti numušta, ypačiai gi žemdirbystės dalykų.

Tasai antrasis nutarimas ypač skaudžiai palietė ūkininkus, kurie del to neteko 32-jų bilijonų dolerių, arba daugiau negu trečdalio jų nuosavybių vertės. Ūkio produktų važmos kainos yra iškilę iki negalimų augštybių. Kredito iki šiol ūkininkai negauna, arba jeigu ir gauna, tai tas atsieina perbrangiai.**)

*) "The Nation," birž. 14, 1922, p. 706.
**) Senatoriaus Brookhardto kalba "Washington Post" kovo 13, 1923.

Nauji Imperatoriai.

Dabartiniai pramonės ir finansų valdonai turi tokią baisią galybę, kad nėra tokios įstaigos, kuri galėtų jai atsistengti. Jie patys save vadina imperijų budavotojais, imperatoriais. Ir po teisybei argi yra didelio skirtumo tarp Nerono ir Gary, tarp Konstantino Didžiojo ir Henry Fordo, tarp Petro Didžiojo ir Morgano arba Rockfellerio?

Ir vieni, ir kiti lygiai valdo žmonių gyvenimus; turtais naujieji imperatoriai praneša anuos senovės imperatorius. Skirtumas yra tik paviršutiniame aptašyme ir naujame patyrime, kaip išnaudoti žmonių mases, taip-pat kaip sunaudoti savo tikslams mokslo išradimus.

Popiežius Leonas XIII apgailestauja žmonijos pasidalinimą į dvi klases, kurių viena

> "Laiko valdžią, delto, kad turi turtus ir laiko savo rankose darbą ir prekybą, tvarko savo naudai ir savo tikslams visus medžiagos šaltinius ir yra net atstovaujama pačioje valstybės Taryboje."*)

Politinis Viešpatavimas.

Stambieji piniguočiai kapitalistinėse šalyse visiškai valdo politinį gyvenimą ir veikimą. Kai užeina politinės kompanijos—jie tada paberia milijonus savo politiniems tikslams. Rinkimus laimėjusieji paprastai atsidėkoja savo "rėmė-

*) Enc. "Rerum Novarum" 15 geg. 1891 m.

jams,'' saugodami jų interesus, paskirdami juos į pelningas vietas ir t. p. Metais 1918-tais Federalė Trustų Komisija tyrinėjo mėsos trusto kišimąsi į valdžios dalykus. Savo paskelbtame raporte (p. 37) ji sako, kad mėsininkų (packer'ių) pinigai buvo naudojami:

> ''Nusamdyti prieangių mindžiotojams (lobbyists) ir padengti jų nepatikrinamas išlaidas; daryti įtaką į įstatymų leidimo įstaigas; išrinkti tokiems kandidatams, kurie užsimerktų prieš įstatymų laužymus ir nukovoti tuos, kurie stovi už teisybę; kontroliuoti mokesnių rinkėjus ir tokiu būdu išsisukti nuo mokesnių; įvairiais kreivais ir netinkamais būdais išgauti valdžios parėdymų atšaukimą; apeiti viešąją opiniją, kontroliuojant apgarsinimais laikraščių editorijalus, duodant paskolas ir subsidijas ir darant (už gerą apmokėjimą) neteisingus ir klaidinančius pareiškimus spaudoje. Šių dienų atstovų rūmai atspindi ne tiek balsuotojų pageidavimus, kiek interesus tų, kurie turi ekonominę pajėgą. Visa esmė yra ekonominiuose reikaluose, gi politika yra tik šešėlis ir priedanga. Kad apgynus savo ekonominius reikalus, politinės partijos pasigriebia sau politinę galybę. Liaudis yra prigaudinėjama, nuperkama, ir taip neprileidžiama naudoties vaisiais savo teisių, kurios yra tik ant popieros.''*)

*) Senmas Hughes referatas, skaitytas Dubline, Tiesos Draugijos susirinkime, spalių 26 d, 1922; N. C. W. C. buletinis, 1922, lapkr. 6 d. p. 7.

Teismų Valdymas.

Kad teismai dažniausiai eina ranka rankon su kapitalistų reikalais, apie tai visi žino. Taip pat gerai yra žinomi skaitlingi teismų uždraudimai (injunctions), išleidžiami prieš streikuojančius ir prieš unijų organizatorius. Bet ypatingos reikšmės turi tas faktas, kad Suvienytų Valstijų Augščiausis Teismas veda ir remia ekonominę politiką, palaikančią individualizmo ir kapitalizmo krypsnį. Augščiausiojo Teismo nuosprendžiai, paskelbusieji prieš konstitucijiniais įstatymus uždraudžiančius vaikų darbą, arba, vėl įstatymus įvedančius nustatymą mažiausio mokesnio už darbą (minimum wage); jo nutarimai, remiantieji vietinių teismų uždraudimus prieš darbo unijas Kansas ir West Virginia valstijose,—aiškiai parodo, kad tasai Augščiausis Teismas paliovė buvęs Augščiausiu Konstitucijos aiškintoju ir virto tik dar viena daugiau įstaiga remti tam tikroms ekonominėms, politinėms ir moralėms teorijoms ir priemonėms.

1923-iais metais, balandžio 9 d. Augščiausis Teismas nusprendė, kad Kongreso išleistas įstatymas, nustatantis mažiausį atlyginimą už darbą moterims ir mergaitėms Kolumbijos distrikte, yra nekonstitucijinis. Tai buvo nuspręsta penkiais balsais prieš tris, vienam iš teisėjų atsisakius balsuoti.

"Teismo didžiuma rėmė savo poziciją kontrakto teise, tvirtindami, kad nors ir galimi y-

ra įstatymai, patvarkantieji darbo sąlygas, tečiau kada esti rišamas klausimas, kokios algos yra priimtinos—tuomet negalima daryti jokio spaudimo į darbadavius ar į darbininkus.''*)

Suvienytų Valstijų Konstitucija stovi už tris didžiuosius principus—gyvybės, laisvės ir nuosavybės. Į žmogaus laisvę galima būtų žiūrėti trejopu žvilgsniu: sąžinės, kalbos ir draugijų laisvė. Labai indomu pastebėti, kad kaip kitų kapitalistinių valstijų, taip ir Suvienytų Amerikos Valstijų istorija parodo, kad valdžios visuomet ypatingai uoliai gindavo tik vieną laisvės rūšį, būtent—kontrakto laisvę. Net per dažnai jos visiškai pamiršdavo apie kitokias žmonių laisves. Ir nenuostabu. Juk ištikrųjų tai jos gindavo tik laisvę ir galę pasiturinčios klasės žmonių išnaudoti ekonomiškai silpnesniuosius.

Viešoji Opinija.

Kapitalistų klasei nusisekė įgauti kontrolę beveik visų dienraščių ir žurnalų. Bet tai dezorganizavo ir sugriovė viešą opiniją. Šiandieną vidutiniškas skaitytojas vidutiniško proto pribrendimo anaiptol nesiinteresuoja laikraščių editorijalais; tie editorijalai nedaro į jį jokios įtakos. Net politikos naujienos yra skaitomos su tam tikra intarimo doza. Nauja viešoji opinija pradeda reikštis dviejose srityse, kurios abidvi yra neprigulmingos nuo dabartinės sistemos: tai yra

*) "The Washington Post," 1923 m., bal. 10 d.

katalikų spauda ir darbo spauda. Tečiau ir katalikų, ir darbo spauda turi sutikti didelių kliūčių ir sunkenybių ir reikia labai didelio pasišventimo, kad ją palaikyti.

Kai del spaudos, kontroliuojamos didžturčių, yra pastebimas krypsnys susilieti, arba mažesniems būti prarytais didesniųjų. Pavyzdžiui, Hearst'as valdo aštuonis rytinius dienraščius su 1,183,203 skaitytojais, 10 vakarinių dienraščių su 1,669,511 skaitytojais, 13 nedēldienio laikraščių su 3,400,600 skaitytojų ir 9 mēnraščius su 2,773,784 skait. Visų tų laikraščių leidimas į metus atsieina apie 90 milijonų dolerių; 1922-ais metais jie davē gryno pelno 12 milijonų dolerių.

Scrips—Howard kompanija turi 25 dienraščius.

"Ištyrus dienraščių stovį dvidešimtyje didžiausių Suvienytų Valstijų miestų, pasirodē, kad 1915 metais ten buvo 121 dienraštis. Dabar ten yra tik 106 dienraščiai. Rytinių dienraščių skaičius nupuolē nuo 55-ių iki 41-o . . . Jeigu paimti visus dienraščius, spausdinamus ir ateivių kalbomis—dvylikoje tų valstijų, kuriose randasi anie 20 didžiausių Suv. Valstijų miestų, tai pasirodys, kad jų skaičius per aštuonis metus nukrito nuo 1,425-ių iki 1,292-jų. To priežastys buvo: suliejimas arba pastangos galingo dienraščio pašalinti konkurentą."*)

*) "The Nation," 1923 m. vas. 22 d. p. 232.

Valdančioji klasė nepamiršo ir kitų veiksnių, tvarkančių socijalį surėdymą. Kapitalistai šiandieną kontroliuoja beveik visas tikybines organizacijas—bažnyčias. Vienatinę išimtį ča sudaro Katalikų Bažnyčia, kuri per amžius garbingai išlaikė savo nepriklusomybę nuo visų besikeičiančių politinių ir socijalių sistemų. F. Ernest Johnson, rašydamas apie protestoniškų bažnyčių mokslą, nurodo priežastis, kodel protestoniškų bažnyčių mokslas apie pramonės problemas nėra visai aiškus, pilnas ir tvirtas. Anot jo svarbiausioji to priežastis yra ši:

> "Auganti protestantizme pasaulinių galybė —visą nulėmimą Bažnyčios taktikos ir mokslo padavė į rankas žmonių, kurių pirmasai rūpesnis ir veikimas buvo praktiško biznio srityje."*)

Federalė Bažnyčia (protestonų) tuo reikalu šiaip sako:

> "Bažnyčia, kaipo savininkė ir samdytoja naturaliu būdu krypsta į tokią poziciją, kurioje vadovavimas papuola į rankas biznierių ir turčių."

Dar lengviaus buvo užvaldyti įvairių rūšių ir laipsnių mokyklas, (nebent išėmus privatines mokyklas), nes viešųjų mokyklų sistema ir uni-

*) Research Secretary, Commission on the Church and Social Service, Fed. Counc. of the Churches of Christ in America. "The Annals of the Am. Acad. of Polit. and Social Science, Sept. 1922.

versitetai remiasi politikos partijomis ir jų bosais.

Tą pat reikia pasakyti ir apie visų rūšių pasilinksminimus: jie paversti paprastais bizniais ir tų biznių, kaip ir visų kitų—koncentracija—suliejimas—tai šiandien paprasčiausis apsireiškimas.

Kapitalistinė sistema galėtų, rodos, džiaugties lengva pergale visose gyvenimo srityse. Tečiau nuostabus dalykas! Tasai pats beribis įsigalėjimas ir užvaldymas viso žmonių gyvenimo veda kapitalizmo sistemą į neišvengiamą bankrotą ir pražūtį. Nesunku suprasti to priežastis. Jeigu atimti gyvybės ir tverybos galę iš tų veiksnių, kurie turėjo būti stipriausia sistemos parama—pati sistema pradės jausties esanti be paramos ir reikės laukti jos griuvimo. Kapitalizmas pavertęs bažnyčias, universitetus, teatrus, spaudą—savo vergais—pasijuto, kad pamatas smunka iš po jo kojų.

Politinis gyvenimas demoralizuotas ir veik visi sveikieji visuomenės elementai pamojo ant jo ranka. Teismai nebeteko autoriteto. Viešoji opinija—nebeturi galės, jos sparnai parišti. Mokyklos nebeišauklėja tvirto būdo žmonių. Pati dailė ir literatūra, ir net tautinės žaismės nebedžiugina ir nebejudina giliau žmonių širdžių. Kodel gi taip yra? Taip yra delto, kad biznio dvasia išvijo žmoniškąjį gyvąjį elementą iš visų socijalių santikių.

To viso pasekmė yra tik paviršutinė pergalė, gi ištikrųjų, gilumoje, yra tai sistemos irimas iš pat pamatų. Mūsų gadynėje, prie tos milžiniškos produkcijos, prie stebėtinų išradimų ir prie tokio patogaus susinešimo—niekas nebejudina giliau žmonių širdžių, nebent tiktai liguistas patrijotizmas. Bet ir tas užvilia, nes ir jis šiandien iškreipiamas, paverčiamas skelbimu neapykantos kitoms tautoms ir nuolatiniu ruošimosi prie karo.

Pasaulyje nebėra taikos nei ramybės. Taip vadinami "taikos" laikai anaiptol nėra taika. Yra tai baisi ekonominė kova už būvį tarpe visų klasių su nuolat atsikartojančiais pramonės pairimais, kuriuos turčiai panaudoja savo turtų didesniam išauginimui, bet kurie esti nepakeliama našta darbo žmonėms. Tie pramonės ir prekybos pairimai eina kas kart tankyn. Tuo pačiu laiku tautos yra prirengiamos prie karo, yra mokinamos nekęsti savo "priešų," žudyti savo brolius. Užlaikomos didžiulės armijos—ne kam kitam, kad tik surasti kapitalistams naujus šaltinius jų turto ir naujas rinkas jų išdirbiniams.

Paklausykime ką sako vienas iš paskesniųjų Amerikos "patrijotų," užkariavęs Azijoje žibalo šaltinius, admirolas Chester'is:

> "Reikia nepamiršti, kad pasaulinis karas buvo vedamas del žibalo. Britai įsiveržė Turkų teritorijon, žibalo šalin—dar du mėnesiu prieš tai, kaip vokiečių kariuomenė peržengė

Belgijos sienas . . . Britai ir Turkai jau Didžiajam Karui pasibaigus dar per tris metus kariavo, tik kad žinios apie tą karą nebuvo spaudon praleidžiamos. Laike Didžiojo Karo ir po jo Anglija paaukojo 100,000 žmonių kad tik priėjus prie pilnos kontrolės Turkų žibalo."

Argi tat nuostabu, kad perspėjimo žodis pasigirsta kartais iš visai netikėtų šaltinių. Kapelionas J. R. Rader'is (protestonų) Colorados valstijos atstovų rūme, 1923 m. vasario 8 d. atidarydamas sesiją šiais žodžiais meldėsi:

"Mūsų teismai papirkti, Dievas išvytas iš mūsų bažnyčių; iš mūsų sakyklų tik prakalbos skamba; mūsų vaikinai ir merginos eina po velnių; mūsų darbininkai eina į darbą su tuščiais viedreliais, mūsų ūkininkai badauja, o tuo tarpu tarpininkai tunka iš brangių kainų ir mūsų bankai užversti pinigais . . . O, Viešpatie, kaip ilgai Tu kęsi tokią padėtį!?"*)

Pulkininkas Robert W. Stewart, pirmininkas "Standard Oil of Indiana" šiaip pranašauja:

"Jeigu pramonė leidžia nusistatyti prieš savę žmonių protams, tai ateis diena, kada tuliems pramonės darbams bus nukirstos galvos. Jeigu mes žibalo pramonėje nepasirodysime, kad esame tinkami tos pramonės vedimui, ir mūsų galvos tenai kybos . . . Aš nesu alarmistas, bet aš tikiu, kad Amerikos pramonė šiandien stoja į teismą prieš Amerikos tautą, ir bent da-

*) "The Washington Post," 1923 m. vas. 9 d.

bar Amerikos žmonės nėra linkę išnešti mums prielankią ištarmę.''*)

Tam perskyrimui užbaigti paklausykime ryškių žodžių kun. Daktaro Jono A. Ryan'o:

''Nuolat augantis skaičius socijalių mokslų tyrinėtojų prieina prie išvados, kad toji pramoninė sistema, kuri leidžia palyginamai nedidelei žmonijos daliai valdyti gamybos įrankius ir dalybos priemones, palikdama darbininkų didžiumai tik jų dirbamąją pajėgą—yra iš pamatų nepastovi ir turi savyje gemalą neišvengiamo suirimo. Ir to pavojaus neprašalįs kėlimas algų, ar gerinimas kitų darbo sąlygų, ar padarymas darbininkų gyvenimo saugesniu. Visa tai negali atsverti tokių gyvenimo galimybių, kurias teikia žmogui nuosavybė.''**)

*) "The Washington Post," 1923 m. sausio 23 d.
**) "Distributive Justice," p. 230.

VI. DABARTINĖS TVARKOS MORALĖS BLOGYBĖS.

"Duok žmogui galybę ant mano pragyvenimo—ir jisai valdys visą mano moralę esybę."

—Aleksandras Hamilton

Praeitame perskyrime buvo įrodyta, kad žmonijos organizmo maitinimas gamtos turtais nėra normalus. Kai-kurios to organizmo dalys gauna maisto per daug, kitos gauna nepakankamai. Betyrinėdami by kokio gyvūno organizmą, mes patiriame, kad kiekvienas organizmo narvelis turi gauti maisto, kurs maitina ir naujai budavoja tą narvelį. Maistas, pakol virsta kūno dalimi, reikalingas keturių sąlygų: virškinimas, pasisavinimas (absorbtion), kraujo cirkulecija ir kvėpavimas.

Organizmo Maitinimas.

Žmonijos organizmas maitinamas tomis gerybėmis, kurias duoda gamta, arba kurias pagamina žmonių darbas. Bet tomis gerybėmis žmonija maitinama labai netvarkiai. Daug tų gerybių išeikvojama be reikalo, ir daug organizmo dalių gauna to maisto per maža. Tad *virškinimo* procesas žmonijos organizme atsilieka nenormaliu būdu.

Pasisavinimas ir cirkuliacija, tai yra išdalinimas ir suvartojimas žemės turtų netik kad nėra tinkamas, bet eina iš dienos dienon blogyn.

Pagaliaus žmonijos organizmo *kvėpavimas* (moralis gyvenimas) yra visai nenormalis; ir delto visi kiti veiksmai, kaip antai virškinimas, pasisavinimas ir cirkulecija yra sudarkyti.

Dvasinis ir moralis gyvenimas—tai žmonijos organizmo kvėpavimas. Jeigu tasai augštesnis žmogaus gyvenimas yra apleistas, tai būtinai turi ateiti organizmo liga. Ir štai kodel negali turėti pasisekimo jokia valdžios ir socijalės tvarkos sistema, kuri nepripažįsta žmogaus sielos ir jos amžino gyvenimo.

Kapitalistinė sistema iš pradžių pripažino dvasinę gyvenimo pusę. Bet praktikoje toji sistema jau senai pamiršo Amžinąsias Tiesas, Sutvertojaus žmonėms paskelbtas. Ir po teisybei tai kapitalizmas daug daugiau blogumų pridarė moraliame žmonių gyvenime, negu ekonominiame. Socijalio gyvenimo tyrinėtojai negali jokiu būdu aplenkti tos moralės kapitalizmo pusės. Naujoji ekonominė mintis jau ima pripažinti teisybę, kad centras visos ekonominės eigos ir pažangos—nėra tai kokios aklos ekonominės pajėgos, bet žmogaus širdis ir siela.

Žmogaus Prigimtis.

Prof. L. D. Edie ekonomijos mokslą šiaip aptaria: "Žmogaus prigimties mokslas, kiek ji

(prigimtis) pasireiškia paprastais gyvenimo darbais.“*)

Anot jo, žmogaus instinktai (ingimti palinkimai) ir pripratimai yra toji jėga, kuri judina visokį ekonominį veiksmą. Iš tų instinktų, darančių intaką į ekonominius veiksmus, jisai išskaito sekančius: tvėryba, nuosavybė, valdžia—galybė, pasidavimas, lyties instinktas, būriavimosi, arba socijalis, baimės ir lenktyniavimo. Be tų instinktų jisai dar pamini keletą mažesnės svarbos, kaip antai persekiojimo, savo lizdo steigimo, žaidimo, protinio darbo.**) Visi tie instinktai susilieja į vieną čielybę ir randa pritaikymą žmogaus pripratimuose, sekime kitų, užuojautoje ir pasidavime kitų intakai.*) Taip sudarytoji žmogaus prigimtis mėgina prisitaikinti prie ekonominių aplinkybių. Tuo tikslu ji savę nustato, naikina pavojingus palinkimus, stengiasi pakelti ir patobulinti instinktus ir nukreipti juos į naudingas vėžes. Tolesniai žmogaus prigimtis stengiasi pergalėti visas kliūtis ir nepasisekimus. Jeigu jai yra perdaug sunku prisitaikinti prie aplinkybių, tada ji kelia maištą ir išleidžia daug energijos pergalėjimui ekonominių aplinkybių. Kartais žmogaus prigimtis sugriauna kliūtis, sudarko tvarką, bet daug dažniau ji parpuola ir pasiduoda. Ir viename, ir kitame atsitikime pasekmės esti labai blėdingos kaip žmogaus dvasiai ir dorai, taip ly-

*) Prof. L. D. Edie “Principles of the New Economics” p. 1.
**) Ten pat, p. 8.

giai ir visuomenės gerbūviui. Tie žmogaus dvasios maištai visoje toje eigoje prisitaikymo žmogaus prigimties prie ekonominių apystovų—neapsakomai daug veltui išeikvoja žmogaus energijos ir yra didžiausia kliūtis žmonijos pažangai. Kad tame prisitaikymo procese žmogaus prigimtis galėtų veikti liuosai ir normaliai, tai būtinai reikalinga yra ekonominių apystovų permaina.

Tiek prof. Edie.

Nuo savęs čia norėtume pridėti tik tiek, kad, norint palengvinti žmogaus prigimties pritaikymą prie ekonominių apystovų ir prašalinti dvasios maištus ir energijos eikvojimus—žmonijos organizmas turi atgauti moralį kvėpavimą ir turi būti pakeisti to organizmo maitinimo metodai sulig Sutvertojaus apreikštų dėsnių meilės, brolybės ir lygybės. Dabartinės ekonominės sistemos neaprubežiuoto kapitalizmo ir Rusijos socijalizmo—tuos dėsnius yra pamiršusios ir delto tiek daug kentėjimų sudaro. Abidvi sistemos paliuosuoja žmonių geidulius ir stiprina žemiausius žmonių instinktus.

Pavyzdžiui, kapitalizmas nuolat auklėja ir stiprina valdymo ir galybės instinktus. Žmonės eikvoja savo didžiausią energiją tiems instinktams patenkinti. To pasekmės tiesiog apverktinos. Iš antros pusės komunizmas mėgina prislėgti tėviškumo ir motyniškumo instinktus ir nuosavybės, kurių vienas ir kitas yra geras ir naudingas. Už tą nesiskaitymą su žmogaus pri-

gimtimi, Rusijos ekonominė sistema turi skaudžiai atmokėti.

Jeigu meilės, brolybės, lygybės ir darbo dėsniai būtų pritaikinti žmonijos santikiuose, tuomet žmonių energija susirastų sau naują naudingą vagą—gyvenimo statymui ir kėlimui. Tada nepageidaujami instinktai, kaip tai vergiškumas, baimė, priešų gaudymas—būtų dalinai prislėgti, dalinai gi geriau nukreipti; kiti instinktai, kaip antai valdymo, galybės, lyties, būriavimosi, lenktyniavimo, keliavimo—būtų nukreipti į naują geresnę vagą; gi dar kiti, kaip antai tėviška ir broliška meilė, tvėryba, lizdo krovimas, žaislai—būtų sustiprinti ir patobulinti.

Kun. Dr. William J. Kerby šiaip išdeda dabartinės sistemos blogybės:

> "Pramoninė tvarka yra perdaug galinga žmonių draugijoj; ji dažniausiai apsilenkia su tais krikščioniškais ir politiškais dėsniais, kurių stengiasi laikytis bažnyčia ir valstybė. Jeigu mes atsimįsime mūsų kasdienį patyrimą, kiekvienas savo kasdienį gyvenimą, mes greitai pamatysime tos tiesos įrodymų. Stoka lojalumo, garbės, teisingumo biznio santikiuose, mūsų kasdieniniame pirkime ir pardavime; beširdis falšavimas maisto ir gyduolių; griežtas atsisakymas pagerbti žmoniškumą, jeigu tik pelnams arba bizniui graso pavojus—visi tie dalykai mums taip gerai yra žinomi, jog jau nebekreipiame į juos domės. Žmonės verčiami yra būti saumeiliais. Baisi viršenybė gyvenime pi-

niginių motyvų ir neišvengiamas reikalas turėti ir krauti turtus—taip nustato žmonių motyvus, simpatijas ir tikslus, kad krikščioniškas gyvenimo supratimas yra visais žvilgsniais iškreiptas.'"*)

Varžytinės.

Adomo Smito pasekėjai aklai tiki, kad konkurencija ekonominiame gyvenime, Nematomos Rankos vedama, šiaip taip užlaikys dabartinę ekonominę tvarką. Tečiau šiandien po tiek užsivylimų, mes galime tvirtinti, kad varžytinių sistėma nėra ir negali būti išganymu dabartinei pramonės tvarkai. Toji tvarka nupuldo darbadavių žmoniškumą ir įžeidžia moralybę ir teisingumą. Tečiau skaudžiausiai ji užgauna darbininkus, paliesdama jų algas ir sudarydama dažnas bedarbes. Vartotojai taip-pat yra nuskriausti, nes, viena, jie yra išnaudojami augštomis kainomis, antra dažnai negali gauti sveikų ir tikrų produktų. Išdirbinių kokybė eina prastyn, išdirbėjas demoralizuojasi, gi vartotojas erzinasi ir nerimsta. Tokioje padėtyje protingu atrodo darbadavių krypsnys panaikinti varžytines ir varyti pramonę susitarus išvien. Tiesa, trustai ir monopoliai daug pavojų ir blėdies neša visuomenei. Tečiau tų pavojų nebus galima prašalinti valdžios persekiojimais. Tuos pavojus galėtų prašalinti tik pilnateisis darbininkų ir vartotojų dalyvavimas trustų veikime.

*) "The American Quarterly Review," Vol. XXX, pp. 232—233.

Dažnai yra sakoma, kad varžytinės ir individualizmas yra didžiausiu progreso akstinu. Bet kas tai yra tikrasis progresas? Ar gi tai nėra žengimas pirmyn tikru keliu? Jeigu varžytinės ir individualizmas tik tai padarė, kad praturtino saujalę žmonių, didžiumą gi žmonijos ekonominiai pavergė, jeigu ji nupuldė literatūrą, dailę, išvijo visas morales ir dvasines brangenybes iš šeimynų ir visuomenės gyvenimo—tai kame gi tas progresas? "Pagal jų vaisių pažinsite juos"—gi tie vaisiai visai ne kaip atrodo. Jie dvokia mirtimi.

Kas Atsakomingas?

Blogiausia yra tai, kad už gyvenimo pairutę ir skurdą niekas nenori prisiimti atsakomybės. Darbininkų masės negali tos atsakomybės jausti ir nešti, nors ir norėtų. Nes tie, kurie turi turtus ir valdžią, neprileidžia darbininkų prie tos atsakomybės. Jie juos vartoja tik kaipo aklus įrankius savo pasipelnymo tikslams. Darbavietėse, kur darbininkai praleidžia didžiąją pusę savo gyvenimo—jiems viskas svetima; neprašoma ten jų balso, jų širdies, jų proto; vien reikalaujama tiek ir tiek uncijų fyziškų spėkų.

Politikoje darbininkų pareigos ir atsakomybė yra neįvykinamas dalykas, nes nėra pajėgų jas vykinti, nes teisės yra tik ant popieros, gi praktikoje politikos galybę uzurpuoja sau ekonominiai galiūnai. Moralio gyvenimo srityje,

mokslo—dailės srityje darbininkų atsakomybė dar yra antraeilė, nes būdami skriaudžiamais ir išnaudojamais—jie priverstinai palaikomi kultūros žvilgsniu ant žemo laipsnio.

Nejaučia atsakomybės ir turčiai, nes turtai išnaikino juose atsakomybės jausmą, pavertė juos kraštutiniais saumeiliais, kreipiančiais žmonių gyvybes ir visas gyvenimo aplinkybes savo asmeniniams tikslams.

Kokios gi yra moralės blogybės dabartinės ekonominės sistemos? Yra tai: neturtas, darbo pažeminimas, rytojaus netikrumas, pavergimas dirbančių žmonių, nesąžiningumas taip vadinamų vadų, progos lygybės panaikinimas; nupuldymas ir beveik sugriovimas dailės, literatūros, religijos ir moralybės.

Neturtas.

Greta tūkstančių žmonių, turinčių tiek turtų, kad nebegali jų apžioti ir ineigų išleisti—kiti tūkstančiai ir net milijonai žmonių žengia be laiko į grabą, delto kad neturi ko valgyti. Tas faktas yra tai didžiausis apkaltinimas kapitalistinės sistemos. Gamta duoda pakankamai turtų, kad pilnai aprūpinus visus žmones, tik netikusi žmonijos ūkio sistema veisia badą.

Sulig prof. D-ro W. J. Kerby—neturto priežastys yra ingimtoji žmonių nelygybė, varžytinių sistema ir individualizmas.

Prof. Scott Nearing neturto priežastis mato menkose darbininkų algose ir bedarbėse.

Pagal Hollander'į:*)

"Tam tikras darbininkų skaičius kiekvieno pramonės centro—tarpe dviejų ir aštuonių nuošimčių—yra pasmerkti priverstiniam dykiniavimui."

Bet ką gi tai reiškia pasakymas: lai jis būnie biednas?—klausia Bernardas Shaw.**)

"Tai reiškia, lai jis būnie silpnas. Lai jisai būnie tamsus. Lai jisai būnie ligų nešiotojas. Lai jisai būnie vaikščiojančioji paroda nešvarumo ir bjaurumo. Lai jisai turi liguistus kūdikius. Lai jisai būnie pigus ir lai jisai tempia savo draugus žemyn, parsiduodamas už pigesnę kainą, kad dirbti jų darbą."

Kaip atsiilepia neturtas į ligas ir mirtingumą?

*Darbininkų algos ir vaikų mirtingumas Johnson, Pa., 1911****)

Vaikų mirtys iš tūkstančio gimusių:

Iki 521	255.7
$521 iki $624	157.6
$625 iki $899	122.1
$900 ir daugiau	96.8
$1,200 ir daugiau	83.3

*) "The Abolition of Poverty" p. 82.
**) "The Poverty and Riches" by Scott Nearing p. 184.
***) Ten pat, p. 179.

Butų didumo intaka į visas ligas ir į plaučių ligas—Glasgov'e*)

Mirtys iš 1,000-čio žmonių.

Vienas kambarys	32.7	7.7
Du kambariu	21.3	4.6
Trys kambariai	13.7	2.4
Keturi kambariai	11.2	2.0

Yra gerai žinoma, kaip atsiliepia neturtas į prasižengimus. Illinojaus Senato Komiteto raporte, 1916 m., skaitome:

> "Neturtas yra pirmoji tiesioginė ir netiesioginė prostitucijos priežastis. Tūkstančiai mergaičių pastumiama į prostitučių eiles vien delto, kad del žemų algų jos negali laikyti krūvoje sielos su kūnu. Tūkstančiai merginų yra priverstos eiti į dirbtuves, nes jų tėvai ima per mažas algas; būdamos dar labai jaunos jos jau atskiriamos nuo namų ir šeimynos intakos; jos negauna reikiamo mokslo, neigi reikalingos globos, ir daugelis iš jų patampa prostitucijos aukomis."**)

Minėtasai Komitetas nesuradęs, nei vienos prostitutės Illinojaus valstijos miestuose, kuri būtų paėjusi iš pasiturinčios šeimynos," tuotarpu tasai komitetas patyręs, kad tarp valstijos mergaičių mokyklų, kolegijų ir universitetų doros stovis buvęs labai pavyzdingas."

---

*) Committee on Physical Deterioration, London, 1904 vol. 1, p. 17.

**) "Poverty and Riches," Scott Nearing p. p. 176, 177.

Darbo Pažeminimas.

Dabartinė pramonės sistema yra naujos gadynės vergija. Darbo žmogus dabar neturi nei laisvės, nei pagarbumo. Jo darbas—jo gyvosios sielos dalis—virto preke, kuri atgabenama rinkon, tenai parduodama kada reikia, gi kada nereikia tai išstatoma tinginystei; apmokama kas savaitė, kas dvi savaiti sulig geležinių įstatymų pasiūlijimo ir pareikalavimo.

Šių dienų dirbtuvėje darbas yra begalo monotoniškas (vienodas ir nobodus). Del nuolatinio mašinų gerinimo ir del vis didesnio darbo padalinimo—tasai monotoniškumas atrodo neišvengiamas. Bet, šiaip ar taip, toji problema negali būti išrišta, pakol nebus meilingo atsinešimo ir bendradarbiavimo tarpe darbadavių ir darbininkų. Meilė galėtų surasti būdus, kad bent žymiai sumažinus tą sunkumą.

"Yra kas nors iš pamatų klaidinga—pastatyti žmogų vienon eilėn su mašina," sako prof. Scot Nearing:*) "Amatninkas dirbo su savo inagiais (tulšėmis) sulig savo noro. Kada jisai sudavė su kūju, jisai darė tai delto, kad jisai norėjo suduoti su kūju. Jo jausmai ir jo valia buvo jo vadovaujamais dėsniais. Jisai buvo laisvas žmogus. Gi mašinos prižiūrėtojas dirba savo darbą kartu su mašina. Jeigu jisai nenori netekti savo darbo, jisai turi laikytis to, kaip mašina veda ir sekti ją. Mašina jį valdo."

Mūsų šių dienų dirbtuvėje —

*) "Poverty and Riches" p. p p. 69—70.

"Valdymo instinktas, troškimas viešpatauti ant apystovų—yra žymiai prislėgtas. Tam instinktui, kurs yra taip giliai indiegtas žmogaus prigimtin ir yra taip-pat pagrindinis, kaip ir kiti yra uždrausta apsireikšti. Pasekmės tos, kad didžiuma žmonių praleidžia kasdien po 8 ar 10 valandų prie darbo, kurio jie visai nemyli. Tai yra viena iš pamatinių priežasčių dabartinių socijalių neramumų."*)

Su dabartine sistema arti yra surišta vaikų darbo problema. Laikraštyje "America" mes skaitome:

"Tautinis Vaikų Darbo Komitetas paskelbė 1920-tų metų sąrašo rezultatus: sulig tų metų sąrašo Suvienytose Valstijose vienas iš dvylikos vaikų amžiuje nuo 10 iki 12 metų yra pasamdytas ir dirba del uždarbio. Niekas nežino, kiek yra vaikų darbininkų, dar neturinčių dešimties metų, delto kad niekas to oficijaliai neapskaitė. Šimtai vaikų 5 metų amžiaus dirba cukraus runkelių, svogūnų ir bovelnos laukuose, gatvėse ir po namus. Iš 1000 nesenai egzaminuotų vaikų Colorados runkelių laukuose—700 buvo atrasta daug-maž fyziškai iškripusių (koliekų). Vienas iš keturių vaikų, dirbančių skardinių darbuose Įlankos Pakrantėse (Gulf Coast) yra beraščiai. Iš 5000 vaikų amžiuje tarpe 5 ir 15 metų, dirbančių savo namuose dirbtuvės darbą Rhode Island valstijoje—pusė jų teuždirbdavo po penkis centus į valandą; vaikai, išėjusieji iš mokyklos, turėdami 14-ą metų, į savaitę vidutiniškai teuždirba $4.30. Po trijų

*) Adolph Bregman in "The Survey Graphic" Feb. 10, 1923.

darbo metų jie vidutiniškai teuždirba $6.85 į savaitę.''*)

Rytojaus Netikrumas.

Baimė rytojaus—tai visai nauja žmonių būdo ypatybė, kurią išdirbo kapitalistinė sistema. Tasai rytojus niekam nėra užtikrintas. Patys kapitalistai nėra tikri to rytojaus: jie nuolat bijosi darbininkų unijų ir laukia revoliucijų. Jie jaučiasi kaip tie, kurie nelegališkai pasisavino svetimą turtą ir nėra visiškai tikri, ar jiems pasiseks palaikyti tą turtą sau.

> ''Baimė konkurento, kurs stengiasi pavogti iš jo rinką . . . baimė susibankrutyti, baimė darbininkų, grąsinančių streikais—apima karts nuo karto biznierius.''**) Toji baimė verčia juos: ''ginkluoties prieš geriausius žmonijos pageidavimus ir krauti turtų vis daugiau ir daugiau, vis tiek kokiais būdais, ypatingai pasekant obalsį: praturtėk greitai (get rich quick).''

Bet, žinoma, darbininkų masės daug skaudžiau patiria netikrumą ir baimę rytojaus. Bedarbės, ligų ir senatvės baimė kabo ant jų visą jų amželį. Iš tos baimės paeina šeimynų pairimas, rasės saužudystė, bepraktikuojant gimdymo kontroliavimą—ir, pagaliaus, atsimetimas nuo religijos. Šitas ekonominis netikrumas yra dabartinei sistemai testimonium paupertatis (biednystės paliūdijimas). Nuolat pasikarto-

*) Adolph Bregman in "The Survey Graphic," Feb. 1, 1923.
**) Prof. L. D. Edie, Op. Cit. p. 25.

jantieji, kartais labai ilgi bedarbės perijodai, streikai ir lokautai—atima ramybę taikos laiku. Gi karo laiku prie to pat netikrumo dar prisideda augščiausio laipsnio politinis ir moralis netikrumas, netikrumas visų mūsų įstaigų, mūsų civilizacijos, net pačių mūsų gyvybių. Ir negali būti kitaip. Žmonėms saugumą tegali suteikti savytarpė meilė ir pasitikėjimas. Kur nėra meilės ir pasitikėjimo, ten negali būti nei saugumo. Kiekvienos valdžios, ypatingai gi demokratinės valdžios pirmuoju uždaviniu yra užtikrinti piliečių saugumą. Dabargi žmonės nebepakelia mokesnių valdžių užlaikymui, bet už tuos mokesnius jie negauna reikalingo saugumo.

Kaip apskaitė p. William P. Helm ("Budget" už balandį 1923 m.) Suvienytų Valstijų miestų, turinčių nemažiau kaip 30,000 žmonių—gyventojams kas met valdžios išlaikymas atsieina po $96.16 nuo galvos, skaitant visus vyrus, moteris ir vaikus.

Federalės valdžios užlaikymas į metus atsieina po $35.47 nuo galvos; valstijos valdžios (state)—po $9.46; valsčiaus valdžiai (county)—po $6.91, ir miesto valdžiai—po $44.32.

> "Paskaitant tą mokesnį darbo laiku, miesto gyventojas turi kasmet atidirbti valdžiai už dyką 58-ias dienas. Jeigu imti krūvoje visus darbininkus, kaip miesto, taip ir sodžiaus—tai išeina apie 50 dienų. Sodžiaus darbininkas turi

dirbti valdžiai už dyką apie 45 dienas per metus.''*)

Trejopas Demokratinės Valdžios Tikslas.

Demokratinės valdžios esti steigiamos trejopu tikslu: kad apsaugojus privatinę nuosavybę, asmens laisvę, ir progos lygybę. Tečiau dabartinėje kapitalizmo tvarkoje nei vienas iš tų trijų tikslų nesti atsiekiamas. Kai del nuosavybės mes jau esame matę, kaip kapitalistinių šalių valdonai sumeiliškai tvarko įstatymus, nustatančius nuosavybės ingijimą, valdymą ir perleidimą. Įstatymai turi būti visiems lygūs. Tečiau praktikoje jie dažniausiai suvaržo tik biednuosius ir silpnuosius. Didžturčiai beveik visada pasirodo esą augščiau visų įstatymų. Įvairiomis priemonėmis su pagelba kredito sistemos, (kurią kontroliuoja kapitalistai), pasirodė, galima atimti iš 90% visų gyventojų—proto ir rankų darbininkų po miestus ir kaimus—du trečdaliu jų darbo vaisių naudai 10% gyventojų. Didelė didžiuma dirba ir pelnus krauna nežymiai mažumai. Tokia tvarka beveik visų ligšiol buvo skaitoma pilnai legalė. Tečiau net ir visiškai nelegalės priemonės dažniausiai praeina be bausmės. New Yorko Distrikto advokatas Danton'as, savo pareiškime kovo 5 d. 1922 m. skundžiasi, kad ''New York Stock Exchange'' advokatai priešinasi—

*) ''America,'' balandžio 14 d. 1923.

"Lockwood'o Komiteto Įstatymo punktams, kuris apsaugos žmones nuo apvogimų, darant neteisingus prižadus. Būtent kodel "Stock Exchange" nori eiti išvien su gauja vagių, kurie po karo pavogė iš žmonių daugiau kaip 800 milijonų dolerių—tai stačiai sunku suprasti. Laike pastarųjų 14-os mėnesių 154 brokeriai New Yorko valsčiuje susibankrutijo; jų skolos siekė daugiau kaip 100 milijonų dolerių, gi jų turto buvo mažiau kaip 10 milijonų dolerių."*)

Galima būtų dar paklausti, kodel pinigų grobikai, parduodantieji šėrus neesančio žibalo, vario, sidabro ir tt. liuosai veikia po visus Suvienytų Valstijų miestus ir miestelius? Arba kodel korporacijoms ir trustams yra leista pavogti kas met iš žmonių šimtus milijonų dolerių, išleidžiant vandeninius šėrus, arba savavaliai pakeliant savo prekių kainas? Kodel tarifai taip apsunkina pragyvenimą, iškeldami produktų kainas? Atsakyti turime aiškiai, kad dabartinė sistema yra griežtai priešinga teisingumo dėsniams ir kad ji pagal savo prigimties pirmiausia gelbsti tuos, kurie apgaudinėja, vagia ir išnaudoja. Tie žmonės skaitomi yra "ambicijos, inicijatyvos ir energijos" žmonėmis ir jie atsiekia "rezultatus."

Asmens Laisvė.

Valdančioji klasė (turčiai), kontroliuojanti politikos aparatą ir viešąją opiniją, savaimi pri-

*) "The Washington Post," kovo 6 d., 1923 m.

eina prie to, kad ji ima persekioti visus tuos, kurie kokiame nors svarbiame dalyke su ja nesutinka. Moralis engimas ir persekiojimas karais esti daug skaudesnis ir labjau nepakenčiamas, negu kalėjimas. Rodos reikėtų stebėties, kaip tai mūsų gadynėje krikščioniškoje valstijoje valdžia ir spauda galėtų pakaltinti ištikimus ir ramius piliečius stoka patrijotizmo, gynimu revoliucijonierių ir tt.? Jų vienatinis prasižengimas esti tas, kad jie turi pakankamai drąsos išreikšti savo nuomonę prieš karus ir militarizmą.

Tokie faktai galima išaiškinti tik visuotinu pamiršimu krikščioniškų idealų ir taisyklių: egojistai piniguočiai juk deda visų pastangų, kad tik tie idealai būtų nuslopinti ir pamiršti. Prie to reikėtų dar priminti bendrą visų demokratinių valdžių tendenciją—centralizuoti savo rankose visus svarbiuosius tautos gyvenimo veiksnius, kaip tai mokslą, auklėjimą, viešąją opiniją, sveikatos reikalus ir tt.

Žmonės turi taip augti, taip gyventi, taip veikti, taip galvoti, taip nusilinksminti,—kaip tai bus įsakyta iš centralių ofisų. Prie viso to eina valdančioji klasė. Tečiau toji augančioji valstybinė biurokratija yra didysis laisvės ir demokratijos priešas.

"Yra žmonių, kurie nekenčia militarės Vokietijos biurokratijos, kadangi ji užmynė ant laisvės kojų. Lai tie žmonės apsisaugo, kad Anglijos ir Suvienytų Valstijų plutokratija visai nesumindžiotų laisvės į dulkes."*)

Progos Lygybė.

Dabartinėje ekonominėje sistemoje nėra progos lygybės. Kad kiekvienas vaikas gautų gyvenimui gerą pradžią—reikia šių dalykų:

1. geros sveikatos;
2. tinkamų ekonominių sąlygų (butas, drabužiai, išsilavinimas darbui, galimybė gauti darbą);
3. protinis prisirengimas;
4. moralis prisirengimas.

Mūsų gadynėje paprastų darbininkų vaikai nei vienos iš čia paminėtų sąlygų neturi pilnai aprūpintos. Jų sveikata dažnai esti labai menka del blogų ekonominių apystovų. Jų ekonominis prirengimas ir išlavinimas yra sulaikytas, nes mokyklos neprirengia prie pramonės ir biznio darbų, o taip-pat ir delto, kad daugelis darbininkų vaikų priversti yra anksti palikti mokyklą, kad padėjus savo tėvams uždarbiauti pragyvenimui. Jie negali nei protiniai tinkamai prisirengti, nes augštasai mokslas taip yra brangus, jog žemesniems luomams jisai beveik nėra prieinamas. Jų moralį prisirengimą sulaiko ir sunaikina bloga moralė visų apystovų intaka ir ypač blogi pasilinksminimai, kurie yra typiškas kapitalistinės sistemos vaisius.

*) Scott Nearing "Poverty and Riches" p. 42.

Intaka į Turtuolius.

Mes galėtume net tvirtinti, kad ir didiesiems piniguočiams šioje kapitalistinėje sistemoje juo tolyn juo sunkyn vis darosi būti naudingais gyvenime. Tiesa, kai-kurių iš jų širdyse, kaip antai, pavyzdžiui, John D. Rockefeller'io, dega troškimas padaryti ką nors gera; tečiau ir jie yra bejėgiai, kada reikia pakeisti iš pamatų jų klasės metodas. Juos sulaiko kiti jų biznio dalininkai. Sakysime, p. Rockefeller'is per ilgus metus apaštalavo žmoniškas darbininkų teises; tečiau jisai negali panaikinti 12-os valandų darbo dienos net savo paties kai-kuriose žibalo dirbtuvėse. (P. Henry Fordo nepriklausomybė nuo kitų darbadavių—tai gal vienatinė išimtis toje srityje).

Bet kas už vis svarbiau, tai tas, kad dideli turtai pasirodė didžiausiu neprieteliu patiems turtuoliams; turtai yra retėžiai jų dvasiai, pančiai jų naudingumui žmonijai. Ištikrųjų, kada gabiausieji ir produktingiausieji žmonijos elementai tapo apsunkinti didžiausia didelių turtų našta—tai buvo padaryta didžiausia klaida. Ir tik nepaprastai tvirti būdai po ta našta nesuklumpa.

Didžiumai gi turtuolių tie perdideli turtai pasirodė per daug sunki pagunda ir jie vienas po kitam po ta pagunda suklupdavo. "Žmonijos istorija parodo, kad jokia kita pagunda nepridarė tiek daug žalos žmonių būdui ir gyvenimui,

kaip dideli turtai. Jie pažemino jų sąžinę ir būdą, jie sugadino jų širdis, užkrėsdami jas godumu, valdžios troškimu, nesuvaldomais geiduliais; jie atėmė iš jų padorumą ir teisingumo nuovoką. Argi nuostabu, kad bent 95 nuošimčiai turtuolių neatlaikė turtų pagundos, žuvo patys, bet prieš žūsiant jie pridarė neapsakomai daug blėdies tiems, su kuriais jie gyveno ir turėjo santikių. Žmonių masės bėgyje visos istorijos rūgodavo ir maištus prieš turtuolius keldavo. Bet tai tik dar labjau užkietindavo turtuolių širdis. Jie pašvęsdavo savo genijų ir savo gražiausią energiją, kad nukovojus žmonijos balsą. Apsvaiginti savo galybe jie žengė trijumfaliai pirmyn, užgauliodami, įžeisdami, mindžiodami kojomis visus tuos, kurie pasitaikė būti ant jų kelio. Jų garbei ir gerbūviui tautos vedė karus, jaunimas žuvo, visa žmonija kentė per amžius Tantalo kančias. O juk tų kentėjimų didžiumos galima buvo išvengti, nes jie atėjo per baisų nesusipratimą ir per blogą susitvarkymą. Ir koks baisus žmonijai nuostolis! Juk didžiuma tų turtuolių buvo žmonės pilni tveriamos pajėgos, inicijatyvos, genijaus. Jeigu jų talentai ir energija būtų buvę nukreipti teisingais keliais, kaip gi kitoniški būtų jų nuopelnai ir kaip gi toli žmonija būtų pažengusi progreso keliu. Ir toji baisioji nelaimė ir nesusipratimas tęsėsi per amžius ir iki mūsų dienų, palikdami mūsų kartai tas pačias neišrištas problėmas.''*)

*) Žiurėk "Turto Norma" Uosio, p. 34—35.

Literatūra ir Dailė.

Literatūros ir dailės žinovai apgailestauja, kad kapitalizmo dvasia skaudžiai palietė ir tas žmonių tvėrybos sritis. Pelnų troškimas nupuldė literatišką skonį, iš literatiškų veikalų atėmė gyvybę ir rašytojų plunksnas nukreipė į propagandos sritį. Didieji talentai nebeapsireiškia, nemirtingų veikalų niekas nebepagamina. Senovės klassikai jau skaitomi nobodžiais, humanizmas laikomas paniekoje. Žmonijos dvasia taip pavergta materijalizmo, kad vienatinis idealas, kurį šiandien žmonija pripažįsta, tai idealas turtų; vienatinė laisvė, kurios ji trokšta—tai laisvė ir galimybė praturtėti; vienatinė pažanga, kurią ji supranta, tai pažanga turtuose, ir vienatinė laimė, kurią ji suranda—tai laimė, paeinanti iš didinimo turtų.

Kai del dailės, žinovai tvirtina, kad šių dienų artistai vien betveria silpnus ir be inkvėpimo tvarinius, kad bėgyje pastarųjų 25 metų nepadaryta jokio progreso dailės srityje. Muzikoje vietą simfonijų ir nokturnų užima lengvo ir kvailo styliaus šokinėjimai, nes publikos nupuolęs skonis to reikalauja. Estetikos meilė ir brangininas nyksta. Nebėra drąsos pašvęsti laiką ir energiją tvėrimui augštesnių, prakilnesnių dalykų, nes jie nebeapsimoka pinigiškai. Artistai, vietoje tarnauti teisybei ir grožei yra verčiami pataikauti iškrypusiam žmonių skoniui.

Tikyba ir Dora.

Neapribotojo kapitalizmo sistema turėjo kuoblogiausios įtakos į žmonių tikybą. Tikybos intaka eina nuolat mažyn ir žmonės pakeičia augštus tikybinius motyvus—įvairiais socijaliais, ekonominiais, ir apskritai utilitariniais (naudos) motyvais. Ir juo labiau auga ekonominės nelygybės, juo smarkyn eina žmonių širdžių ir protų materijalizėjimas. Gi kaipo to pasekmę mes matome visatiną žmonijos doros puolimą. Šeimynos gyvenimas nyksta, jos intaka eina nuolat mažyn; dabartinė sistema baigia pačią šeimyną griauti; tautų jaunimą demoralizuoja įvairūs veiksniai, kaip antai nepadorūs judomieji paveikslai, begėdingi šokiai, nešvari literatūra ir t. t.,—nieko tat stebėtino, kad jaunų kartų širdys ir protai yra sugadinti ir pasmerkti pražūčiai. Saužudybių skaičius yra pasibaisėtinai augštas. Anot Daktaro Hoffmano raporto iš "Prudential Life Insurance Company," 1921-ais metais 15 tūkstančių žmonių Suvienytose Valstijose nusižudė;—pastebėtina, kad vyrų tris kart tiek sau galą pasidarė, kaip moterų.

Ištvirkimas ir hazardas (lošimas iš pinigų) baisiai plečiasi ypač po didžiuosius miestus.

"Chicago Tribune" mes skaitome:*)

"Paleistuvystė ir hazardas žydėte žydi antrame ward'e, nes Louie Anderson, mūsų išrink-

*) Sausio 29, 1923.

tas alderman'u, kad prižiūrėtų mūsų reikalų, užsimerkė, kad to visa nematyt," sako Juozapas Bibb, redaktorius juodukų laikraščio. Tarp 26-os ir 39-tos gatvių esama apie 1000 baltų prostitučių; jas kontroliuoja žydiškas "paleistuvystės sindikatas." Ten pat yra hazardo sindikatas ir hazardas plečiasi, pačios policijos globojamas.

Jaunųjų Globos Draugija, Chicago, Ill., buvo nusamdžiusi tris specijalius tyrinėtojus, kurie, vienas po kitam surado baisų paleistuvystės išsiplatinimą. Po to toji draugija kreipėsi su prašymu į vyriausią teisėją Michael McKinley, reikalaudama, kad prisiekusiųjų teismas (Grand Jury) ištirtų paleistuvystes, kurios plečiasi atvirai, globojant politikieriams, atskiriems turtuoliams ir policijos departmentui."*)

Panašus ištvirkimas pastebimas ir kituose miestuose. Sutraukus į krūvą visa, kas buvo pasakyta, apie neapriboto kapitalizmo sistemą, galima palaryti sekamą išvadą: kada socijaliai-ekonominis progresas pakeitė daiktų mainą į pinigų mainą ir vėliau nuo pinigų sistemos pereita į kredito sistemą—atsirado puikios progos išnaudoti silpnesniuosius visiems tiems, kurie buvo linkę į išnaudojimą. Naujas kredito pamatas, nekontroliuojamas tvirtų moralių dėsnių, leidžia ir net padrąsina turtų krovimą, užtikrina jų automatinį augimą ir sužadina vis didesnį jų troškimą. Iš to paeina nuolatinis augimas nelygybės padalinime turtų ir ineigų; gi toji auganti nelygybė padeda saujalei žmonių išnaudoti mases; to pasek-

*) "The Dearborn Independent" Feb. 10, 1923.

mēs: nupuolimas doros, socijaliai neramumai, militarizmas, imperijalizmas, karai ir civilizacijos griuvimas.

VI. KOKIA TURĖS BŪTI ATEITIES TVARKA.

Dėsniai ir Jų Pritaikymas.

Šiandien beveik visur viešpatauja įsitikinimas, kad kapitalizmo sistēma pasiekē augščiausio savo išsivystymo laipsnio ir kad dabar turės prasidėti tos sistemos puolimas. Naujai ateinančią socijalę tvarką reikės paremti naujais dėsniais, daug tvirtesniais, negu tie, kurie privedē prie puolimo dabartinę kapitalistinę sistemą. Mes tuos dėsnius žinome. Mūsų Sutvertojas juos mums apreiškē. Šimtmečių patyrimas įrodē jų gyvumą ir būtinumą. Tikrai sakant tų dėsnių yra išviso šeši: brolybē, meilē, lygybē, žmogaus vertumas, atsakomybē ir darbas. Pirmieji trys dėsniai sudaro vieną bendrą ideją, būtent broliškos meilės ir draugingumo tarp visų žmonių. Toji žmonių brolybē paeina iš to, kad visų žmonių bendras tēvas yra Dievas, kurs, būdamas pats Amžina Meile, pareiškē Savo valią, kad ir žmonės visi tarp savęs mylėtūsi. Tikroji brolybē negali būti be meilės. Ji reikalauja

taip-pat teisių ir progų lygybės. Delto tai mes galime pirmuosius tris dėsnius suglausti į vieną, kurį ir pavadinsime brolybės dėsniu. Tad nauja ekonominė sistema ir turės būti sudaryta remianties keturiais pagrindiniais dėsniais, būtent: brolybe, žmogaus augštu vertumu, atsakomybe ir darbu. Visi krikščionijos vadai visame pasaulyje juos priėmė ir pripažino. Jie buvo atkartotinai minimi didžiųjų popiežių enciklikose, ypač Leono XIII išleistose.*) Mes juos randame taip-pat paminėtus raštuose katalikų**) ir protestonų rašytojų. Dr. Ryan'as savo pagarsėjusiame veikale "Distributive Justice"***) pabrėžia tris dėsnius: žmogaus vertumą, darbą ir progos lygybę. Žurnale "Annals,"****) jisai mini du dėsniu, kurie turi būti padėti į pagrindus pramonės santikių, būtent teisingumą ir meilę. Pastorius Harry F. Ward, rašydamas apie protestonų bažnyčias,*****) pamini žmogaus vertumą, brolybę ir patarnavimą, kaipo krikščioniškus pramoninės tvarkos dėsnius. Kun. Husslein******) mini tris dėsnius: žmogaus gyvenimo brangumą, šeimynos gyvenimo svarbą, laisvę pavienų žmonių, Bažnyčios ir mokinimo. Tečiau visi čia paminėti dėsniai gali būti suglausti į keturis, būtent: brolybės, asmens vertybės, atsa-

*) Pav. "Rerum Novarum," geg. 15 d., 1891 m.
**) Palygink raštus kun. Jono Ryan'o, kun. J. Husslein, S. J.
***) Pp. 358—360.
****) Už rugsėjį 1922 p. 76.
*****) Ten pat, p. 96.
******) "Democratic Industry" pp. 360, 361.

komybės ir darbo. Belieka tik įvykinti tuos dėsnius praktikon. Jeigu krikščioniškosios pasaulio tautos pasitenkintų vien tų dėsnių skelbimu, o nedarytų pastangų jų pritaikinti gyvenime, jos tuo parodytų, kad pačios netiki į tuos dėsnius ir jais nepasitiki. Jų priešininkai, be abejo, turėtų teisės prikišti joms, kad jų taip garsinamieji krikščioniški dėsniai yra tik gražūs bereikšmiai sakiniai, neturintieji jokios svarbos gyvenime.

Dabartiniame šaltame saumeiliškame pasaulyje, kur brolybė paminta po kojų ir pajuokta, kur žmogaus tikroji vertė baigiama pamiršti, kur darbas paverstas parduodamąja preke, kur atsakomybės niekas nebenori prisiimti,—krikščionių yra pareiga atgaivinti dabartinį pasaulį su nauja meile.

Argi mūsų Išganytojas neuždėjo ant mūsų šitos pareigos? "Eikite ir vaisių atneškite." Argi mūsų religija neduoda mums pakankamai inkvėpimo ir stiprybės imties vykinti tą šventą uždavinį?

Malonu yra išgirsti tuo klausimu liūdijimą pasaulinio ekonomijos profesoriaus:

> "Tie žmonės, kurie nuolat stengiasi "maišyti religiją su bizniu," rašo prof. L. D. Edie,*) tik mėgina inauklėti tokius augštus meilės pobūdžius, kaip Dievo Tėvystė ir žmonių Brolybė. Tosios tikybinės idėjos yra tėvystės metafora ir

*) Op. Cit. pp. 17—18.

yra akstinai, kad iššaukus ekonomijoje gerą valią.''

Nesileizdami į smulkmenas mes čia pamėginsime nupiešti bendrais bruožais būsimąją Pramoninės Demokratijos tvarką, kurioje bus pritaikinti augščiau išvardytieji dėsniai.

Privatinė Nuosavybė.

Būsimoji Pramoninė Demokratija bus paremta privatinės nuosavybės sistema. Kapitalistinė sistema neatsilaiko labjausia del trumparegystės ir godumo josios vadų, kurie, bevaldydami žmoniją per pusantro šimtmečio, ir po šiai dienai laiko didžiulę didžiumą darbo žmonių be jokios nuosavybės.

Rusijos socijalizmas darė dar didesnę klaidą. Jisai stengėsi visus žmones palikti be nuosavybės ir tokiu būdu paversti juos valstybės vergais.

Instinktas ingyti nuosavybę yra vienas iš stipriausių žmogaus prigimties instinktų. Kada Sutvertojas mums tą instinktą davė, jisai beabejo norėjo, kad mes jį vartotume ir juo naudotumės. Delei tos privatinės nuosavybės Jisai paliko du įsakymu, būtent 7-ą ir 10-ą, kurie turėjo nuosavybės laikymą apsaugoti. Mūsų Išganytojas aiškiai turėjo tai mintyje, kada Jisai tuos pačius įsakymus patvirtino ir kada Jisai atkartotinai ragino duoti išmaldas. Sulig šv. Tamo privatinė nuosavybė žemiškų gerybių atatinka prigimtai

teisei. Ji yra teisėta. Ji yra net reikalinga žmogaus gyvenimui. Šv. Tamas savo žinomam veikale "Summa Theologica" vartoja trejopą argumentą, kad įrodžius privatinės nuosavybės būtinumą.

1. Žmogus rodžiau dirba sau, negu visuomenei.

2. Privatinės nuosavybės sistema geriau tinka prekių gaminimui ir reikalų patenkinimui.

3. Privatinė nuosavybė parūpina kraštui ramybę.*)

Tie patys argumentai tebėra svarbūs ir šiandien. Vyriausiu paskatinimu prie darbo kaip visuomet buvo, taip ir dabar tebėra—įsigijimas privatinės nuosavybės. Privatinė nuosavybė duoda žmogui laisvę ir nepriklausomybę nuo kitų žmonių; apsaugoja jo individualybę; duoda jam galimybės išvystyti ir išreikšti visas savo vidaus pajėgas ir talentus, ir patenkinti visus teisėtus reikalavimus ir troškimus. Kiekviena pastanga užgniaužti tą nuosavybės instinktą iššauktų pasipriešinimą, protestus ir sumišimus.

> "Visoje ekonomijoje nėra labjau pagrindinio įstatymo, kaip tasai įstatymas jog sušvelninti antagonizmą galima nemėginant panaikinti kovojantį instinktą, o tik duodant pilnos progos apsireikšti visiems didiesiems žmogaus prigimties instinktams," sako prof. Edie.*).

*) Summa Theologica, 2—2, Qu. 66, art. II.

Reikia Apriboti.

Tečiau tasai galingasis nuosavybės instinktas turi būti patvarkomas ir tinkamai nukreipiamas. Pastangos jį užgniaužti visada baigdavosi nepasisekimu; bet paleisti tą instinktą be kontrolės—pasirodo dar blėdingiau. Indomus ir reikšmingas yra visų amžių patyrimas, rodantis, kad tam instinktui sukontroliuoti vien dvasinės ir moralės intakos užtekdavo tik nepaprastai didelio proto ir prakilnios širdies žmonėms; gi didelė žmonijos didžiuma, matyt, reikalinga yra įsikišimo ir kontrolės valstybės, kaipo materijalės pajėgos. Kadangi ligšiol valstybė to instinkto nekontroliavo, mes todel ir priėjome prie baisiausių ekscessų kapitalizmo sistemos, apie kuriuos mes kalbėjome pereituose perskyrimuose. Neapribojant privatinės nuosavybės, neišvengiama yra nuolat auganti kapitalo koncentracija. Išnaudojimas masių, skurdas, dvasinis ir moralis puolimas, militarizmas ir karai—štai tie neišvengiami rezultatai kapitalo koncentracijos mažo žmonių skaičiaus rankose.

Tos problemos išrišimas siūlosi savaime: *Nuosavybė turi būti plačiau ir teisingiau paskirstyta.* Popiežius Leonas XIII aiškiai tą reikalavimą išreiškė 32 metu atgal savo enciklikoje" Apie Darbo sąlygas."

*) Op. Cit. p. 27.

D-ras Jonas A. Ryan'as, aiškindamas Leono XIII-tojo pasakymą apie platesnį nuosavybės paskirstymą, šiaip rašo:

"Tie tyrinėtojai ir mintytojai, kurie tiki, kad pramoniniai santikiai nebus nustatyti, nei pramoninė taika nebus užtikrinta, pakol alginiai darbininkai nepataps žymiame laipsnyje pramonės savininkais,—tie ras žymų padrąsinimą Popiežiaus Leono pareiškimuose apie privatinę nuosavybę. Būtų labai klaidinga aiškinti juos, kaipo vien pasmerkimą socijalizmo, arba kaipo paliečiančius vien nuosavybės instituciją, o ne jos paskirstymą. Visas tuo klausimu popiežiaus argumentas rodo, kad jisai giliai įvertina tą naudą, kurią pavieniai darbininkai turi iš privatinės nuosavybės. Tad valstybei ir priderėtų laikyties tos politikos, kad kuodidžiausis skaičius žemojo luomo žmonių įsigytų savastį. To pasekmėje anot Leono XIII-ojo 'Nuosavybės bus lygiau išdalintos,' ir "tarp didžiųjų turtų ir nuogo skurdo bus permestas tiltas."*)

Tečiau nebūtų gana išskirstyti dalį dabartinių turtuolių nuosavybių darbininkų tarpe. Daug svarbiau yra tinkamai išdalinti pramonės kontrolę.

P. G. D. H. Cole apie tai taip rašo:**)

"Pramonės kontrolė priklauso nuo ekonominės galybės tų, kurie ją kontroliuoja; ir tik perkėlimas ekonominės galybės balanso tą kontrolę permainys."

*) "Annals" rugs. 1922, p. 80.
**) Žiurėk "Selected Articles in Modern Industrial Movements," by Daniel Bloomfield, p. 237.

Ir todelei, privesdami argumentą iki pat galo, mes darome dar vieną žingsnį ir pareiškiame, kad tasai "ekonominės galybės balanso perkėlimas" įvyks tik tuomet, kada darbo žmonės bus didžiumos kapitalų savininkais. Tada ir tik tada įvyks geresnis nuosavybių paskirstymas.

Kad tai atsiekus, mūsų nuomone, geriausia priemonė būtų įvesti "Turto Normą" (National Maximum"), tai yra apribojimą palikimų įstatymais, nutariant, kiek vienas asmuo gali daugiausiai paveldėti turto, arba gauti kaipo dovaną. Mums net gi rodos, kad žmonija norom-nenorom turės pasirinkti arba "Turto Normą," arba socijalizmą bei komunizmą.

Turto Norma.

Nelengvas yra daiktas nuspręsti, kiek daugiausiai vienas žmogus galėtų paveldėti arba šiaip jau gauti dovanų turto. Tuo tikslu gal būtų naudinga laikyties kad ir šių taisyklių:

a) Metinės ineigos iš gauto ar paveldėto turto neturi viršyti tikrųjų žmogaus reikalų. Tie reikalai galėtų būti apskaitliuoti ne šykščiai. Anot kun. Dr. J. A. Ryan'o—

> "Milžiniška žmonių didžiuma galėtų vesti doresnį ir protingesnį gyvenimą, turėdami iki šimto tūkstančių dolerių turto, negu kad būdami apsunkinti didesniu turtu."*)

*) "Distributive Justice," p. 294.

b) "Turto Normą" nustatant, reikėtų taikinties prie vietos ir laiko sąlygų; įstatymų leidėjai turėtų laikas nuo laiko daryti reikalingų to įstatymo pakeitimų, pavyzdžiui kas trys, arba kas penki metai.

c) "Turto Normos" įstatymas neturėtų paliesti viešų įstaigų, arba draugijų.

d) Po mirties turto savininko visas jo turtas, viršijantis "Turto Normą" turi pereiti visuomenės nuosavybėn: didžiąją paliktųjų turtų dalį galėtų įsigyti nuosavybėn lengvomis sąlygomis darbininkai tų darbaviečių, kurios prigulėjo velioniui; mažoji gi dalis turėtų eiti išlaikymui valdžios: centralės, valstijos ir miesto, taip-pat ir įstaigoms, pažymėtoms velionio testamente; jeigu testamento nebūtų palikta, tuomet tą įstaigoms skiriamą dalį turėtų išskirstyti tam tikra mišrioji komisija, sudarytoji patvarkymui velionies turto; į tą komisiją turėtų ineiti mirusiojo šeimynos atstovai, jo darbaviečių darbininkų atstovai ir visuomenės atstovai; darbavietės neturėtų būti išardytos.

Nėra abejonės, kad "Turto Normos" sumanymas turės daug priešų, ypač turtuolių tarpe. Daugelis jų tur-būt įrodinės, kad teisė palikti turtą sulig savo valios—yra tai svarbi pamatinė teisė, surišta su pačios nuosavybės teise. Daugelis jų tvirtins, kad tokia reforma sustabdytų inicijatyvą, prismaugtų tvėrybos dvasią, nes atimtų tvėrybai svarbiausį motyvą ir tt. Tečiau

tie ir kiti panašūs užmetinėjimai nėra tikrenybėje taip jau nepergalimi, kaip gali iš pradžių rodyties.

Pirmiausia visi čia siūlomos reformos priešininkai turėtų pripažinti, kad pačių jų vaikų nauda reikalauja nepalikti jų tinginystei ir neišstatyti jų dideliam pavojui doriško nupuolimo, bet verčiau duoti jiems progos patiems būti savo laimės tvėrėjais, tik, žinoma, pirma davus jiems kuogeriausį mokslą ir išauklėjimą. Toji pažiūra tolyn vis daugyn ingija šalininkų ir turtuolių tarpe.

Bet yra dar ir kitas argumentas, daug labjau intikinantis, negu anasai pirmas. Jeigu by kokiam dabartiniam turtuoliui būtų duota pasirinkti viena iš dviejų: arba prirengti savo vaikus prie visų gražiųjų gyvenimo progų, prie tveriamojo darbo ir prie laimės,—arba palikti savo vaikus orgijoms pašėlusio bolševizmo, kada jie be abejo netektų visa ko, gal net ir pačios gyvybės . . . Kurį iš tų dviejų dalykų turtuolis pasirinktų? O tečiau mes drįstame tvirtinti, nežiūrint visų stiprių argumentų apie galybę ir veiklumą dabartinių Prekybos Rūmų (Chambers of Commerce),—kad ištikrųjų—tertium non datur,—kad reikės vieną iš tų dviejų alternatyvų pasirinkti.

Tiesa, galės atsirasti kieto būdo asmenų su didele "ambicija," kuriuos "Turto Normos" įstatymas sulaikytų nuo naujų milijonų padary-

mo. Taip-pat yra galimas diktas, kd pramonė ne taip staigiai augs ir plėtosis, kad "skaiskreperiai" ne taip greitai dygs. Bet iš antros pusės turime pripažinti, kad būtų prikeltos darbininkų pajėgos, kurios dabar arba miega, arba surakintos; tos pajėgos galėtų tuomet liuosai reikštis ir veikti; rezultate gi žmonija ne tik neturėtų nuostolių, bet gal net ir daugiau sau įvairių gyvenimo reikmenų gamintų. Materijalė tautų pažanga nebūtų sulaikyta, ji tik pataptų tvarkesnė ir harmoningesnė. Tečiau didžiausias laimėjimas būtų dvasios srityje.

Nebebūtų vietos pavydams, agitacijoms, socijaliams neramumas ir tt., nes toji "Turto Norma" būtų pasiekiama veik kiekvienam darbščiam ir taupiam žmogui, o vėl-gi turtai ir ineigos daug teisingiau tarp visų darbo žmonių pasiskirstytų. Žmogaus asmeninė vertybė būtų daug labjau pagerbta. Atsirastų daugybė naujų progų dirbti, patarnauti žmonijai, naujus išradimus daryti, net draugingai lenktyniauti. Religijos, dailės ir literatūros srityse prasidėtų nauja darbo ir tverybos gadynė. Kada didelės ekonominės nelygybės būtų panaikintos, kada laimė ir progos lygybė būtų užtikrinta—tuomet žmonės tikrai galėtų laukti atėjimo ramybės, geros valios ir broliškos meilės. Visa darbininkų klasė, ingijusi privatinių nuosavybių ir laisvės, pataptų galingiausiu veiksniu ekonominiame ir moraliame progrese. Darbininkai su džiaugsmu pasiimtų

naują didžiulę atsakomybę, kurią uždėtų ant jų nauja jų padėtis.

Iš antros gi pusės, ambicija patapti greitu laiku milijonieriais—surastų naują geresnį pritaikymą, būtent—padedant kitiems atsiekti tą patį gerbūvio laipsnį, kurį jie atsiekė patys sau. Tokiu būdu jų instinktas—ingyti ir valdyti—rastų naują, geresnį pritaikymą.

Todelei mes, rodos, ir galime daryti išvadą, kad privatinės apribotos nuosavybės sistema yra geriausia pritaikinta prie anų amžinųjų dėsnių—brolybės, žmogaus asmens vertybės ir jo moralės atsakomybės.

Darbo Dėsnys.

Dar lieka ketvirtas, būtent darbo dėsnys. Pagal Sutverėjo valios darbas turėjo būti centralė pajėga, reguliuojanti žmogaus veikimą; tik darbas galėjo duoti žmogui legalės teisės prie žemės vaisių.

Dievo žodžiai, ištarti Adomui:

"Tavo veido prakaite valgysi duoną" (Genesis II, 19);

"Iš savo rankų darbo valgysi" (Psalm. 127, 2);

taip-pat ir šv. Povilo žodžiai:

"Kas nenori dirbti, lai ir nevalgo" 2 Tessal. III. 2)—

nors jie ir buvo ištarti toli ne vienu laiku, tečiau jie turi Dievo apreiškimo šviesą ir patvirtina

žmogaus sąžinės balsą, sakantį, kad tik darbas duoda žmogui teisę naudoties gamtos turtais. Salemonas ramino varguolius, kad jie sulauks to laiko, kada jiems bus atlyginta už visas neteisybes. Jisai taip rašo:

> "Tada teisingieji nariai stovės prieš tuos, kurie juos laikė prispaudę ir atimdavo iš jų jų darbo vaisius." (Išm. V, 1)*)

Kapitalizmo sistemoje darbo vieta buvo nulemta iš pat pradžių, kada tik kapitalizmo gadynė išaušo. Jeigu pirmųjų dirbtuvių darbininkai 18-ame amžiuje būtų turėję kapitalą, mokslą ir organizacijos galę, visa žmonijos istorija pastarųjų pusantro šimto metų, būtų buvusi visai kitoniška. Žmonija nebūtų pergyvenusi tiek revoliucijų ir komunų. Būtų buvę išvengta karų. Nebūtume turėję bolševizmo, nes nebūtų buvę Karolio Markso. Tečiau 18-ojo amžiaus kapitalistai pasinaudojo iš to, kad darbininkai (buvusieji gildijų nriai) buvo tamsūs ir nesusiorganizavę, ir delto kapitalistams pasisekė darbininkus pajungti.

Tada viską nusvėrė proto darbininkai, inžinieriai ir teknikai, kurie atsiskyrė nuo savo naturalių draugų—rankų darbininkų ir parsidavė kapitalo tarnystai.

Kada tokiu būdu darbo pajėgos buvo suskaldytos, jau buvo labai lengva pavergti ir išnaudo-

*) "Natural Justice and Private Property," by Rev. D. Merino p. p. 47—48.

ti darbininkų mases. Turėjo praeiti suviršum šimtas metų baisiausių kovų ir kentėjimų—kol pagaliaus žmonija ėmė pilnai suprasti, kokią didelę klaidą padarė tada proto darbininkai.

Darbas yra vienas. Yra tai išpildymas visatino įstatymo, palikto žmonijai Sutvertojo. Visi žmonės turėjo dirbti; įvairius darbus turėjo pasiskirstyti pagal reikalo ir išgalės. Bet kiekvienas reikalingas ir naudingas pavartojimas smegenų arba raumenų davė žmogui teisę valgyti, gyventi ir naudoties gamtos turtais. Pagal šitą visuotiną įstatymą tegalėjo būti dvi žmonių klasės: dirbančių ir negalinčių dirbti, (vaikų, senelių, ligonių ir paliegėlių), kurie turėjo gauti išlaikymą iš darbininkų.

Per visus amžius tasai darbo dėsnys buvo nuolat peržengiamas. Darbas turėjo teikti žmogui galimybės apreikšti savo gabumus, užtikrinti jam gyvenimą ir laisvę, džiaugsmą ir laimę. Bet vietoje to privilegiruotoji žmonių klasė nuolat dėjo pastangų darbininkams pavergti ir jų žmoniškumą nustelbti. Žiloje senovėje brutalė fizinė spėka davė "teisės" laikyti vergus; vėliau viduramžyje savininkai baudžiauninkų savo "teisę" prie baudžiauninkų rėmė savo kraujo garbingumu ir poniškumu. Mūsų gadynėje tokią pat "teisę" išnaudoti darbininkus savinasi sau kapitalo savininkai, tie kurie valdo žemes, dirbtuves, pinigus ir kreditą. Bet čia ir yra liūdniausias nesusipratimas. Vis viena kokioje for-

moje kapitalas bus: ar pinigų formoje, ar žemėje, ar dirbtuvėse, ar važmos priemonėse (gelžkeliuose, laivuose ir t. t.)—tasai kapitalas yra ne kas kita, kaip tik surinkta ir sutaupyta žmonių energija. Toji sukrautoji energija turi būti pirmiausia pavartojama tam, kad padėjus žmonėms gaminti naujas gerybes. Vietoje to naturalio ir protingo tikslo kapitalas pasistatė savo tikslu išnaudoti darbininkų mases naudai piniguočių klasės. Sutaupytoji energija pirmiau gyvenusiųjų žmonių yra vartojama išnaudojimui energijos dabar gyvenančių darbo žmonių—saujalės žmonių naudai. Kraujas ir prakaitas seniau gyvenusių darbininkų pavartojamas tam, kad iščiulpus kraują ir prakaitą dabartinių darbininkų. Miręs daiktas yra panaudojamas tam, kad išnaudoti ir laikyti priespaudoje dabar gyvenančius darbininkus. Nėra nei mažiausio abejojimo, kad tokia tvarka yra nenaturalė ir nežmoniška. Ji turi būti pakeista iš pamatų. Kiekvienas gamybos veiksnys turi užimti sau tinkamą vietą. Negyva kapitalo pajėga neturi viešpatauti ant gyvųjų jėgų dabar gyvenančių žmonių. Visiems tiems, kuriuos suveda į krūvą bendras darbo tikslas, jeigu jie neturi pakankamai kapitalo gamybai, turi būti palengvintas priėjimas prie kitų sutaupyto kapitalo, kad jie galėtų tą kapitalą pasiskolinti prieinamomis sąlygomis. Užmokėję tam tikrą mokesnį už kapitalo pavartojimą (nuošimčius), jie pasidalins

tarp savęs savo darbo vaisius pagal savo nuopelnų ir reikalų. Kapitalas neturėtų viešpatauti ant darbo, bet, priešingai, jisai turi tarnauti darbui. Ir toji taip reikalingoji atmaina lengvai bus atsiekta, jeigu tik visi darbininkai—ir proto ir rankų darbininkai susitars ir sujungs bendrai savo pajėgas. Prie tokios naujos tvarkos pasiliautų savaime kalbos apie klasinį susipratimą ir klasinę kovą. Tik vienas susipratimas būtinai būtų reikalingas—tai darbo susipratimas.

Nuošimčiai.

Tečiau kad priėjus prie tokios padėties visi žmonės, kurie tik gali dirbti—turi dirbti. Tik tuomet žmonija prisiartins prie tikro žmonių lygybės supratimo.

Kadangi visų žmonių moralė vertybė yra maždaug lygi, sako kun. D-ras J. A. Ryan'as,*) tad

> "nei vienas žmogus neturi teisės padaryti kitą žmogų savo reikalų įrankiu arba fyziška jėga, ar tai sunkiu neįvykinamu kontraktu. Žmonės turi teisės ne vien šiaip taip ant žemės išsilaikyti, bet taip-pat naudoties iš gerybių maino."

Žmonės turi suprasti didelę tiesą, kad tik tie žmonės turi lygią teisę gyventi ir turėti naudą iš prekių maino,—kurie dirba kokį naudingą darbą (išskyrus, žinoma, kūdikius, senelius ir paliegėlius, kuriuos turi užlaikyti darbo žmonės). Už-

*) "Distributive Justice," p. 326.

valdymas kitų darbo vaisių gali padidinti kieno turtus, bet negali niekam duoti moralės teisės vengti darbo.

Beto dar reikia atsiminti ir tai, kad kapitalo valdymas uždeda ant jo valdytojų dar ypatingas meilės ir gailestingumo pareigas.

Mūsų gadynėje daugelis žmonių darbo vengia, nes nuošimčiai, nuoma ir neuždirbtas priaugimas duoda jiems galimybės vesti išlepintą gyvenimą, nieko nedirbant. Tai yra grieštai priešinga darbo dėsniui. Tasai darbo dėsnys turi būti visatinai pripažintas ir primtas. Anot kun. J. A. Ryan'o,*)—

> "Darbininkas turi dalyvauti pramonės pelne. Atmokėjus tinkamas algas, atskyrus teisingą nuošimtį, tinkamą atlyginimą vedėjams ir visus kitus reikalingus pramonės iškaščius—visa liekantį gryną pelną turi pasidalinti darbininkai—ne su kapitalo savininkais, bet su biznio vedėjais."

Pramonėje biznio vedėjai ir paprasti darbininkai yra darbo žmonės. Ir vieni ir kiti gamina produktus, kiekvienas sulig savo išgalės. Taigi jiems ir turi priderėti visas grynasai pramonės pelnas.

> "Dabartinė tvarka yra priešinga žmonių gerbūviui, nes atlyginimą ima nieko nedirbantis savininkas, atitraukdamas nuo darbo. Pramonės pelnus dabar visuomenė paskirsto neekonomiškai, nemoksliškai ir nevykusiai,"

sako Dr. Ryan'as.**)

*) "The Christian Doctrine of Property" pp. 18—19.
**) Ten pat, p. 22.

Gi kai del klausimo, kiek reikėtų mokėti nuošimčių už kapitalo nusamdymą, tai reikia pasakyti, kad tasai nuošimtis turi būti protingai nuskirtas.

> "Protingai nuskirtas nuošimtis yra toks, kokio užtenka, kad pritraukus į tokią ar kitą pramonę kapitalą."*)

Dabartiniai nuošimčiai, priimti pramonėje, prekyboje ir finansuose yra beabejo peraugšti. Tai teikia daug vargo žmonių didžiumai, gi mažumai duoda progos vengti darbo. Pavyzdžiui, jeigu palikimai būtų apriboti, sakysime, kad ir iki $100,000.00 vienam asmeniui, ir jeigu nuošimčių rata liktų ta pati: 4, 5, ar 6—gal atsirastų nemaža žmonių, kurie bevelytų nieko nedirbti ir gyventi iš nuošimčių. Tečiau jeigu nuošimčių rata būtų sumažinta, pavyzdžiui, iki dviejų nuošimčių, tada didžiuma turinčių net ir 100,000 kapitalo, jaustų reikalo ką nors dirbti ir ingyti daugiau progų geresniam gyvenimui. Iš antros pusės, jeigu visų būtų priimta taisyklė—nemokėti daugiau, kaip 2 ar 2½ nuošimčių, tai piniguočiai vis viena kapitalo pristatytų ir tomis sąlygomis. Tik labai nedaugelis kapitalo savininkų laikytų savo pinigus namie be jokių nuošimčių. Svarbiausis, o gal ir vienatinis pateisinimas nuošimčių ėmimui—yra tai rizika, ku-

*) Ten pat, p. 19.

rią pakelia kiekvienas skolintojas. Rodos, galima būtų, nenusidedant teisybei, pasakyti, kad atlyginimui už tą riziką užtektų mokėti nuo 1½ iki 2½ nuošimčio.

Tečiau toksai visatinas numažinimas nuošimčių ratos gali įvykti tik išpalengva. Kad tokia reforma pasisektų, būtinai reikalingas yra sutarimas ir bendradarbiavimas visų kraštų. Tuogi tarpu kooperacijos judėjimas dalyboje ir gamyboje galėtų tą patį tikslą siekti įvairiuose kraštuose laipsniškai, nes tasai judėjimas visai yra nepriklausomas nuo kapitalistinės sistemos.

Nuoma. Neuždirbtas Prieauglius.

Tą-pat galima būtų pasakyti apie nuomą. Augšta nuoma daugeliui kliudo prieiti prie gamtos gerybių. Nuoma turi laipsniškai prieiti prie didumo teisėto nuošimčio už kapitalą, įvesdintą į žemę ir į visus jos pagerinimus. Visas pelnas, kas viršiaus to legalio nuošimčio, turi eiti tiems, kurie ant tos žemės dirba.

Taip vadinamas "neuždirbtas prieauglius" ant nuosavybės negali būti teisėtai pasisavinamas tos žemės savininkų. Kaip šėrų (pajų) savininkai neturi moralės teisės imti per didelių dividendų, kurių jie neuždirbo,—taip ir žemės savininkai negali sau pasisavinti tos žemės vertės prieaugliaus, kurs įvyko ne jų pasidarbavimu. Neuždirbta žemės priaugusioji vertė turi eiti vietos visuomenei. Juk toji vietinė žmonių

visuomenė, kaipo organizuotoji vienata, daugiausiai ir parūpino tą prieauglių, kada kiekvienas tos visuomenės narys sutartinai su kitais darbavosi, ar tai fyziškai, ar protiškai, ar moraliai—visi bendram tikslui, tai yra savo miesto, ar savo apielinkės išauginimui.

Ką visuomenė priaugino praeityje, tai nelengva būtų atimti iš privatinių savininkų ir pasisavinti pačiai visuomenei: daugelis tų privatinių savininkų galėtų remties preskripcijų (ilgo valdymo) teise. "Turto Normos" įstatymas galėtų ateityje tą sunkenybę prašalinti, nors ir iš palengva. Tečiau būtinai reikėtų išleisti įstatymus, patvarkančius visus naujus žemės vertės prieauglius ateityje. Tie prieaugliai turėtų eiti visuomenei, o ne privatiniems savininkams. Lengva permatyti, kad toji reforma duotų gausų šaltinį ineigų valstijoms ir miestams ir tuo pat galėtų žymiai sumažinti piliečių mokesnius.

Jeigu darbo dėsnys būtų visų pripažintas ir pritaikintas, jisai žymiai padidintų gamybą ir daug prisidėtų prie įvedimo socijalio teisisgumo ir ramybės. Socijalistai tą darbo principą pasisavino ne iš kur kitur, kaip iš Dievo apreiškimo, nors šiaip jau jie kratosi nuo Dievo apreiškimo ir nenori Jo pripažinti. Tečiau tai, žinoma, nesumažina darbo principo vertės. Gi socijalistai neturėtų pamiršti, kad darbas, kurį žmogus turi atlikti, turi būti naudingas ir pačiam darbininkui, ir visai visuomenei.

"Demokratinė Taisyklė."

Jeigu demokratijai bus lemta ateityje įsigalėti pramonės valstybėje, tai tos pramonės pelnų išdalinimas turės būti tvarkomas sulig demokratinės taisyklės,"—suum cuique, kiekvienam pagal jo nuopelnų (gamingumo) ir reikalų. Nuopelnai turi būti atlyginti pagal teisingumo, gi reikalai—pagal meilės. Bet ir teisingumas, ir meilė yra būtinos tikrosios demokratijos gyvybei.

Gyvenamoji alga (living wage), arba mažiausis teisingumas (minimum of justice)—tai pirmiausias reikalavimas teisingai dalinant ineigas. Jeigu visą gryną pelną iš kokios nors pramonės paskaitysime 100 nuošimčių, tai visiems, kurie veikliai dalyvavo to pelno pagaminime, pradedant nuo vedėjų ir baigiant paprasčiausiais darbininkais—pirmiausia turi būti kiekvienam paskirta tokia visų ineigų dalis, kurios jam pilnai pakaktų padoriam pragyvenimui. Visa gi, kas lieka, turi būti išdalinta sulig taisyklių, nutartų demokratiniu būdu.

Paimkime pavyzdį. Pramonėje A buvo susitarta nemokėti kas savaitė, ar kas dvi savaiti algų, bet kas metų bertainis pasidalinti visą gryną pelną sulig "Demokratinės Taisyklės." Toje pramonėje dirba 200 žmonių priskaitant generalį vedėją ir superintendentus. Atskaičius iškaščius už nusamdymą kapitalo, už žalią medžiagą, apdraudas ir tt.—liks už 3 mėnesius gry-

no pelno $100,000. Tą gryną pelną reikia išdalyti tarp visų tos pramonės darbo žmonių, kaip proto darbininkų, taip ir rankų darbininkų. Jeigu toje vietoje tuo laiku žmogaus su šeimyna padorus gyvenimas išneša $100.00 į mėnesį, tai trims mėnesiams reikia $300,00. Tad visiems 200 darbininkų reikės $60,000. (Tą gryno pelno dalį, sulig visų sutarimo, galėtų išmokėti ir kas savaitė, darbui besitęsiant). Gi likusieji $40,000 turėtų būti išdalinti pagal visų pripažintų dėsnių ir rūpestingai išdirbtų taisyklių. Tos taisyklės turėtų būti gana lankščios, kad jasias galima būtų sulig reikalo peržiūrėti ir keisti.

Galima būtų iš anksto numatyti kai-kuriuos tuo reikalu dėsnius ir taisykles:

a) Proto darbas, taip pat kiekvienas darbas reikalaujantis didesnio gabumo ir ilgesnio, rūpestingesnio prisirengimo, turi būti geriau atlyginamas, negu paprastas fyziškas darbas. Tečiau čia skirtumas neturėtų būti perdidelis, nebent atlyginant už ypatingus, nepaprastus gabumus.

b) Sunkus darbas, didesnis gamingumas (produktyvumas), ilgų metų darbas toje pačioje vietoje—turėtų būti geriau atlyginamas.

c) Reikia atsižiūrėti į ypatingus reikalus šeimyninio gyvenimo.

d) Darbininkui su ambicija lavinties ir kopti augščiau, turėtų būti duodama progos ir ga-

limybės, skiriant tam tikslui ypatingą pelno dalį.

Pramonės Organizacija.

Ateities pramonija, tur-būt, turės trejopą organizacijos formą: kooperatyvė gamyba, privatinės įstaigos, kaip pavienių asmenų, taip korporacijų, ir, pagaliaus, valdžios arba miestų pramoninės įstaigos. Tos trys pramonijos formos vystysis gretomis ir tarp savęs ramiai lenktyniuosis, iš ko bus visuomenei naudos. Tečiau visos tos pramonijos formos turėtų būti paremtos tais pačiais dėsniais brolybės, žmogaus vertybės, atsakomybės ir darbo. Tiesa, kai-kurie iš tų trijų typų iš savo prigimties labjau atitiks minėtiems dėsniams. Tai ypač reikėtų pasakyti apie kooperaciją. Ročdelio typo kooperacijoje mes matome tikrą inkūnijimą visų keturių augščiau paminėtų dėsnių. Brolišką meilę tenai vykina solidarumas ir teisių lygybė; žmogaus asmuo laikomas pagarboje, nes žmogaus dvasinė ir moralė prigimtis visuomet ten statoma augščiau už materijales pajėgas, už pinigus; kiekvieno nario asmeninė atsakomybė yra auklėjama ir vykinama; darbo dėsnys—labai rūpestingai užlaikomas, ypač paskirstant pelnus ne už šėrus, bet pagal kiekvieno darbo. Čia labai smagu pažymėti, kokį stebėtiną progresą padarė tarptautinis kooperacijos judėjimas visose pasaulio šalyse; vėl-gi kaip tas judėjimas yra gajus, kaip ji-

sai laimingai pergyveno didžiojo karo katastrofą ir visas pokarines nelaimes; kaip tas judėjimas išlaikė savo nepriklausomybę nuo visų politinių perversmių ir nuo tuščių pastangų politikos galiūnų jį pavergti (komunizmas, fašizmas), arba politikos teorijų jį nuslopinti (socijalizmas). Ir kadangi tasai judėjimas sulig savo pamatinių dėsnių ir savo dvasios yra perdėm krikščioniškas, todel, kad tas judėjimas dar geriau ir greičiau kiltų—yra begalo svarbu, kad krikščioniškasai pasaulis indėtų į tą judėjimą visą savo protą ir širdį ir kad ypatingai susirūpintų išauginimu vadų kooperatyvei gamybai. Visos krikščioniškosios įstaigos ir organizacijos turėtų pasistatyti tai savo vyriausiu tikslu. Tiesa, mes negalime būti perdaug entuzijastingi del jau atsiektų kooperatyvio judėjimo rezultatų. Juk tas judėjimas dar neturi nei šimto metų senumo. (Prasidėjo 1844-ais metais). Net Anglijoj, kuri yra to judėjimo lopšys, kooperacija turi savo daug silpnų pusių,—ką nurodė aiškiai Sidney ir Beatrice Webbai,*)—bėtent: ten dar neišgalvota tinkamas būdas, kaip sutvarkyti santikius kooperatyvių draugijų su jų samdiniais, arba kaip išrišti problemą savivaldybės kooperatyvėje pramonėje; dar nepagilinta reikiamai to judėjimo filosofija ir jos reikšmė žmonių gyvenimui ir t. t. Yra to judėjimo trūkumų ir kituose kraštuose. Tečiau faktas yra, kad tas ju-

*) Savo knygoje: "The Consumers Co-operative Movement."

dėjimas nuolat auga ir savo narių ir pasekėjų skaičiumi, ir stiprėja savo narių kokybe; kad jisai mokinasi iš savo klaidų ir kad tasai judėjimas turi užtikrintą ateitį. Privatinės pramonės įstaigos turi būti atgaivintos pritaikymu tų pačių demokratinių dėsnių.

Po didžiojo pasaulinio karo Anglija jau pergyveno įvairių bandymų perorganizuoti pramonę demokratiniais pagrindais. Vyriausybės mėginimas (1917 m.) įsteigti visose dirbtuvėse taip vadinamus Whitley Tarybas, susidedančias iš atstovų nuo darbadavių ir darbininkų—baigėsi nepasisekimu.*) Dorbininkų masės nebuvo giliai užinteresuotos valdžios bandymais ir net intarinėjo valdžios intenciją. Jau geresnės pasekmės susilaukė dirbtuvių užvaizdų judėjimas (shop steward movement), nors tasai judėjimas ir buvo opozicijoj darbo unijoms. Jisai stengėsi panaikinti unijas pagal darbų ir suorganizuoti darbininkus pagal dirbtuvių ir pagal pramonės.**) Tas pats judėjimas yra gana žymus ir Suvienytose Valstijose. Dirbtuvių komitetų judėjimas yra čia remiamas net daugelio pačių darbadavių. Sulig apskaitymų Walter Gordon Meritt'o, Pramoninių Teisių Sąjungos advokato***) nuo 1917-tų ir iki 1920 metų apie 700 pramonės įstaigų Suvienytose Valstijose įvedė įvairių darbininkų atstovavimo būdą.

*) Geoorge Ellery "The voice of Labor," Aug. 30, 1919.

**) "Shop Standards" by Arthur Gleason, "Survey" Jan. 4, 1919.

***) "Annals" for Sept. 1922 "Employee Representation.

Nuo 1920 metų tik 20 ar 25-ios naujos dirbtuvės čia įvedė darbininkų atstovybę. Tasai judėjimas pastebimas ne vien Suvienytose Valstijose. Jisai yra visatinas. Vokietijoj nuo 1919-tų metų Darbo Tarybos yra inkurtos visuose pramonės darbuose, kur tik dirba nemažiau, kaip 20 darbininkų. Tas pats yra ir Austrijoj. Norvegijoj tokios Darbo Tarybos yra steigiamos, kur tik ketvirta dalis darbininkų jų pareikalauja. Liuksemburge—visose įstaigose, kur tik dirba nemažiau, kaip 15 darbininkų.

Panašios sąlygos yra ir Čeko-Slovakijoje. Tos tarybos, yra, beabejo, geras žingsnys pageidaujamu krypsniu.

"Kas žino jų galimybes? klausia p. Merritt. Jos yra paremtos praktingumu ir yra labai elastingos. Jos gali būti pritaikintos konservatyviu būdu, bet jos keliauna idealizmo keliu ir gali eiti taip toli, kaip tik įstengs darbininkai. Gal tai tik dar vidurkelė iki pramoninės demokratijos, tečiau jos beabejo atsisukusios į saulės šviesą."

Mes galime drąsiai pažymėti, kad čia apsireiškia visatinas praregėjimas ir pripažinimas problemos, kaip paliuosuoti darbininką, pavergtą dabartinės pramoninės tvarkos.

"Darbininkas, kuris įvesdina savo ir savo šeimynos gyvybę į pramonę, turi turėti drauge su kapitalistu, kurs įvesdina tik savo pinigus,—

kokį nors balsą kontrolėje pramonės, kuri nulemia jo netik darbo, bet ir gyvybės sąlygas.''*)

Konferencijos ir sutartys tarp darbadavių ir darbininkų—

''yra ne kas kita kaip laipsniškas pritaikymas pramonėje tų demokratijos dėsnių ir metodų, kuriuos mes turime priėmę, kaipo piliečiai, kad sutvarkius mūsų civilius santikius.''**)

Po teisybei, dabartinėse ekonominėse sąlygose, vien politinė demokratija, be demokratijos pramonėje, neturi jokios praktiškos vertės. Turčių klasė gali ją pavartoti ir, po teisybei, pavartoja, kad sukrovus daugiau turtų ir ingijus daugiau valdžios. Delto tai mes turime pasveikinti tuos pirmuosius žingsnius, nors jie atrodytų ir menki; jie juk yra pirmieji bandymai, bet daromi ant tikro kelio; po jų ateis beabejo nauji svarbesni žygiai.

Žinoma, nebus tikros demokratijos patol, pakol darbininkų masės nėra tinkamai apsišvietusios ir pakol jos neturės progos daryti intakos ne tik į įvairias darbo sąlygas, bet taip-pat į biznio vedimą ir į išskirstymą to biznio pelnų.

Mūsų mokyklos tuo reikalu bus reikalingos svarbių reformų. Jos turi prirengti jaunąsias darbininkų kartas prisiimti atsakomybę pramonėje ir išauklėti naujus vadus.

---

*) Rezoliucija, priimta Episkopalų bažnyčios vyskupų Portland, Ore. Rugsėjo, 1922.

**) John P. Frey, "Annals" Sept. 1922, p. 22.

Įvedus "Turto Normos" įstatymą, pramonės demokratizacija, tai yra darbininkų kontrolės didėjimas—be abejo eitų greičiau pirmyn. Delto tai ir yra labai svarbu, kad mokyklos būtų pritaikintos prie tų naujų gyvenimo sąlygų, kurios ateina; ir juo greičiau mūsų auklėtojai tai supras, juo bus geriau.

Kai del vyriausybės laikomų pramonių,—visų-pirma tų pramonių neturėtų būti perdaug. Neišvengiamoji biurokratija visų centralių valdžių ir vėl pasirodytų tikru pavojum demokratijai. Būsimoji demokratija, tur-būt stengsis perduoti vietos žmonėms ir jų savyvaldybėms kuodaugiausia gamybos, dalybos ir socijalio veikimo įstaigų. Gi kai del darbų, jau dabar vyriausybių vedamų, ir tų, kurie, reikia tikėties, pereis valdžios kontrolėn, kaip antai gelžkeliai ir kasyklos, tai tuose darbuose turės būti pritaikinti dėsniai demokratinio atstovavimo užinteresuotų pusių, tai yra darbininkų ir vartotojų,—ir taippat decentralizacijos dėsnys. Beto reikėtų duoti žmonėms progos ir galimybės organizuoties kooperacijos pamatais—valdymui ir vedimui įvairių šakų tautinės gamybos, važmos, kaip antai kasyklų, gelžkelių, laivų, telegrafų, telefonų ir t. t.

Brolybė ir kooperacija—yra tai tikroji demokratijos dvasia. Taigi ir būsimieji darbininkai visų pramonės typų prieis prie supratimo, kad jie visi sudaro vieną didžiulę darbo žmonių šei-

myną, kad visi jų krašto gamtos turtai yra duoti visų žmonių naudai, kad tuos turtus taip reikia vartoti ir žmogaus energiją taip reikia pritaikinti, kad būtų iš to kuodaugiausia naudos visiems žmonėms ir visam kraštui. Tam visuomenės naudingumui kaip tik ir priešinasi dabartinė dvasia žūtbūtinės konkurencijos ir eikvojimo gamtos resursų. Delto tai ir dabartinė pelno dvasia savaime turės pasikeisti nauja dvasia kooperacijos ir patarnavimo. Toji naujoji dvasia turės ateiti kartu su augančia demokratija. Gi kaipo praktiškas tosios atmainos rezultatas bus —nauja demokratinė organizacija, kurios tikslas bus kuogeriausia ko-ordinuoti ir sunaudoti visas žmonių ir gamtos pajėgas ir turtus. Pramoniniai komitetai atskirų pramonių valstijose, apygardose ir visoje tautoje, taip-pat ir suvienyti komitetai įvairių pramonės šakų miestuose, valstijose, apygardose ir visoje tautoje—atstovaus visus darbininkus ir pirkėjus-vartotojus ir galutinai prives prie vieno "Tautos Pramonės parlamento," kurs

1—svarstys ir duos pakraipą viso krašto ekonominiam veikimui;

2—bus tikruoju centru visų ekonominių faktų ir veiksnių, kaip ir Centraliu Informacijos Biūru.

Politika.

Pramoninės demokratijos tvarkoje politinis gyvenimas ir veikimas žymiai pasikeistų. Poli-

tinės centralės įstaigos, kaip tai atstovų Rūmai ir Senatas bus paliuosuoti nuo didžiumos naštos, nes mažne visos ekonominės problemos pereitų pramoninės demokratijos organizacijai. Politikos partijos ir jų mašinos pasiimtų savo vyriausiu uždaviniu tvarkyti santikius su kitais kraštais. Politinių partijų svarba žymiai sumažėtų, nes ekonominė piliečių organizacija įgytų didžiausios svarbos.

Mokesniai (Taksai)

Beaugant prietelystei tautų tarpe ir benykstant militarizmui, imtų greitai mažėti piliečių mokesniai. Yra apskaitoma, kad Suvienytose Valstijose 93% visų sumokėtų mokesnių eina karo reikalams: likvidavimui senųjų karo skolų ir prisirengimui prie naujų karų.

Prietelingas ekonominis tautų kooperavimas laipsniškai prašalintų karų priežastį. Kada senosios karų skolos būtų išmokėtos, tautos daug daugiau turėtų ineigų iš priaugusios nuosavybės vertės ir iš turčių palikimo—negu to reikėtų išlaikymui nacijonalės, vietinės ir municipalės valdžios.

Apskritai imant galėtume tikrai tvirtinti, kad pažangioje demokratinėje visuomenėje valdžios išlaikymas eitų mažyn, o ne augštyn, kaip dabar yra. To mažėjimo nebūtų tik tuomet, jeigu piliečių dora ir tikėjimas pultų žemyn. Bet yra daug gražios ir gerai pamatuotos vilties, kad į-

sigyvenant didesniam tautų broliškumui, tikybai ir dorai prasidėtų nauja klestėjimo gadynė. Tad ir žmonių teisingumas turėtų naujoje tvarkoje augti.

Tarptautiniai Santikiai.

Jau daugelis vyrų ir moterų priaugo prie to supratimo, kad visa žmonija tai viena didžiulė šeimyna ir, kad kaip kiekviena kita šeimyna, taip ir šita didžioji žmonijos šeimyna turės labai daug naudos, jeigu tarp visų šeimynos narių viešpataus broliški santikiai. Žemė šiandien jau nebėra perdidelė tam, kad žmonės lengvai vieni su kitais susisiektų ir užmegstų prietelingų santikių. Mūsų kapitalistinėje sistemoje tiems prietelingiems santikiams užsimegsti vyriausiai kliudo pelno dvasia ir žūtbūtinė konkurencija. Tečiau naujoje demokratingoje visuomenėje nebebus vietos tokioms atkaklioms varžytinėms ir kovos už būvį dvasiai.. Priešingai visos demokratinės pajėgos, pažadintos naujam gyvenimui ir naujai atsakomybei—darbuosis tam, kad tarptautinė prietelystė augtų ir stiprėtų. Pramoninės tautų organizacijos greitai supras, kad žemės sandėliai nėra beribiai ir kad žmonija daug daugiau pelnys, jeigu gamtos resursus ir tautų reikalus tvarkys ekonomingai su tikslu ne kam nors turtus krauti, bet patarnauti žmonijai. Greta silpnų bandymų įkurti tarptautinius politikos centrus, išaugs galingoji "Tarptautinė Pramo-

nės ir Prekybos Sąjunga.'' Dabartinieji pramonės ir finansų vadai, žinoma, tokios sąjungos nesutvers. Ją gali įsteigti tik tie, kurie dirba ir kurie į karus netiki.

Tarifai. Ginklavimasis. Taika.

Nežiūrint tikrojo patrijotizmo reikalingumo (jisai visada bus dorybė), pramoninės demokratijos gadynėje žmonių protas bus sutarptautintas. Draugingo tautų kooperavimo reikalas prašalins visas tarifų ir muitų sienas. Lai kiekviena tauta gamina tai, ką geriausiai gali sulig savo gabumų ir savo gamtinių turtų; lai jos visos draugingai tarp savęs lenktyniuoja, tečiau visuomet turėdamos prieš akis vyriausį tikslą—visų tautų gerbūvį—ir pasekmėje visos tautos bus laimėtojomis. Tautos turėtų mainyties savo išdirbiniais be jokių kliudymų. Laisva prekyba tautų tarpe, laisvas mainymasis žaliąja medžiaga, teknikais, kapitalu, net darbo pajėgomis—visa tai bus galingiausiais veiksniais sustiprinime tarptautinės prietelystės ir užtikrinime tikrojo progreso žmonijos ekonominiame ir socijalijame gyvenime. Tai būsimai pramoninei demokratijai atrodys kvaila ir nedora laikyti tautas apginkluotas iki ausų, ir rengti jas nuolat prie naujų karų; toji našta pasidarys visai bereikalinga. Ir ji bus numesta.

Žinoma visos čia paminėtos atmainos galės būti įvykintos tik tų žmonių, kurie tiki ne į ka-

rą, bet į taiką. Kiekvienas, kurs tiki ir darbuojas Pramoninei Demokratijai, turi šventą priedermę paskelbti karui karą. Paklausykime, ką sako Suv. Valstijų senatorius Borah:

> "Iš visų esamų visuomenės pavojų—didžiausias yra karas. Karas patapo taip brangus ir taip pražūtingas, kad jisai netik uždeda žmonijai nebepakeliamą naštą mokesnių pavydale, bet jisai graso apsupti ir sugriauti žmonijos civilizaciją . . . Visos sąjungos, lygos, arba plenai, kurie remiasi spėka, kaipo galutine pajėga priversti užlaikyti taiką—turi savyje sėklą arba savo žlugimo, arba karinės diktatūros, kuri, kaip žinoma, visiškai atima laisvę ir teisingumą . . . Mes turime pripažinti faktą, kad rezoliucijos, ar sutartys, pasmerkiančios tik tam tikrus žmonių žudymo būdus, neturės pasekmių patol, pakol patsai karas lieka teisėtas; ir kad tarptautiniuose santikiuose mums reikia ne karo patvarkymų, bet reikia mums pamatinių įstatymų prieš karą."*)

Revoliucija, ar Rami Pervarta.

Visos kruvinos revoliucijos yra psichologiniai klaidingos, delto kad jos neatmaino žmonių, o tik juos sužeidžia ir žudo. Revoliucijos visuomet iššaukia kontr-revoliucijas ir rezultatai—geriausiam atvejuje esti problematiški, neaiškūs. Revoliucijos yra klaidingos moraliu žvilgsniu, nes jos visada suteikia žmonėms baisių kentėji-

*) Senatoriaus Borah rezoliucija, pasiulyta Suv. Valst. senatui, "The Washington Post" vas. 15, 1923.

mų ir vargų. Net ir politines revoliucijas sunku būtų paskaityti protingomis; juo labjau socijales revoliucijas. Amžių patyrimas tai patvirtina. Francija savo moralę skolą už 1789-tų metų revoliuciją dar ir dabar tebemoka—savo augančiu dvasiniu apjakimu ir didėjančia kitų tautų neapykanta prieš francūzus. Rusijos revoliucijonieriai, nusiuntę į kitą pasaulį du milijonu savo aukų, matyt, tų skolų nesibijo: jų "čeka" vis dar tebesidairo naujų aukų. Tečiau tauta turės užmokėti tą baisią skolą—sunykimu ir sugriuvimu savo tautinio gyvenimo ir kultūros—gal ištisiems amžiams.

Nei viena socijalė kruvina revoliucija neatnešė žmonėms tikro džiaugsmo. Nedžiugins ir turtai per prievartą atsiektieji, nes tą patenkinimą užtemdys nužudytųjų žmonių šmėklos.

Tuo tarpu šviesus ir tvermingas darbas teisėtam tikslui,—tai vienatinis tikras kelias atsiekti socijaliam progresui. Tai kelias evoliucijos, išsivystymo, ir į tą kelią mes tikime.

Imkime, pavyzdžiui, "Turto Normos" sumanymą ir pasiūlijimą sumažinti nuošimčius už kapitalo samdymą iki 2 nuošimčių. Daleiskime, kad po to kada Suvienytų Valstijų kongresas priims abu tuodu įstatymu ir kada tarptautinis ekonominis parlamentas juodu patvirtins—kad tuomet bus organizuotas visų kapitalistų streikas. Jie atsisakys skolinti pinigus organizuotiems darbo žmonėms. Kokios gi būtų pasekmės? Po

poros desėtkų metų kapitalistų streiko iš vienos pusės ir po kantraus darbo iš kitos pusės—pasekmės būtų tos, kad didžiuma pasaulio kapitalų būtų jau darbininkų rankose—be lašo kraujo praliejimo. Likęs dar piniguočių kapitalas ateitų prašyties darbui tarnyston, gi patys buvusieji kapitalistai imtų rimtai dairyties sau kokio naudingo darbo. Tie pora desėtkų metų nuolatinių pastangų—būtų darbo žmonėms pilnos džiaugsmo ir vilties ir būtų geriausia demokratijos mokykla.

Turto norma? Ekonominė darbo galybė? Tautinis ir Tarptautinis Pramonijos Parlamentas? Gal tai tik graži svajonė?

Gali būt.

Bet kartais ir svajonės išsipildo.
Tečiau tai daugiau negu svajonė.
Tai yra praktiškas pasiūlijimas.
Šiaip ar taip—vis delto verta jį pasvarstyti.

Galas.

O. A. M. D. G.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 05 10 02 16 012 3